

Regieorganisatie Transitie Landelijk Gebied

*Samen de transitie van het
landelijk gebied vormgeven*

Instrumentenkoffer landelijk gebied

Basisdocument

Versie 1.0, 5 februari 2024

Inhoudsopgave

Hoofdstuk 1	5
Inleiding	5
1.1 Aanleiding	6
1.2 Afbakening	6
1.3 Verantwoording	7
1.4 Leeswijzer	7
1.5 Vervolg	7
Hoofdstuk 2	8
Overzichtstabellen	8
2.1 Financieel-economische instrumenten	9
2.2 Grondinstrumenten	14
2.3 Juridische instrumenten	17
2.4 Instrumenten kennis & innovatie	20
2.5 Instrumenten samenwerking & organisatie	22
Hoofdstuk 3	23
Financieel-economische instrumenten	23
3.1 Eco-regeling	24
3.2 Landelijke Beëindigingsregeling Veehouderijlocaties (LBV)	25
3.3 Landelijke Beëindigingsregeling Veehouderijlocaties-plus (LBV+)	26
3.4 Productieve investeringen voor bedrijfsmodernisering	27
3.5 Niet-productieve investeringen op landbouwbedrijven	28
3.6 Samenwerking in veenweidegebieden en Natura 2000-overgangsgebieden	30
3.7 Impulsregeling Deltaplan Agrarisch Waterbeheer (DAW)	32
3.8 Natuurschoonwet (NSW)	33
3.9 Subsidieregeling hoogwaardige mestverwerking (HNV)	35
3.10 Subsidieregeling afbouw derogatie/behoud grasland	36
3.11 Borgstellingskrediet voor de Landbouw Plus (BL Plus)	38
3.12 Verplaatsingsregelingen	39

3.13	Subsidieverordening Natuur- en landschapsbeheer (SVNL) - onderdeel Agrarisch natuur- en landschapsbeheer (ANLb)	41
3.14	Subsidieverordening Natuur- en landschapsbeheer (SVNL) - onderdeel natuur	43
3.15	Subsidieregeling Kwaliteitsimpuls Natuur en Landschap (SKNL)	45
3.16	Subsidie verduurzaming bedrijfsvoering middels kritische prestatie indicatoren	47
3.17	Investeringsfonds duurzame landbouw (IDL)	49
3.18	Subsidie Duurzame Energie en Klimaattransitie (SDE++)	51

Hoofdstuk 4 **52**

Grondinstrumenten **52**

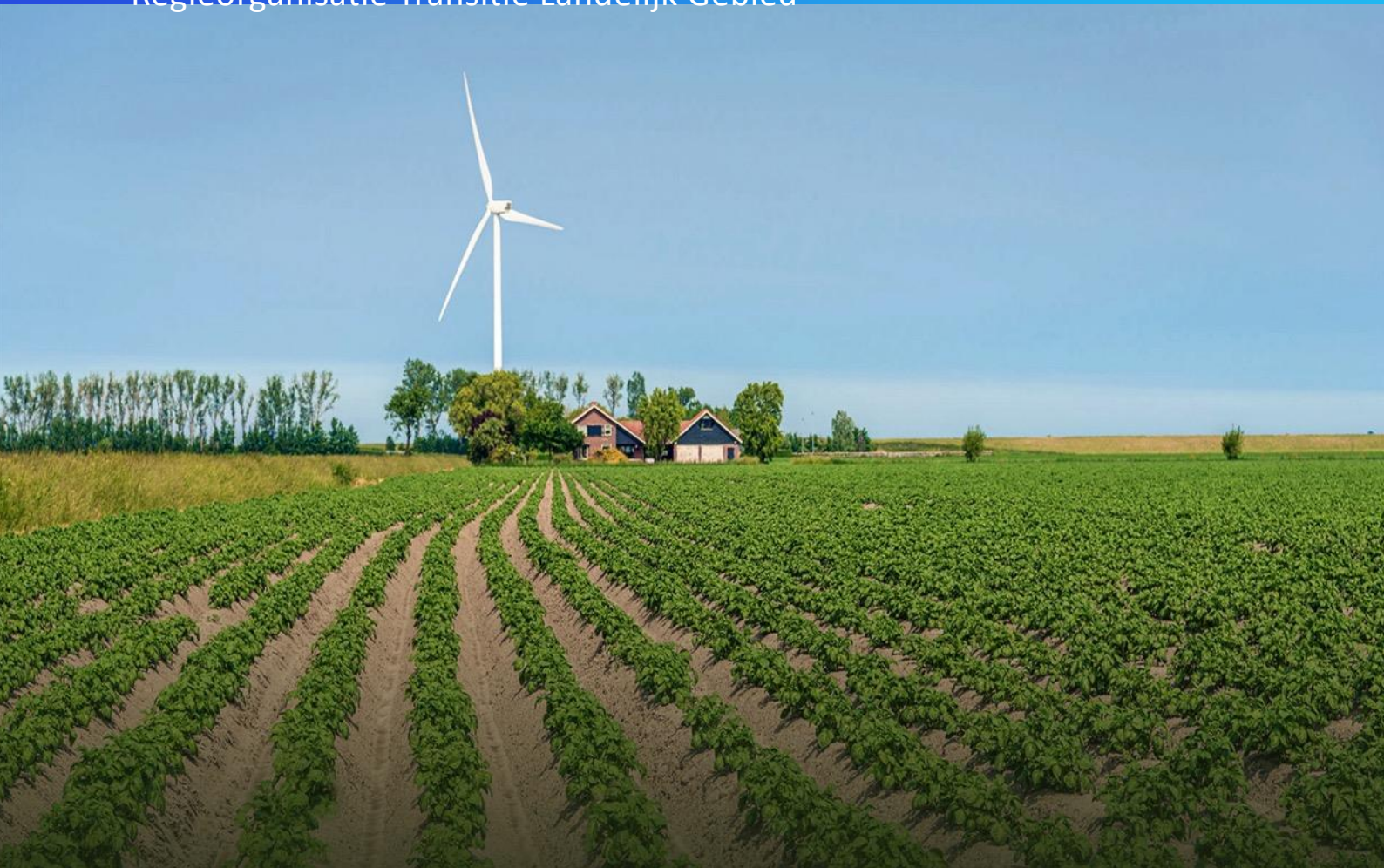
4.1	Wettelijke herverkaveling	53
4.2	Vrijwillige kavelruil	55
4.3	Grondverwerving en -verkoop	57
4.4	Verkoop of verpachting grond onder voorwaarden	58
4.5	Functiewijziging & afwaardering grond	59
4.6	Onteigening	60
4.7	Vestigen voorkeursrecht	62
4.8	Grondbank	64

Hoofdstuk 5 **66**

Juridische instrumenten **66**

5.1	Omgevingsverordening	67
5.2	Waterschapsverordening	69
5.3	Omgevingsplan	71
5.4	Projectbesluit	73
5.5	Peilbesluit	75
5.6	Omgevingsvergunning	77
5.7	Programma	79
5.8	Rood-voor-rood	81
5.9	Gedoogplicht	83

Hoofdstuk 6	85
<i>Instrumenten kennis & innovatie</i>	85
6.1 Coaching & Advisering	86
6.2 Fieldlabs	88
6.3 Demonstratiebedrijven	89
6.4 Keukentafelgesprekken	90
6.5 Participatieve monitoring	91
Hoofdstuk 7	92
<i>Instrumenten samenwerking & organisatie</i>	92
7.1 Gebiedsgerichte aanpak	93
7.2 Stikstofbank	95
7.3 LEADER	96
7.4 Gebiedscoöperaties	97

Hoofdstuk 1

Inleiding

Rijk, provincies, waterschappen en gemeenten werken aan een instrumentenkoffer met informatie over het bestaande instrumentarium voor uitvoering van het NPLG op decentraal niveau. Dit basisdocument biedt een eerste overzicht van instrumenten die benut kunnen worden voor de realisatie van gebiedsprogramma's.

1.1 Aanleiding

De totstandkoming van de provinciale gebiedsprogramma's in het kader van het Nationaal Programma Landelijk Gebied (hierna: NPLG) is een belangrijke stap in de transitie van het landelijk gebied. Maar het verschil wordt gemaakt in de uitvoering. Veel betrokkenen zijn bezig met de vraag hoe daar invulling aan te geven. Hiervoor is inzicht nodig in wat er is aan instrumenten en hoe die toegepast kunnen worden.

Op verzoek van betrokken overheden heeft de Regieorganisatie Transitie Landelijk Gebied het initiatief genomen om een instrumentenkoffer te maken: een overzicht van bestaande instrumenten die operationeel zijn voor de realisatie van gebiedsprogramma's. Deze instrumentenkoffer is het product van een samenwerking tussen betrokkenen van het Ministerie van LNV (RTLГ en NPLG), IPO, VNG en UvW.

Dit basisdocument is een eerste product met informatie op hoofdlijnen over bestaande instrumenten en instrumenten die binnenkort in werking treden die ingezet kunnen worden voor de uitvoering van de gebiedsprogramma's. De peildatum hiervoor was 1 december 2023.

1.2 Afbakening

Het begrip "instrument" roept een veelheid aan beelden, definities en afbakeningen op. In dit basisdocument beschouwen we een instrument *als een middel dat de overheid kan inzetten om beleidsdoelstellingen van het NPLG te realiseren: een actieve overheidsinterventie om uitvoering te geven aan het PPLG en de daarin opgenomen maatregelpakketten.*

Een instrument is wat anders dan een maatregel. Een maatregel is de gewenste aanpassing van het gedrag van de doelgroep zoals het investeren in een nieuwe stal of het extensiveren van de bedrijfsvoering. Met instrumenten stuurt de overheid op het nemen van maatregelen door de doelgroep. Maar de overheid kan ook zelf maatregelen treffen. Denk aan de aanleg van infrastructuur of natuurgebieden.

In dit basisdocument hebben we de belangrijkste instrumenten voor uitvoering van het NPLG op een rij gezet. Dit betreft zowel meer generieke instrumenten als instrumenten die specifiek voor NPLG-doelen zijn ontwikkeld. Het betreft uitsluitend instrumenten die reeds of zeer binnenkort beschikbaar zijn. Instrumenten in ontwikkeling, of die in theorie ontwikkeld zouden kunnen worden, blijven buiten beschouwing. Er zijn geen specifieke instrumenten van individuele provincies in beeld gebracht. Wel wordt er ingegaan op typen instrumenten van provincies. Denk hierbij aan provinciale subsidie verordeningen voor het ANLb, provinciale grondbanken en provinciale verplaatsingsregelingen.

Bij de selectie hebben we gekeken naar de relevantie voor de opgaven en de toepasbaarheid voor decentrale overheden. De relevantie wordt bepaald door de NPLG-doelen en maatregelen. Beleidsdocumenten en -visies nemen we niet mee, die bepalen wel de context waarbinnen het (meer praktisch of sturend) instrumentarium wordt ingezet.

Daarbij sluiten we aan op de brede benadering die provincies hanteren in hun gebiedsprogramma's: ook instrumenten voor het perspectief landbouw worden meegenomen voor zover provincies dit relevant achten voor de realisatie van de NPLG-doelen. De focus ligt op instrumenten die een directe bijdrage leveren aan de NPLG-doelen.

Er zijn ook andere instrumentenkoffers die benut kunnen worden voor de ontwikkeling en realisatie van gebiedsprogramma's en dieper ingaan op specifieke onderdelen van het NPLG zoals biodiversiteit ([Toolbox All4Biodiversity \(toolbox-all4biodiversity.nl\)](#)) of omgevingskwaliteit (RTLГ/Instrumentenkoffer omgevingskwaliteit).

1.3 Verantwoording

De informatie die benut is voor dit document is voornamelijk afkomstig uit een websearch naar openbare bronnen; informatie van overheidsorganisaties en kennisinstellingen die voor iedereen beschikbaar is. Op basis hiervan heeft een projectgroep van RTLГ, ondersteund door Berenschot advies, concept-fiches opgesteld waarin per instrument inzicht is gegeven in onder meer de eigenaar en uitvoerder van het instrument, de wettelijke basis, de interventielogica, de NPLG-doelen, maatregelen waaraan het instrument bijdraagt en relevante brondocumenten voor meer detail. Deze concept-fiches zijn getoetst door zogenoemde kennishouders: experts met veel kennis van het betreffende instrument of de groep van instrumenten. Daarnaast is het concept-basisdocument teruggekoppeld aan NPLG-betrokkenen van het Rijk, de provincies, waterschappen en gemeenten. Beide toetsen leverden de nodige aanpassingen en aanvullingen op die zo goed mogelijk zijn verwerkt. De totstandkoming van het basisdocument is begeleid door een begeleidingscommissie bestaande uit betrokkenen van RTLГ, NPLG, IPO, UvW en VNG.

De opgenomen instrumenten voldoen ieder voor zich in principe aan de staatssteunregels. Het staatssteunrecht voorkomt oneerlijke concurrentie doordat de overheid een onderneming bevoordeelt. Het is van belang dat de overheden voor hun regelingen/instrumenten een zogenoemde staatssteuntoets uitvoeren. Soms is er de wens om instrumenten in combinatie in te zetten, bijvoorbeeld stapeling van financiële regelingen ten behoeve van een duurzaam verdienmodel voor agrariërs. Of dergelijke combinaties van ingezette instrumenten ook aan de staatssteunregels voldoen, daarover doen we in dit document geen uitspraken.

1.4 Leeswijzer

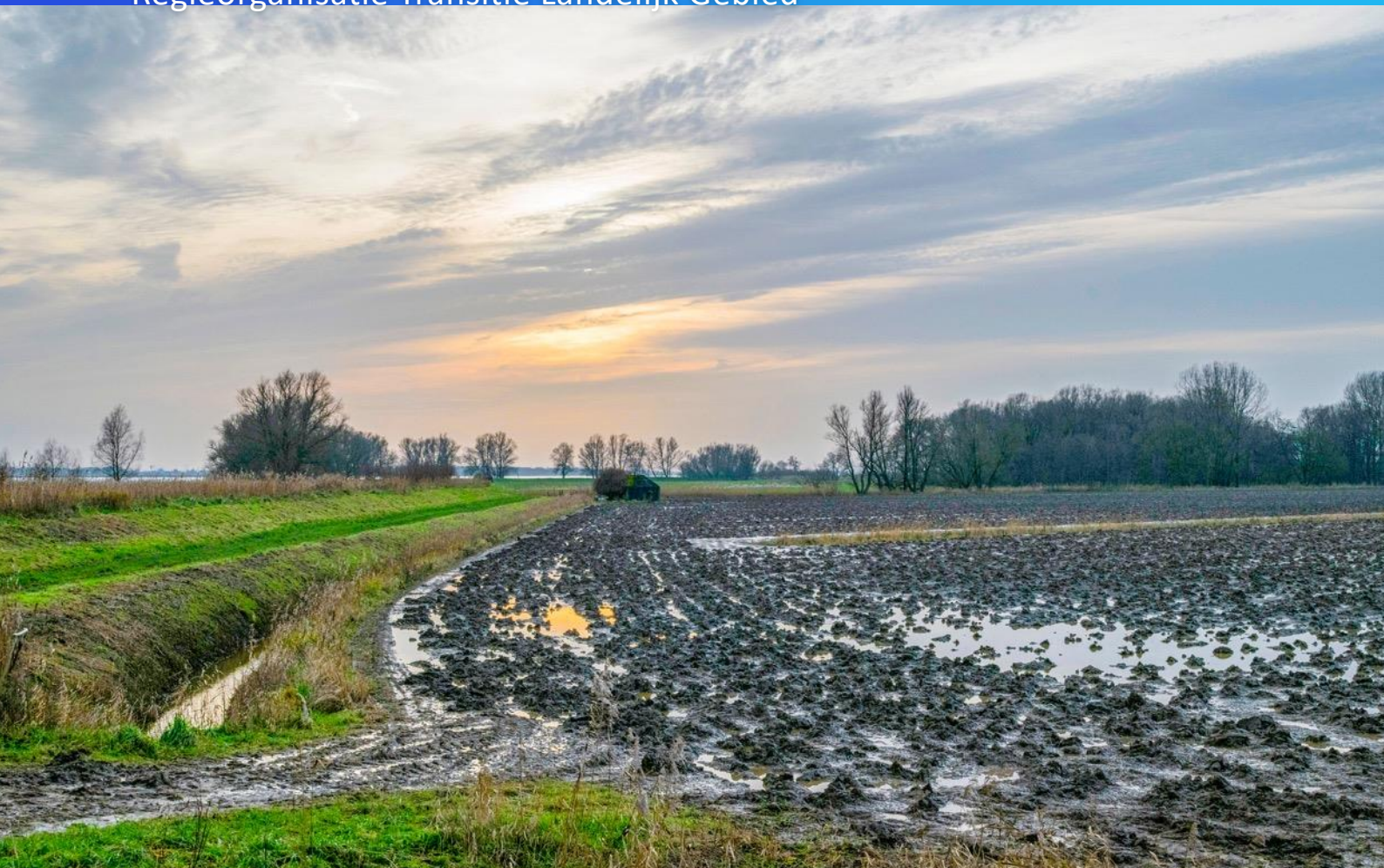
Dit basisdocument bevat twee delen: een overzicht van alle instrumenten (hoofdstuk 2) en een individuele uitwerking van de belangrijkste instrumenten in fiches (hoofdstukken 3 t/m 7). Met hyperlinks kan eenvoudig worden genavigeerd tussen de overzichtstabellen en de uitwerking in fiches.

We hanteren een indeling in vijf typen instrumenten:

1. Financieel-economische instrumenten,
2. Grondinstrumenten,
3. Juridische instrumenten,
4. Instrumenten kennis & innovatie,
5. Instrumenten samenwerking & organisatie.

1.5 Vervolg

Dit basisdocument is een eerste tussenproduct, dat verder zal worden uitgewerkt richting een volwaardige instrumentenkoffer die zal worden ontsloten via een interactieve webtool. Mocht je aanvullingen hebben of suggesties ter verbetering, dan kan je die sturen naar: instrumentenkofferlandelijkgebied@minlnv.nl

Hoofdstuk 2

Overzichtstabellen

2.1 Financieel-economische instrumenten

Door te **Ctrl + klikken** op de naam van elk instrument in de overzichtstabellen is het mogelijk om snel naar een meer gedetailleerd uitwerking van het instrument te navigeren

§	Naam instrument	Eigenaar	Interventielogica
3.1	Eco-regeling	Rijk	De eco-regeling is een financiële ondersteuning aan agrariërs vanuit het Gemeenschappelijk Landbouwbeleid (GLB) die is gekoppeld aan specifieke voorwaarden en moet bijdragen aan het verbeteren van klimaat, bodem, lucht, water, landschap en biodiversiteit. Het is een aanvulling op de basispremie van het GLB. Nederland vult de eco-regeling in met een breed keuzemenu aan eco-activiteiten op agrarische percelen en koppelt dat aan een puntensysteem. Agrariërs ontvangen bijvoorbeeld punten voor langjarig grasland, verlengde weidegang en groene braak. Ook moet een bepaalde drempelwaarde behaald worden.
3.2	Landelijke Beëindigings-regeling Veehouderijlocaties (LBV)	Rijk	Agrariërs (melkvee-, kalver-, pluimvee- en varkenshouders) die voldoen aan een bepaalde drempelwaarde voor stikstofdepositie kunnen in aanmerking komen voor deze subsidieregeling. De agrariër ontvangt een forfaitaire vergoeding voor de stallen (100% van de gecorrigeerde vervangingswaarde van de gebouwen) met een sloopverplichting en intrekken van de omgevings- en natuurvergunning. Daarnaast ontvangt de ondernemer een vergoeding voor de productierechten. Hierdoor is het niet meer mogelijk om dezelfde bedrijfsactiviteit uit te voeren op dezelfde locatie, wat zorgt voor een stikstofreductie. Een eventuele toekomstige activiteit op het perceel mag tot maximaal 15% van de eerder vergunde ruimte gebruiken.
3.3	Landelijke Beëindigings-regeling Veehouderij-locaties-plus (LBV+)	Rijk	Deze regeling is specifiek gericht op een groep van 3000 bedrijven die in totaal meer dan 2500 mol stikstof op kwetsbare N2000 gebieden veroorzaken. De agrariër (melkvee-, kalver-, pluimvee- en varkenshouder) ontvangt een forfaitaire vergoeding voor de stallen (120% van de gecorrigeerde vervangingswaarde van de gebouwen) en een sloopvergoeding. Er is een verplichting voor het intrekken van de omgevings- en natuurvergunning. Ook ontvangt de ondernemer een vergoeding voor productierechten. Hierdoor is het niet meer mogelijk om dezelfde bedrijfsactiviteit uit te voeren op dezelfde locatie, wat zorgt voor stikstofreductie. Een eventuele toekomstige activiteit op het perceel mag tot maximaal 15% van de eerder vergunde ruimte gebruiken.
3.4	Productieve investeringen voor bedrijfs-modernisering	Provincies	Met deze subsidieregeling worden agrariërs gestimuleerd om hun bedrijf te verduurzamen. Op basis van de regeling kan max 65% van de investering worden vergoed, onder andere voor bedrijfsmiddelen, aanplant meerjarige houtige gewassen voor agroforestry, tweedehands installaties, bijdragen in natura en afschrijvingskosten, loonkosten en overheadkosten. De investering moet bijdragen aan een wijziging van de bedrijfsvoering naar kringlooplandbouw en tegelijkertijd aan de omzet, waarde of winst van de onderneming.
3.5	Niet-productieve investeringen op landbouwbedrijven	Provincies	Deze subsidieregeling biedt steun voor zogenoemde niet-productieve investeringen van agrariërs die bijdragen aan het versterken van biodiversiteit en doelen voor water, klimaat en energie. Het kan gaan over de aanleg en beheer van landschapselementen en bossen, efficiënter gebruik van water en stikstofreductie. Niet-productieve investeringen dragen niet direct bij aan

			verdienvermogen van een bedrijf. Ze kunnen een opmaat zijn voor beheervergoedingen zoals ANLb of eco-regeling omdat de grond wordt ingericht voor aangepast beheer.
3.6	Samenwerking in veenweidegebieden en Natura 2000-overgangsgebieden	Rijk	De subsidieregeling stimuleert samenwerking tussen melkveehouders in veenweidegebieden en Natura 2000-overgangsgebieden bij het verhogen van de grondwaterstand en extensivering. Hiertoe wordt subsidie verstrekt voor het vormen van een samenwerkingsverband van grondeigenaren en -gebruikers in deze gebieden, het ontwikkelen een gebiedsplan en de uitvoering hiervan via: (1) het verhogen van het waterpeil, aanleg van waterinfiltratiesystemen en grondwaterpeilbuizen in grasland en extensivering van de melkveehouderij in het betreffende veenweidegebied of (2) extensivering van een of meer melkveehouderijen door vermindering van de productie en de bemesting in en rond het betreffende stikstofgevoelig Natura 2000-gebied. Hiermee wordt primair een bijdrage aan de klimaatopgave in de veenweidegebieden beoogd en een bijdrage aan de stikstofopgave in en rond stikstofgevoelige Natura 2000-gebieden.
3.7	Impulsregeling Deltaplan Agrarisch Waterbeheer (DAW)	Rijk	De impulsregeling is een tijdelijke subsidieregeling bestemd voor maatregelen op het gebied van agrarisch waterbeheer waar waterschappen en agrariërs samen aan werken. De regeling maakt deel uit van het Deltaplan Agrarisch Waterbeheer. Naast fysieke maatregelen kan het hierbij gaan om subsidiëring van monitoring, kennisontwikkeling en kennisdeling. Waterschappen kunnen een aanvraag indienen die bijdraagt aan de ambities per waterschapsbeheergebied zoals beschreven in de Gebiedsdocumenten Agrarisch Waterbeheer. Uitgangspunt daarbij is dat ze de aanvraag doen samen met- of vanuit het initiatief van agrariërs. Naast een verbetering van de waterkwaliteit en waterkwantiteit moet de subsidieregeling ook bijdragen aan een goede en effectieve samenwerking tussen waterschappen en agrariërs en kennisontwikkeling bij zowel waterschappen als agrariërs.
3.8	Natuurschoonwet (NSW)	Rijk	De Natuurschoonwet (NSW) heeft als doel eigenaren van landgoederen te stimuleren om landgoederen met een origineel en historisch karakter in stand te houden en bij te dragen aan het behoud van natuurschoon. De NSW heeft daarnaast een ontwikkeldoelstelling: stimulering van natuurbeheer en realisatie van nieuwe natuur en bos door particulieren op landbouwgrond. De NSW-rangschikking geeft recht op fiscale voordelen aan de eigenaar, vruchtgebruiker of erfpachter van een landgoed, zoals bepaalde vrijstelling of vermindering van onroerendzaakbelasting, en vrijstelling van overdrachtsbelasting en schenk- en erfbelasting. De NSW stimuleert landgoedeigenaren met landgoederen om de natuur goed te beheren en hun landgoed (deels) open te stellen, zodat zij recht behouden op deze fiscale voordelen. Daarnaast kunnen verscherpingen in de voorwaarden eigenaren stimuleren om de natuurkwaliteit op hun landgoed te verbeteren. Ook stimuleert de NSW in combinatie met een rood voor groen aanpak, het ontstaan van nieuwe landgoederen waarop nieuwe natuur wordt ontwikkeld.
3.9	Subsidieregeling hoogwaardige mestverwerking (HNV)	Rijk	De subsidieregeling stimuleert de realisatie van installaties voor het verwerken van dierlijke mest tot hoogwaardige meststoffen (kunstmestvervangers). In de stal ontstaan door het vermengen en gisten van mest en urine methaan en ammoniakemissies. Door mest versneld op te vangen op een centraal punt vindt er minder vermenging en vergisting plaats. Daarnaast kan door het verwerken van mest op een centrale locatie emissies worden afgevangen. Verwerkte meststoffen kunnen vervolgens als vervangend kunstmest ingezet worden of worden geëxporteerd.

			Mestverwerkers kunnen subsidie aanvragen voor investeringen in de bouw van een hoogwaardige mestverwerkingsinstallatie of de verbouw van een bestaande installatie. Hoogwaardige mestverwerking moet bijdragen aan het verminderen van nationale ammoniak en methaan emissies.
3.10	Subsidieregeling afbouw derogatie/- behoud grasland	Rijk	Derogatie staat voor het met toestemming afwijken van een door de EU algemeen vastgestelde norm. In dit geval gaat het om derogatie voor de hoeveelheid dierlijke mest die op het land uitgereden mag worden. Derogatie is toegestaan zolang het grondwater niet vervuild raakt. Boeren die gebruik willen maken van derogatie moet hiervoor een vergunning aanvragen. Zij dienen minimaal 80% grasland te hebben. Echter, de concentraties nitraat in het grondwater nemen de laatste jaren toe vanwege droogte, waardoor de maximale derogatie door de EU wordt afgebouwd. De kosten die boeren moeten maken vanwege deze afbouw worden door het Rijk gecompenseerd met deze subsidie. Het risico is namelijk dat boeren anders besluiten om geen derogatie meer aan te vragen, en het landgebruik anders in te richten (bijv. maisteelt i.p.v. grasland). Minder grasland leidt tot extra verslechtering van de waterkwaliteit. Derogatie van dierlijke mest voorkomt daarnaast gebruik van kunstmest en vermindert mestoverschotten. Met de subsidie blijft het aantrekkelijk voor boeren om een derogatievergunning aan te vragen. Daarmee moet de hoeveelheid grasland in Nederland zoveel mogelijk gelijk blijven.
3.11	Borgstellings- krediet voor de Landbouw Plus (BL Plus)	Rijk	Het Borgstellingskrediet voor de Landbouw Plus (BL Plus) biedt voor glastuinders of veehouders die duurzaam willen investeren in bijv. Groen Label Kassen of duurzame stallen maar niet voldoende onderpand hebben voor een reguliere lening, de mogelijkheid om bij de bank een borgstellingslening te krijgen voor duurzame investeringen. Het maximale bedrag bedraagt € 2,5 miljoen. De overheid staat daarbij garant voor een groot deel van de lening. Naast steun voor duurzame investeringen biedt het BL Plus een Werkkapitaalregeling Omschakelprogramma. Hiermee kunnen agrariërs extra werkkapitaal aantrekken om de periode van omschakeling naar biologische landbouw of een duurzamer manier van produceren te overbruggen. De omschakelperiode is de periode waarin vanwege de omschakeling nog onvoldoende wordt verdiend om de kosten te kunnen dekken. De werkkapitaalregeling is er op gericht omschakeling te stimuleren en vergemakkelijken.
3.12	Verplaatsings- regelingen	Rijk Provincies	Verplaatsingsregelingen richten zich op agrariërs die op een plek zitten waar de emissies van het bedrijf (te) grote nadelen opleveren voor natuur en milieu. Zij kunnen financiële ondersteuning krijgen bij vrijwillige verplaatsing van hun bedrijf naar een locatie waar zij wel aan die milieuvoorwaarden kunnen voldoen. Een aantal provincies heeft een verplaatsingsregeling op basis van de landbouwvrijstellingsverordening van de EU. Het Rijk ontwikkelt momenteel ook een verplaatsingsregeling, maar dan op basis van de Staatsteunrichtsnoeren. Deelname aan de verplaatsingsregeling van het Rijk zal ook op vrijwillige basis zijn. De regeling zal gericht zijn op bedrijven die piekbelasting veroorzaken op door stikstof overbelaste Natura 2000 gebieden.
3.13	Subsidie- verordening Natuur- en landschapsbeheer (SVNL) - onderdeel	Provincies	Het ANLb is een zesjarige subsidie voor het verbeteren van de biodiversiteit (68 VHR-doelsoorten) en water- en klimaatdoelen in het in agrarisch gebied. Agrarische collectieven kunnen een ANLb subsidie aanvragen. Een agrarisch collectief is een samenwerkingsverband tussen agrariërs en andere grondgebruikers die agrarisch natuur- en landschapsbeheer uitvoeren in een

	Agrarisch Natuur- en Landschapsbeheer (ANLb)		bepaald gebied waarvoor de provincie doelen heeft vastgelegd in het provinciale natuurbeheerplan. In de subsidieaanvraag ('gebiedsaanvraag') laten agrarische collectieven zien welke prestaties zij op gebiedsniveau willen realiseren en hoe deze bijdragen aan de doelen van de provincie uit het provinciale natuurbeheerplan. Het agrarisch collectief sluit voor de uitvoering beheercontracten af met individuele agrariërs en eventuele andere grondgebruikers over het uit te voeren beheer, de locatie en de financiële vergoeding.
3.14	Subsidieverordening Natuur- en landschapsbeheer (SVNL) - onderdeel natuur	Provincies	De subsidieverordening Natuur en landschapsbeheer - onderdeel natuur is een subsidie voor het beheer en de ontwikkeling van natuurgebieden en landschappen aan gecertificeerde natuurbeheerders, zoals terreinbeherende organisaties (TBO's), particuliere eigenaren van natuurgebieden of natuurcollectieven. De subsidie geldt voor een periode van zes jaar. De provincies bepalen in hun natuurbeheerplan waar zij welke natuur- en landschapsdoelen willen realiseren en welke middelen zij hiervoor inzetten. De subsidie maakt het aantrekkelijk voor beheerders om specifieke beheeractiviteiten uit te voeren omdat zij hiervoor financiering ontvangen van de overheid.
3.15	Subsidieregeling Kwaliteitsimpuls Natuur en Landschap (SKNL)	Provincies	SKNL is een subsidie voor grondbezitters om landbouwgronden om te zetten naar natuur en om bestaande natuur een kwaliteitsimpuls te geven gericht op de realisatie van het Natuurnetwerk Nederland (NNN). De subsidie voorziet in een directe compensatie voor gemaakte kosten en waardedaling van grond door omzetting. Hiermee maakt de subsidie zij natuurrealisatie financieel aantrekkelijk voor grondeigenaren. Op de ambitiekaart van het Natuurbeheerplan wordt aangegeven waar de provincie nieuwe natuur wil realiseren of de kwaliteit van bestaande natuur wil verhogen.
3.16	Subsidie verduurzaming bedrijfsvoering middels prestatie indicatoren	Provincies Gemeenten Waterschap pen	Diverse provincies, gemeenten en waterschappen hebben een subsidieregeling ingesteld op basis van Kritische Prestatie Indicatoren (KPI's) of zijn dat van plan. Deze KPI's maken duurzaamheidsprestaties van melkveehouders inzichtelijk. Deelnemende boeren kunnen hiervoor een beloning ontvangen. KPI's, waaronder ammoniakuitstoot, weidegang, blijvend grasland en fosfaat-bodemoverschot, worden berekend op basis van informatie uit management- en registratiesystemen. Ze kunnen ook een basis voor belonen vanuit de markt vormen. Denk hierbij aan het verlenen van rentekorting door banken en betaling van duurzaamheidspremies of het instellen van keurmerken door afnemers. Het gaat bij de beloning van KPI's om bovenwettelijke inspanningen. De deelnemers kiezen zelf welke maatregelen ze willen nemen. Met deze ondersteuning wordt bijgedragen aan het verdienvermogen van bedrijven die bijdragen aan water- en natuurkwaliteit, bodem vitaliteit en een aantrekkelijk landschap.
3.17	Investeringsfonds duurzame landbouw (IDL)	Rijk	Het Investeringsfonds Duurzame Landbouw (IDL) is een fonds dat boeren die willen omschakelen naar duurzamere vormen van landbouw een gunstige financiering geeft. Als pilot loopt deze regeling sinds 2021. Momenteel wordt er gewerkt aan een meer definitieve variant van de regeling. Ondernemers die een beroep doen op het IDL worden niet verplicht tot het nemen van specifieke maatregelen. Het gaat bij het Investeringsfonds echt om het bereiken van doelen. Investeringsfondsen moeten wel leiden tot aantoonbare verbeteringen op de gestelde doelen, waarvan een daling van de stikstofemissie de belangrijkste en verplichte is.

3.18	Subsidie Duurzame Energie en Klimaattransitie (SDE++)	Rijk	De SDE++ richt zich op grootschalige uitrol van technieken die hernieuwbare energie produceren en andere technieken die de uitstoot van koolstofdioxide (CO₂) verminderen. De subsidie stimuleert, naast andere technieken, (monomest-) vergisting en draagt daarmee ook bij aan stikstof- en methaanreductie (in combinatie met dagontmesting en digestaatverwerking). De SDE++ neemt de onrendabele top weg voor het vergisten van landbouw (rest)stromen en draagt hierdoor bij aan het benutten van de landbouw voor de klimaat en energieopgave. Daarnaast kan de SDE++ een bijdrage leveren aan het vergroten van het verdienvermogen van de boer, via het verwaarden van mest en kunstmestvervanging
------	---	------	---

2.2 Grondinstrumenten

Door te **Ctrl + klikken** op de naam van elk instrument in de overzichtstabellen is het mogelijk om snel naar een meer gedetailleerd uitwerking van het instrument te navigeren

§	Naam instrument	Eigenaar	Interventielogica
4.1	Wettelijke herverkaveling	Provincies	Bij wettelijke herverkaveling verankerd in de Omgevingswet (voorheen in de Wet Inrichting Landelijk Gebied, WILG) worden gronden ingebracht en opnieuw toebedeeld om gewenste ruimtelijke functies te realiseren zoals natuur of waterberging en de verkavelingssituatie van agrarische bedrijven te verbeteren. Hierdoor hoeven gronden niet persé op de juiste locatie aangekocht te worden maar worden ze middels ruiling naar de gewenste locatie gebracht. Dit kan onteigening voorkomen. Wettelijke herverkaveling is een verplichtend ruilinstrument (anders dan vrijwillige kavelruil). Grondeigenaren en -gebruikers die binnen het herverkavelingsgebied liggen moeten deelnemen aan het ruilproces. De wet schrijft voor dat iedereen die grond inbrengt, recht heeft op toedeling van vervangende grond, met een gelijke gebruiksbestemming (agrarische bestemming blijft agrarisch en wordt bijvoorbeeld geen natuur) en vergelijkbare hoedanigheid (kwaliteit). Niemand gaat er als gevolg van het ruilproces (inbreng-toedeling) op achteruit. Er geldt een hoge mate van rechtsbescherming en tijdens het proces bestaan er verschillende participatiemogelijkheden.
4.2	Vrijwillige kavelruil	Provincies	Bij vrijwillige kavelruil (of ruilverkaveling bij overeenkomst) komen drie of meer eigenaren op vrijwillige basis overeen om bepaalde, hun toebehorende zaken samen te voegen (grond en gebouwen) en de gegeven massa op bepaalde wijze te verkavelen en onder elkaar bij notariële akte te verdelen. Een kavelruil kan het karakter hebben van een eenvoudige grondruil tussen enkele eigenaren. Hier is de beleidsmatige variant, ook wel planmatige kavelruil genoemd, relevant waarbij naast een verbetering van de agrarische structuur ook andere beleidsdoelen op het gebied van natuur en water een rol kunnen spelen en er sprake is van een plan (vergelijkbaar met een ruilplan in de wettelijke variant) voor een begrensd gebied en het in zoveel mogelijk in één keer realiseren van de ruilen uit dit plan. Een belangrijke reden voor grondeigenaren om voor kavelruil te kiezen vergeleken met 'gewone' grondverwerving en -verkoop , is de vrijstelling van overdrachtsbelasting die geldt voor kavelruilen. Ook worden er, als de kavelruilen bijdragen aan provinciale beleidsdoelen, provinciale subsidies verleend als vergoeding voor bijvoorbeeld proces- en ruilkosten en notaris- en kadasterkosten.
4.3	Grondverwerving en -verkoop	Provincies Gemeenten Water- schappen	Overheden kunnen om meerdere redenen grond verwerven en verkopen in het kader van het NPLG, bijvoorbeeld voor het realiseren van nieuwe natuur, de inzet van ruilgrond in een kavelruilproces, wettelijke herverkaveling of beekherstel. Ook kan verwerving van grond onderdeel zijn van een bredere afspraak met een stoppende of verplaatsende agrarisch ondernemer. Grondverwerving of -verkoop is dus geen doel of maatregel op zich, maar kan het implementeren van andere maatregelen vergemakkelijken. Bij minnelijke (ongedwongen) grondverwerving gaan de koper en de eigenaar in onderhandeling over de aankoop van de grond, veelal op basis van een taxatie door deskundigen. Dit resulteert meestal in een koopovereenkomst. Grond kan ook niet-minnelijk worden verworven via onteigening .
4.4	Verkoop of verpachting grond onder voorwaarden	Rijk Provincies Gemeenten Water- schappen	Bij verpachting of verkoop kan de verpachtende of verkopende instantie (overheid) voorwaarden koppelen aan het gebruik van de grond (bijvoorbeeld een duurzame agrarische bedrijfsvoering of natuurbeheer), eventueel in combinatie met een lagere pacht- of grondprijs. Op deze manier wordt

			omschakeling naar een duurzame en/of natuurinclusieve bedrijfsvoering gestimuleerd, wat kan bijdragen aan de gewenste ontwikkeling in het gebied.
4.5	Functiewijziging en afwaardering grond	Provincies Gemeenten	Door de functie van een perceel grond te wijzigen (bijvoorbeeld met een omgevingsplan , al dan niet in samenhang met de omgevingsverordening , een projectbesluit of besluit kwaliteit leefomgeving) kan bijvoorbeeld de mogelijkheid tot veehouderij op het perceel worden verminderd of verwijderd. Hierdoor daalt doorgaans de waarde van de grond, en wordt de grondeigenaar hiervoor gecompenseerd, bijvoorbeeld met SKNL .
4.6	Onteigening	Rijk Provincies Gemeenten	Onteigening is de gedwongen overdracht van het eigendomsrecht van particulieren aan de overheid. Onteigening is mogelijk als een bepaalde functie niet in overeenstemming is met de beoogde vorm van ontwikkeling, gebruik of beheer van de fysieke leefomgeving zoals aangegeven in het omgevingsplan , in een omgevingsvergunning voor een buitenplanse omgevingsplanactiviteit of door een projectbesluit . Onteigening kan afhankelijk van het aan de orde zijnde belang plaatsvinden door de gemeente, het waterschap, de provincie of het Rijk. Onteigening mag alleen ingezet worden als er geen andere oplossingen zijn en er een duidelijk verband bestaat dat kan worden aangetoond. De overheid moet eerst trachten de onroerende zaken op minnelijke wijze te verwerven en mogelijkheid tot zelfrealisatie benoemen (waarbij de huidige eigenaar een voorstel kan indienen om de gewenste ontwikkeling tegen vergoeding zelf tot stand te brengen). Bij onteigening van onroerende zaken wordt uitgegaan van volledige schadeloosstelling.
4.7	Vestigen voorkeursrecht	Rijk Provincies Gemeenten	Met het vestigen van een voorkeursrecht krijgt de overheid het recht van eerste koop op een onroerende zaak. Hiermee voorkomt de overheid dat bij geplande ontwikkelingen de grondprijzen worden opgedreven. Of dat particulieren of organisaties grondposities innemen die de ontwikkeling van gebieden belemmeren. In het verleden was de toepassing van het instrument voorbehouden aan gemeenten. Inmiddels voorziet de wet een toepassingsmogelijkheid voor de provincies en voor het Rijk. Daarbij geldt dat sprake moet zijn van een provinciaal of nationaal belang dat gemotiveerd moet worden in de te nemen voorkeursrechtbeschikking. Het voorkeursrecht wordt gevestigd door een voorkeursrechtbeschikking die van kracht wordt door de inschrijving in de openbare registers door het Kadaster. De geldigheid van een voorlopige en definitieve voorkeursrechtbeschikking is gebonden aan termijnen. Een voorkeursrecht dwingt de eigenaar of rechthebbende niet tot verkoop. Deze kan zelf beslissen of hij de onroerende zaak wil verkopen. Dit is een belangrijk verschil met de toepassing van onteigening waarbij de eigendom van onroerende zaken wel gedwongen overgaat naar de overheid.
4.8	Grondbank	Rijk Provincies	Een provinciale of nationale grondbank is een instrument om de grondmobiliteit in het landelijk gebied te verhogen. Hiertoe verwerft de grondbank gronden (en bedrijven) vooruitlopend op de concretisering van beleidsdoelen in gebiedsplannen. Deze gronden kunnen vervolgens via ruil of verkoop ingezet worden voor het extensiveren, omvormen en verplaatsen van boerenbedrijven, voor natuur of voor waterdoelen. Na aankoop worden de agrarische gronden in tijdelijk beheer uitgegeven, totdat vanuit de gebiedsprocessen duidelijk wordt onder welke voorwaarden de gronden weer kunnen worden verkocht, overgedragen of in beheer gegeven. Hierbij kunnen ook voorwaarden worden gesteld aan duurzaam agrarisch grondgebruik door bij de gunning de mate van duurzame bedrijfsvoering van de (erf-) pachter te laten meetellen (zie ook verpachting en verkoop onder voorwaarden). De Nationale Grondbank (NGB) is een landelijke faciliteit voor met name provincies en fungeert als aanvulling op provinciale grondbanken. De NGB is

			provinciegrensoverschrijdend en komt in beeld bij kansen waar de provincie zelf geen mogelijkheden ziet om via eigen grondinstrumentarium gronden te verwerven.
--	--	--	---

2.3 Juridische instrumenten

Door te **Ctrl + klikken** op de naam van elk instrument in de overzichtstabellen is het mogelijk om snel naar een meer gedetailleerd uitwerking van het instrument te navigeren

5	Naam instrument	Eigenaar	Interventielogica
5.1	Omgevingsverordening	Provincies	De omgevingsverordening is gericht op het sturen en reguleren van de fysieke leefomgeving. Per provincie is er één omgevingsverordening. De verordening bevat alle provinciale regels en voorschriften voor de fysieke leefomgeving, waaronder regels rondom grondgebruik, water en bodem, natuur en andere thema's binnen de scope van het NPLG. De Omgevingswet gaat uit van het beginsel: "decentraal, tenzij". Dit betekent dat de gemeente of het waterschap als eerste aan zet is. De provincie mag alleen de onderwerpen regelen die van provinciaal belang zijn. Dit kan via rechtstreeks werkende regels, maar ook via instructieregels over de uitoefening van taken en bevoegdheden door de gemeente en het waterschap. Voor bepaalde activiteiten kan de provincie in de omgevingsverordening de mogelijkheid bieden tot het stellen van maatwerkregels of maatwerkvoorschriften. Daarmee kan gebiedsgericht door specifieke voorschriften worden gestuurd op beperking van cumulatie van nadelige gevolgen van activiteiten voor de fysieke leefomgeving.
5.2	Waterschapsverordening	Waterschappen	De waterschapsverordening bevat alle regels over de fysieke leefomgeving die het waterschap stelt binnen haar beheergebied. Per waterschap is er één waterschapsverordening. Met de waterschapsverordening geeft het waterschap uitvoering aan de opgedragen beheertaken, bijvoorbeeld door het opnemen van een vergunningstelsel en algemene regels. De waterschapsverordening bevat regels specifiek gericht op het watersysteem en waterstaatswerken binnen het beheergebied van een waterschap. Het bevat regels voor het onttrekken van oppervlaktewater of grondwater, regels over lozingen(waterkwaliteit) en een beperkingengebied opleggen rondom een werk of object. Samen met het omgevingsplan bevat de waterschapsverordening de regels voor de fysieke leefomgeving op lokaal niveau.
5.3	Omgevingsplan	Gemeenten	Het omgevingsplan is het belangrijkste instrument van de gemeente voor de regulering van de fysieke leefomgeving. Het is vanaf 1 januari 2024 de rechtsopvolger van het bestemmingsplan en diverse andere gemeentelijke verordeningen. Het omgevingsplan is dekkend voor het hele grondgebied van de gemeente. In het omgevingsplan worden functies aan locaties toegekend. Daarnaast kan de gemeente in het omgevingsplan regels opnemen voor activiteiten die gevolgen hebben voor de fysieke leefomgeving. Het omgevingsplan bevat dus niet alleen 'klassieke' ruimtelijke ordening, maar ook milieu, klimaat en natuur verboden of geboden. De regels moeten bijdragen aan een veilige en gezonde fysieke leefomgeving en/of het benutten van de fysieke leefomgeving voor maatschappelijke behoeften. Met omgevingsplannen kunnen gemeenten sturen op NPLG-doelen door bijvoorbeeld verbodsbepalingen in te stellen voor vervuilende activiteiten of door vergunningsplicht uit te breiden of de voorwaarden aan te scherpen en vanwege toedeling functies aan locaties in het omgevingsplan. Het omgevingsplan kan worden ingezet om de (ruimtelijke) resultaten van een gebiedsproces formeel te borgen.

5.4	Projectbesluit	Rijk Provincies Water- schappen	Het projectbesluit is een instrument voor waterschappen, provincies en het Rijk, bedoeld om complexe projecten met een publiek belang mogelijk te maken. Het kan bijvoorbeeld worden ingezet om uitvoering te geven aan een samenhangend gebiedsplan. Ook kan het gaan om private initiatieven die samenvallen met het bereiken van publieke doelen voor de fysieke leefomgeving, zoals de ontwikkeling van nieuwe natuur. Het projectbesluit wijzigt (onder voorwaarden) het omgevingsplan met regels die nodig zijn voor het uitvoeren, in werking hebben of in stand houden van het project. De gewijzigde regels van het omgevingsplan zijn onderdeel van het projectbesluit.
5.5	Peilbesluit	Rijk Water- schappen	In een peilbesluit neemt een waterbeheerder (waterschap of Rijkswaterstaat voor Rijkswateren) een formeel besluit over de hoogte van de waterstand van een gebied. Waterbeheerders hebben vervolgens een inspanningsverplichting om deze hoogte te handhaven. Een te lage waterstand kan zorgen voor bodemdaling, verdroging, inklinken van veengrond, oxidatie van veen en schade aan funderingen. Een te hoge waterstand kan zorgen voor grondwateroverlast en zuurstofgebrek in de bodem.
5.6	Omgevings- vergunning	Rijk Provincies Gemeenten Water- schappen	Wanneer activiteiten in de fysieke leefomgeving vergunningplicht zijn moeten burgers, bedrijven en overheden toestemming vragen om deze activiteiten uit te voeren. Een omgevingsvergunning heeft als doel het vooraf beoordelen en kunnen toestaan of weigeren van de activiteit. Ook kunnen specifieke voorschriften in de vergunning worden opgenomen die alleen gelden voor de vergunninghouder. Dit instrument wordt gebruikt wanneer er geen mogelijkheid is om vooraf de activiteit te reguleren met algemene regels, bijvoorbeeld vanwege grote variëteit in het type activiteit, grote complexiteit, de wens tot maatwerk of wanneer sprake is van schaarse (vergunning)ruimte. Een vergunning wordt, afhankelijk van de aard van de activiteit, afgegeven door het college van burgemeester en wethouders, het dagelijks bestuur van het waterschap, gedeputeerde staten of een minister. Voor de doelen van het NPLG zijn met name de omgevingsvergunningen voor milieubelastende activiteiten, natuuractiviteiten en wateractiviteiten van belang, naast die van de omgevingsplanactiviteit. Het bevoegd gezag dat de omgevingsvergunning heeft verleend, kan deze ook actualiseren, wijzigen of intrekken. De voorschriften van een vergunning voor een wateractiviteit of een milieubelastende activiteit moeten door het bevoegd gezag regelmatig worden bekeken. In sommige situaties is het bevoegd gezag ook verplicht om een vergunning aan te passen of in te trekken.
5.7	Programma	Rijk Provincies Gemeenten Water- schappen	In programma's formuleren gemeenten, waterschappen, provincies en het Rijk beleid en maatregelen die leiden tot de gewenste kwaliteit van de fysieke leefomgeving. Die maatregelen kunnen heel divers zijn, variërend van communicatieve, financiële en juridische maatregelen tot de uitvoering van projecten. Naast vrijwillige programma's zijn er verplichte programma's die veelal volgen uit Europese wetgeving. Er geldt ook een programmaplicht wanneer de overheid een omgevingswaarde heeft vastgesteld en daar niet aan voldoet. Voor een aantal programma's geeft het Rijk instructieregels over de inhoud. Het programma bindt alleen het bestuur zelf, maar kan ook burgers en bedrijven stimuleren om de doelstellingen te halen.
5.8	Rood-voor-rood	Provincies Gemeenten	Een rood-voor-rood of ruimte-voor-ruimte regeling op basis van functieveranderingsbeleid maakt het mogelijk dat (leegstaande) gebouwen

			op een erf worden gesloopt in ruil voor nieuwbouw vierkante meters. Het gaat dan om gebouwen die landschap ontsierend zijn en die een agrarische functie hebben (gehad). Doorgaans moeten de bouwkavels weer op het oorspronkelijke erf komen te staan, andere varianten zijn ook mogelijk. De nieuwbouw meters moeten leiden tot een verbetering van de ruimtelijke kwaliteit. De regeling kan worden vastgelegd in de provinciale omgevingsverordening en/of in het omgevingsplan . Per provincie en gemeente verschillen de mogelijkheden, eisen en voorwaarden.
5.9	Gedooqplicht	Rijk Provincies Gemeenten Water- schappen	Een gedooqplicht zorgt ervoor dat een initiatiefnemer werkzaamheden op een onroerende zaak kan uitvoeren zonder de toestemming van een eigenaar. De eigenaar van grond of een gebouw moet dan activiteiten of een werk toelaten in, op, boven of onder zijn onroerende zaak. Een gedooqplicht kan voor natuurdoeleinden (onder voorwaarden) toegepast worden voor maatregelen die opgenomen zijn in een onherroepelijk beheerplan. Omdat onteigening een te zwaar middel is als de onroerende zaak nog goed bruikbaar blijft voor de eigenaar en minnelijke verwerving niet altijd tot resultaat leidt, kunnen maatregelen voor natuurherstel of preventie via een gedooqplicht worden gerealiseerd. Denk aan bedrijfskavels grenzend aan Natura 2000 gebieden waar vernatting (dulden hogere waterstand) of het tegengaan van vermesting (verbod op mestgift) aan de orde is. Maar ook watermaatregelen, zoals beekherstel en waterberging, kunnen via een gedooqplichtbeschikking worden gerealiseerd.

2.4 Instrumenten kennis & innovatie

Door te **Ctrl + klikken** op de naam van elk instrument in de overzichtstabellen is het mogelijk om snel naar een meer gedetailleerd uitwerking van het instrument te navigeren

§	Naam instrument	Eigenaar	Interventielogica
6.1	Coaching & Advisering	Rijk Provincies	Coaching en advisering kunnen agrariërs verder helpen bij de keuzes die zij maken voor hun bedrijfsontwikkeling. Vanuit het Rijk zijn sinds 2020 middelen beschikbaar als onderdeel van de SABE-regeling (Subsidiemodule Agrarische Bedrijfsadvisering en Educatie) om agrariërs te ondersteunen met coaching en advisering gericht op verduurzaming van hun bedrijf. Via de SABE-regeling van het Rijk konden ondernemers een adviesvoucher krijgen van maximaal € 1.500. Hiermee kon de ondernemer een erkende adviseur betalen. De SABE-vouchers zijn inmiddels overgegaan in GLB-kennisvouchers. Diverse provincies en gemeenten werken daarnaast met plattelandscoaches of erfcoaches, gericht op het toekomstbestendig maken van agrarische bedrijven. Boeren worden begeleid door persoonlijke keukentafel-gesprekken te houden met coaches en krijgen informatie over diverse bedrijfsontwikkelingsmogelijkheden, in hun gebied of daarbuiten. Hierdoor gaan zijn zelfbewust het gebiedsproces in.
6.2	Fieldlabs	Rijk Provincies	Fieldlabs zijn praktijkomgevingen waar boeren, wetenschappers, ketenpartijen, overheden en andere stakeholders samenwerken aan technologische en sociale innovaties om deze klaar te stomen voor het boerenerf en de daaraan verbonden ketens. Ze richten zich op de vraag welke toekomstbestendige bedrijfssystemen in een gebied kunnen ontstaan en welke kennis en innovatie daarvoor nodig zijn. Het Rijk en verschillende provincies ondersteunen (de totstandkoming van) fieldlabs financieel, onder meer via de module Samenwerken aan innovatie (EIP) fieldlabs. Betrokkenen ontwikkelen, testen en demonstren in een fysieke praktijkomgeving de haalbaarheid van nieuwe kennis en innovaties, waardoor nieuwe handelingsperspectieven en samenwerkingen ontstaan. De ontwikkelde kennis, innovaties en handelingsperspectieven kunnen bijdragen aan diverse doelen op het gebied van kringlooplandbouw, dierenwelzijn, bodem, water en natuur.
6.3	Demonstratie-bedrijven	Rijk	Demonstratiebedrijven ondersteunen boeren bij de omschakeling naar duurzame landbouw via het delen van praktijkkennis en informatie. Boeren die hun bedrijf inzetten als demonstratiebedrijf en andere landbouwers informeren en inspireren met hun kennis en ervaring kunnen hiervoor de GLB-projectsubsidie demonstratiebedrijven ontvangen. Andere boeren kunnen op de demonstratiebedrijven kennis opdoen die hen kan helpen bij omschakeling naar duurzame landbouw. De regeling staat open voor individuele boeren of voor samenwerkende boeren (maximaal drie) die samen een demonstratiebedrijf vormen.
6.4	Keukentafel-gesprekken	Provincies Gemeenten	Keukentafelgesprekken zijn persoonlijke gesprekken met boeren, grondeigenaren en bewoners die gevoerd worden door onafhankelijke adviseurs of coaches. Ze worden door provincies, gemeenten en waterschappen vaak aangeboden in het kader van gebiedsontwikkelingen om de belangen, wensen en toekomstperspectieven van individuele lokale actoren in beeld te krijgen en ontwikkelingen in de omgeving te bespreken. Ze dienen voor bewustwording over wat er op het gebied afkomt. Daarnaast zijn

			de gebundelde inzichten uit de gesprekken input voor de uitwerking van de plannen voor het gebied. Keukentafelgesprekken kunnen hiermee ondersteunend zijn aan een gebiedsproces en bijdragen aan draagvlak voor te realiseren maatregelen.
6.5	Participatieve monitoring	Provincies Gemeenten Water- schappen	Bij participatieve monitoring werken boeren of inwoners van een gebied samen met onderzoekers om een proces van dataverzameling te ontwerpen, data te verzamelen, verzamelde data te analyseren en de analyse te vertalen naar de praktijk. Naast reguliere functies zoals monitoring van het effect van maatregelen en bijsturing, draagt participatieve monitoring bij aan betrokkenheid, begrip en leren omdat mensen zelf actief dingen gaan meten, resultaten met elkaar bespreken en kennis en ervaringen uitwisselen. Het kan ingezet worden ter ondersteuning van bijvoorbeeld adaptief waterbeheer, het verbeteren van waterkwaliteit en (agrarisch) natuurbeheer.

2.5 Instrumenten samenwerking & organisatie

Door te **Ctrl + klikken** op de naam van elk instrument in de overzichtstabellen is het mogelijk om snel naar een meer gedetailleerd uitwerking van het instrument te navigeren

5	Naam instrument	Eigenaar	Interventielogica
7.1	Gebiedsgerichte aanpak	Rijk Provincies Gemeenten Water- schappen	De gebiedsgerichte aanpak is een procesinstrument om beleidsopgaven en gebiedswensen onder gebiedspartijen te integreren en tot een gezamenlijke toekomstvisie en aanpak te komen passend bij het gebied. Gebiedsprocessen worden doorgaans geïnitieerd en/of gefaciliteerd door overheden, vooral provincies maar ook waterschappen, gemeenten en andere gebiedspartijen kunnen initiatieven nemen voor een gebiedsproces. Gebiedsprocessen kunnen op verschillende geografische schaalniveaus plaatsvinden, van regionaal tot lokaal. Voor het inzetten van gebiedsprocessen hebben overheden over het algemeen de volgende motieven: (1) elk gebied is anders, om tot effectieve beleidsuitvoering te komen is een aanpak aangepast aan de eigenschappen van het gebied nodig; en (2) de overheid kan het niet alleen, draagvlak voor gemaakte afspraken is nodig zodat gebiedspartijen er niet alleen mee instemmen maar ook actief participeren in de uitvoering.
7.2	Stikstofbank	Rijk Provincies	Registratiesysteem bestaande uit provinciale- en Rijksdoelenbanken voor depositieruimte die ingezet kan worden ter mitigatie voor projecten die passen bij het doel van de betreffende bank.
7.3	LEADER	Provincies	LEADER is een Europees subsidieprogramma voor plattelandsontwikkeling. Het biedt financiële ondersteuning bij het ontwikkelen en realiseren van projecten door lokale initiatieven. LEADER heeft twee onderdelen. Als eerste subsidie om een Lokale Actiegroep (LAG) te beginnen door initiatiefnemers uit de lokale gemeenschap. De LAG (in oprichting) ontwikkelt daarna een Lokale Ontwikkelingsstrategie (LOS) die aansluit bij de doelen van LEADER. Na vaststelling van de LOS kan er subsidie aangevraagd worden voor de organisatiekosten en de uitvoering van concrete projecten die voortkomen uit de LOS. De LAG beoordeelt projecten die partijen uit het gebied indienen op basis van de LOS. De projecten richten zich op de volgende doelen van het Nationaal Strategisch Plan: matiging van en aanpassen aan klimaatverandering, efficiënt beheer van natuurlijke hulpbronnen, bescherming van biodiversiteit en plattelandsontwikkeling.
7.4	Gebiedscoöperaties	Provincies Gemeenten	Gebiedscoöperaties zijn samenwerkingsverbanden van lokale bewoners, ondernemers en anderen stakeholders gericht op het realiseren van gebiedsdoelen zoals gebiedsgerichte klimaatadaptatie, energietransitie en verduurzaming van de landbouw. Ze komen voort uit het initiatief en zelforganiserend vermogen van lokale stakeholders. De overheid kan dit initiatief uitlokken door het (wettelijke) kaders te stellen en daarbij de concrete invulling en uitvoering over te laten aan gebiedscoöperaties. Die ontwerpen plannen waarvoor overheden en/of private partijen geld beschikbaar stellen. Gebiedscoöperaties zien we vooral waar lokaal initiatief en maatwerk nodig is om verandering door te voeren.

Hoofdstuk 3

Financieel- economische instrumenten

3.1 Eco-regeling

Naam instrument	Eco-regeling		
Primaire NPLG-opgave	☐ Water & bodem ☐ Klimaat ☒ Natuur ☐ Verduurzaming landbouw	Secundaire NPLG-opgave	☒ Water & bodem ☒ Klimaat ☐ Natuur ☒ Verduurzaming landbouw
Categorie instrument	☒ Financieel-economisch ☐ Grondinstrumentarium ☐ Juridisch ☐ Kennis & innovatie ☐ Samenwerking & organisatie	Eigenaar/Bevoegd gezag	☒ Rijk ☐ Provincies ☐ Gemeenten ☐ Waterschappen
Uitvoerder van het instrument	☒ Rijk, namelijk RVO ☐ Provincies ☐ Gemeenten ☐ Waterschappen ☐ Anders, namelijk:	Doelgroep	☒ Boeren ☐ Industrie ☐ Grondeigenaren ☐ TBO's ☐ Anders, namelijk:
Financieringsbron	GLB-NSP (EU garantiefonds/ELGF)		
Juridische grondslag	Uitvoeringsregeling GLB 2023		
Looptijd/ Openstelling	☐ NVT/Werkt niet met een openstellingstermijn ☒ Periodieke openstelling, jaarlijks voor een vaste termijn ☐ Eenmalige openstelling		
Interventielogica	De eco-regeling is een financiële ondersteuning aan agrariërs vanuit het Gemeenschappelijk Landbouwbeleid (GLB) die is gekoppeld aan specifieke voorwaarden en moet bijdragen aan het verbeteren van klimaat, bodem, lucht, water, landschap en biodiversiteit. Het is een aanvulling op de basispremie van het GLB. Nederland vult de eco-regeling in met een breed keuzemenu aan eco-activiteiten op agrarische percelen en koppelt dat aan een puntensysteem. Agrariërs ontvangen bijvoorbeeld punten voor langjarig grasland, verlengde weidegang en groene braak. Ook moet een bepaalde drempelwaarde behaald worden.		
Doel NPLG	De doelen van de eco-regeling (verbeteren van klimaat, bodem, lucht, water, landschap en biodiversiteit) vertonen sterke overlap met alle NPLG-doelen. De precieze bijdrage aan NPLG-doelen is afhankelijk van de gekozen eco-activiteiten door agrariërs.		
Maatregelen	Dit instrument ondersteunt de uitvoering van de managementmaatregelen uit de provinciale gebiedsprogramma's gericht op verduurzaming van de bedrijfsvoering van de grondgebonden veehouderij, akkerbouw en tuinbouw.		
Toelichting	Iedere eco-activiteit staat voor een bepaald aantal 'punten' dat is gekoppeld aan de bijdrage die de eco-activiteit levert aan de vijf Europese vergroeningsthema's (klimaat, bodem, water, landschap en biodiversiteit). Daarnaast representeert iedere eco-activiteit ook een bepaalde 'waarde'. Haal je als agrariër voldoende punten én voldoende waarde met je eco-activiteiten, dan kom je in aanmerking voor uitbetaling van de eco-premie. De hoogte van de uitbetaling wordt bepaald door de opgetelde waarde van de gekozen eco-activiteiten. Eenmaal op het hoogste beloningsniveau aangekomen, levert méér doen, geen hogere vergoeding meer op. Deze inrichting van de eco-regeling biedt de agrariër flexibiliteit (hij of zij kan zijn eigen 'groene profiel' bepalen) en 'groene sturingsmogelijkheden' voor de overheid.		
Links naar bron-document(en)	Eco-regeling 2024 (rvo.nl) Eco-activiteiten, punten en waarde 2024 (rvo.nl) Pilot puntensysteem eco-regeling GLB-pilots Toekomst GLB		

Terug naar: [Financieel-economische instrumenten](#)

3.2 Landelijke Beëindigingsregeling Veehouderijlocaties (LBV)

Naam instrument	Landelijke beëindigingsregeling veehouderijlocaties (LBV)		
Primaire NPLG-opgave	☐ Water & bodem ☐ Klimaat ☒ Natuur ☐ Verduurzaming landbouw	Secundaire NPLG-opgave	☒ Water & bodem ☒ Klimaat ☐ Natuur ☐ Verduurzaming landbouw
Categorie instrument	☒ Financieel-economisch ☐ Grondinstrumentarium ☐ Juridisch ☐ Kennis & innovatie ☐ Samenwerking & organisatie	Eigenaar/bevoegd gezag	☒ Rijk ☐ Provincies ☐ Gemeenten ☐ Waterschappen
Uitvoerder van het instrument	☒ Rijk, namelijk RVO ☐ Provincies ☐ Gemeenten ☐ Waterschappen ☐ Anders, namelijk:	Doelgroep	☒ Boeren ☐ Industrie ☐ Grondeigenaren ☐ TBO's ☐ Anders, namelijk:
Financieringsbron	Transitiefonds Landelijk Gebied en Natuur		
Juridische grondslag	Regeling van de Minister voor Natuur en Stikstof van 5 juni 2023, nr. WJZ/ 27312647		
Looptijd/Openstelling	☐ NVT/Werkt niet met een openstellingstermijn ☐ Periodieke openstelling ☒ Eenmalige openstelling, namelijk van 1-7-2023 tot 1-12-2023		
Interventielogica	Agrariërs (melkvee-, kalver-, pluimvee- en varkenshouders) die voldoen aan een bepaalde drempelwaarde voor stikstofdepositie kunnen in aanmerking komen voor deze subsidieregeling. De agrariër ontvangt een forfaitaire vergoeding voor de stallen (100% van de gecorrigeerde vervangingswaarde van de gebouwen) met een sloopverplichting en intrekken van de omgevings- en natuurvergunning. Daarnaast ontvangt de ondernemer een vergoeding voor de productierechten. Hierdoor is het niet meer mogelijk om dezelfde bedrijfsactiviteit uit te voeren op dezelfde locatie, wat zorgt voor een stikstofreductie. Een eventuele toekomstige activiteit op het perceel mag tot maximaal 15% van de eerder vergunde ruimte gebruiken.		
Doel NPLG	De regeling draagt bij aan het behalen van doelen van het NPLG op het gebied van natuurherstel en klimaat. De vermindering van de productiecapaciteit zorgt voor het reduceren van de stikstofdepositie op Natura-2000 gebieden en het verminderen van broeikasgasemissies. Verder draagt de regeling bij aan het tegengaan van geurhinder.		
Maatregelen	Dit instrument ondersteunt de beëindiging en sloop van veehouderijbedrijven en/of locaties nabij N2000-gebieden en vermindert het totaal aantal varkens-, pluimvee- en fosfaatrechten.		
Toelichting	Voor deelname aan de LBV is een drempelwaarde vastgesteld voor ieder N2000-gebied. De drempelwaarde per N2000-gebied is zo gekozen dat 11% van de veehouders binnen een straal van 25km van N2000-gebied in aanmerking kan komen. Bij overschrijving van de LBV wordt er gekeken naar kostenefficiëntie, waarbij toekenning plaatsvindt op basis van de daaruit volgende rangschikking. Het is dus mogelijk dat niet iedereen vergoed kan worden die zich aanmeldt. Provincies kunnen naast de landelijke beëindigingsregeling aanvullend werken met provinciale regelingen.		
Links naar bron-document(en)	Landelijke beëindigingsregeling veehouderijlocaties Maatregelen Levend Landschap (onslevendlandschap.nl)		

Terug naar: [Financieel-economische instrumenten](#)

3.3 Landelijke Beëindigingsregeling Veehouderijlocaties-plus (LBV+)

Naam instrument	Landelijke beëindigingsregeling veehouderijlocaties-plus (LBV+)		
Primaire_NPLG-opgave	☐ Water & bodem ☐ Klimaat ☒ Natuur ☐ Verduurzaming landbouw	Secundaire NPLG-opgave	☒ Water & bodem ☒ Klimaat ☐ Natuur ☐ Verduurzaming landbouw
Categorie instrument	☒ Financieel-economisch ☐ Grondinstrumentarium ☐ Juridisch ☐ Kennis & innovatie ☐ Samenwerking & organisatie	Eigenaar/bevoegd gezag	☒ Rijk ☐ Provincies ☐ Gemeenten ☐ Waterschappen
Uitvoerder van het instrument	☒ Rijk, namelijk RVO ☐ Provincies ☐ Gemeenten ☐ Waterschappen ☐ Anders, namelijk:	Doelgroep	☒ Boeren ☐ Industrie ☐ Grondeigenaren ☐ TBO's ☐ Anders, namelijk:
Financieringsbron	Transitiefonds Landelijk Gebied en Natuur		
Juridische grondslag	Regeling van de Minister voor Natuur en Stikstof van 5 juni 2023, nr. WJZ/ 27312934		
Looptijd/Openstelling	☐ NVT/Werkt niet met een openstellingstermijn ☐ Periodieke openstelling ☒ Eenmalige openstelling, namelijk van 3-7-2023 tot 5-4-2024		
Interventielogica	Deze regeling is specifiek gericht op een groep van 3000 bedrijven die in totaal meer dan 2500 mol stikstof op kwetsbare N2000 gebieden veroorzaken. De agrariër (melkvee-, kalver-, pluimvee- en varkenshouder) ontvangt een forfaitaire vergoeding voor de stallen (120% van de gecorrigeerde vervangingswaarde van de gebouwen) en een sloopvergoeding. Er is een verplichting voor het intrekken van de omgevings- en natuurvergunning. Ook ontvangt de ondernemer een vergoeding voor productierechten. Hierdoor is het niet meer mogelijk om dezelfde bedrijfsactiviteit uit te voeren op dezelfde locatie, wat zorgt voor stikstofreductie. Een eventuele toekomstige activiteit op het perceel mag tot maximaal 15% van de eerder vergunde ruimte gebruiken.		
Doel NPLG	De regeling draagt bij aan het behalen van doelen van het NPLG op het gebied van natuurherstel en klimaat. De vermindering van de productiecapaciteit zorgt voor het reduceren van de stikstofdepositie op Natura-2000 gebieden en het reduceren van broeikasgasemissies. Verder draagt de regeling bij aan het tegengaan van geurhinder.		
Maatregelen	Dit instrument ondersteunt de beëindiging en sloop van veehouderijbedrijven en/of locaties nabij N2000-gebieden en vermindert het totaal aantal varkens-, pluimvee- en fosfaatrechten.		
Toelichting	Voor deelname aan de LBV+ wordt een landelijke drempelwaarde vastgesteld, op basis van de totale landelijke vracht. Op basis van de landelijke vracht wordt er gekeken naar de uitstoot van elk bedrijf. Hiervan wordt de depositie van het 3000 ^{ste} bedrijf genomen als drempelwaarde. Alle bedrijven hierboven komen in aanmerking voor de LBV+ regeling.		
Links naar bron-document(en)	Landelijke beëindigingsregeling veehouderijlocaties (Lbv-plus) Maatregelen Levend Landschap (onslevendlandschap.nl)		

Terug naar: [Financieel-economische instrumenten](#)

3.4 Productieve investeringen voor bedrijfsmodernisering

Productieve investeringen voor bedrijfsmodernisering			
Naam instrument			
Primaire NPLG-opgave	☐ Water & bodem ☐ Klimaat ☐ Natuur ☒ Verduurzaming landbouw	Secundaire NPLG-opgave	☒ Water & bodem ☒ Klimaat ☒ Natuur ☐ Verduurzaming landbouw
Categorie instrument	☒ Financieel-economisch ☐ Grondinstrumentarium ☐ Juridisch ☐ Kennis & innovatie ☐ Samenwerking & organisatie	Eigenaar/bevoegd gezag	☐ Rijk ☒ Provincies ☐ Gemeenten ☐ Waterschappen
Uitvoerder van het instrument	☒ Rijk, namelijk RVO ☒ Provincies ☐ Gemeenten ☐ Waterschappen ☐ Anders, namelijk:	Doelgroep	☒ Boeren ☐ Industrie ☐ Grondeigenaren ☐ TBO's ☐ Anders, namelijk:
Financieringsbron	GLB/NSP (EU Plattelandsfonds/ELFPO en nationale cofinanciering).		
Juridische grondslag	Regeling uitvoering NSP GLB 2023-2027		
Looptijd/Openstelling	☐ NVT/Werkt niet met een openstellingstermijn ☒ Periodieke openstelling, provincies stellen hiervoor provinciale regelingen open in periode 2023-2027. ☐ Eenmalige openstelling		
Interventielogica	Met deze subsidieregeling worden agrariërs gestimuleerd om hun bedrijf te verduurzamen. Op basis van de regeling kan max 65% van de investering worden vergoed, onder andere voor bedrijfsmiddelen, aanplant meerjarige houtige gewassen voor agroforestry, tweedehands installaties, bijdragen in natura en afschrijvingskosten, loonkosten en overheadkosten. De investering moet bijdragen aan een wijziging van de bedrijfsvoering naar kringlooplandbouw en tegelijkertijd aan de omzet, waarde of winst van de onderneming.		
Doel NPLG	De regeling is gericht op het behoud van een veerkrachtige en toekomstgerichte landbouwsector en het versterken van het concurrentie en verdienvermogen van de individuele agrariër. Daarmee is deze interventie vooral gericht op het NPLG-doel verduurzaming van de landbouw. Daarnaast kan de regeling ingezet worden ter compensatie voor maatregelen die andere NPLG-doelen dienen. Bijvoorbeeld extensivering voor het terugdringen van stikstofuitstoot maar wat nadelig kan zijn voor het verdienvermogen kan door deze interventie gecompenseerd worden door investeringen te doen die juist helpen om op een duurzame toekomstbestendige manier het verdienvermogen te verbeteren.		
Maatregelen	De regeling ondersteunt investeringen in bedrijfsmiddelen zoals robotisering, systemen om groei van gewas te monitoren, voedselhagen en wateropslag. Het instrument draagt daarmee bij aan de uitvoering van technische maatregelen uit de provinciale gebiedsprogramma's.		
Toelichting	Er geldt een subsidiepercentage van 40%. Niet subsidiabel zijn investeringen die wettelijk verplicht zijn, investeringen met een negatief effect op de omgeving en investeringen die leiden tot een verslechtering van dierenwelzijn. Ook komen uitgaven zoals omschreven in artikel 73 lid 3 van de Verordening (EU) 2021/2115 niet voor subsidie in aanmerking. Hetzelfde geldt voor kosten zoals omschreven in artikel 64 lid 1 sub a, b en c van Verordening (EU) nr. 2021/1060.		
Links naar bron-document(en)	Nederlands Nationaal Strategisch Plan GLB 2023- 2027, p. 436		

Terug naar: [Financieel-economische instrumenten](#)

3.5 Niet-productieve investeringen op landbouwbedrijven

Naam instrument	Niet-productieve investeringen op landbouwbedrijven		
Primaire NPLG-opgave	☒ Water & bodem ☒ Klimaat ☒ Natuur ☐ Verduurzaming landbouw	Secundaire NPLG-opgave	☐ Water & bodem ☐ Klimaat ☐ Natuur ☒ Verduurzaming landbouw
Categorie instrument	☒ Financieel-economisch ☐ Grondinstrumentarium ☐ Juridisch ☐ Kennis & innovatie ☐ Samenwerking & organisatie	Eigenaar/bevoegd gezag	☐ Rijk ☒ Provincies ☐ Gemeenten ☐ Waterschappen
Uitvoerder van het instrument	☒ Rijk, namelijk RVO ☒ Provincies ☐ Gemeenten ☐ Waterschappen ☐ Anders, namelijk:	Doelgroep	☒ Boeren ☐ Industrie ☐ Grondeigenaren ☐ TBO's ☐ Anders, namelijk:
Financieringsbron	GLB/NSP (EU Plattelandsfonds/ELFPO en nationale cofinanciering).		
Juridische grondslag	Regeling uitvoering NSP GLB 2023-2027		
Looptijd/Openstelling	☐ NVT/Werkt niet met een openstellingstermijn ☒ Periodieke openstelling, provincies stellen hiervoor provinciale regelingen open in periode 2023-2027. ☐ Eenmalige openstelling		
Interventielogica	Deze subsidieregeling biedt steun voor zogenoemde niet-productieve investeringen van agrariërs die bijdragen aan het versterken van biodiversiteit en doelen voor water, klimaat en energie. Het kan gaan over de aanleg en beheer van landschapselementen en bossen, efficiënter gebruik van water en stikstofreductie. Niet-productieve investeringen dragen niet direct bij aan verdienvermogen van een bedrijf. Ze kunnen een opmaat zijn voor beheervergoedingen zoals ANLb of eco-regeling omdat de grond wordt ingericht voor aangepast beheer.		
Doel NPLG	Met dit instrument wordt ingezet op het ontwikkelen, benutten en beschermen van de natuur en biodiversiteit. Hierbij worden de natuurdoelen zoveel mogelijk gekoppeld aan de uitvoering van andere water- landbouw en klimaatdoelen. Tevens wordt ingezet op het mitigeren van de effecten van de emissies van nitraat, fosfaat, gewasbeschermingsmiddelen en stikstof door een efficiënter gebruik van (natuurlijke) grondstoffen, herstel van verschillende habitats en cultuurlandschap. Met de aanleg van landschapselementen wordt bijgedragen aan de biodiversiteit en daarnaast ook aan het mitigeren van de impact van uitstoot van nitraat, stikstof, fosfaat.		
Maatregelen	Investerings die voor subsidie in aanmerking komen zijn niet-productieve investeringen voor de inrichting en herinrichting van landbouwgrond voor biodiversiteit, landschap en water. Deze kunnen ten goede komen aan NPLG maatregelen groenblauwe dooradering, agrarisch natuur en landschapsbeheer en het vasthouden van water.		
Toelichting	De steun bedraagt 100% van de subsidiabele kosten met uitzondering van niet-productieve investeringen ten behoeve van het watersysteem, daarvoor geldt een steunpercentage van 70% van de subsidiabele kosten. Voor steun komen bijvoorbeeld in aanmerking: • Herstel en aanleg singels, houtwallen, heggen, hagen, bosjes, solitaire bomen, pingo's, dobben en drenkpoelen; • Minimaal aanleg aantal bomen per hectare (landschapselementen); • Waterlopen, (op)vaarten en cultuurlandschappelijk slotenpatroon;		

	• Herstel en aanleg akkerranden, struweelranden, vogelakkers; • Herstel en aanleg natuurvriendelijke oevers; • Herstel beplanting agrarische erven; • Herstel cultuurlandschappelijke begreppeling of bolle graslandakkers; • Herstel terpen/wierden of kruinige percelen inclusief herstel sloten of greppels rond terpen/wierden en kruinige percelen; • Herstel historische dijkbiotoop: dijklichaam, grenssloot, struweel, kolken, dijkcoupures.
Links naar bron-document(en)	Nederlands Nationaal Strategisch Plan GLB 2023- 2027, p. 460

Terug naar: [Financieel-economische instrumenten](#)

3.6 Samenwerking in veenweidegebieden en Natura 2000-overgangsgebieden

Naam instrument	Samenwerking in veenweidegebieden en Natura 2000-overgangsgebieden		
Primaire NPLG-opgave	☐ Water & bodem ☐ Klimaat ☐ Natuur ☒ Verduurzaming landbouw	Secundaire NPLG-opgave	☐ Water & bodem ☒ Klimaat ☒ Natuur ☐ Verduurzaming landbouw
Categorie instrument	☒ Financieel-economisch ☐ Grondinstrumentarium ☐ Juridisch ☐ Kennis & innovatie ☐ Samenwerking & organisatie	Eigenaar/bevoegd gezag	☒ Rijk ☐ Provincies ☐ Gemeenten ☐ Waterschappen
Uitvoerder van het instrument	☐ Rijk ☒ Provincies ☐ Gemeenten ☐ Waterschappen ☐ Anders, namelijk:	Doelgroep	☒ Boeren ☐ Industrie ☒ Grondeigenaren ☒ TBO's ☐ Anders, namelijk:
Financieringsbron	GLB/NSP (EU Plattelandsfonds/ELFPO en nationale cofinanciering).		
Juridische grondslag	Regeling Europese EZK- en LNV-subsidies 2021		
Looptijd/Openstelling	☐ NVT/Werkt niet met een openstellingstermijn ☐ Periodieke openstelling ☒ Eenmalige openstelling, namelijk van 1-5-2024 tot 31-5-2024 Provincies stellen hiervoor provinciale regelingen open.		
Interventielogica	De subsidieregeling stimuleert samenwerking tussen melkveehouders in veenweidegebieden en Natura 2000-overgangsgebieden bij het verhogen van de grondwaterstand en extensivering. Hiertoe wordt subsidie verstrekt voor het vormen van een samenwerkingsverband van grondeigenaren en -gebruikers in deze gebieden, het ontwikkelen een gebiedsplan en de uitvoering hiervan via: (1) het verhogen van het waterpeil, aanleg van waterinfiltratiesystemen en grondwaterpeilbuizen in grasland en extensivering van de melkveehouderij in het betreffende veenweidegebied of (2) extensivering van een of meer melkveehouderijen door vermindering van de productie en de bemesting in en rond het betreffende stikstofgevoelig Natura 2000-gebied. Hiermee wordt primair een bijdrage aan de klimaatopgave in de veenweidegebieden beoogd en een bijdrage aan de stikstofopgave in en rond stikstofgevoelige Natura 2000-gebieden.		
Doel NPLG	De subsidieregeling ondersteunt de transitie van de landbouw in veenweidegebieden en in en rond stikstofgevoelige Natura 2000-gebieden met het oog op de NPLG-doelen voor klimaat en natuur.		
Maatregelen	Het instrument draagt bij aan uitwerking van de provinciale gebiedsprogramma's op gebiedsniveau en versterkt de lokale samenwerking tussen grondeigenaren en -gebruikers. Daarnaast draagt de regeling direct bij aan diverse fysieke maatregelen uit de provinciale gebiedsprogramma's zoals extensivering, verhoging waterpeilen en aanleg van waterinfiltratiesystemen.		
Toelichting	De subsidieregeling bestaat uit drie categorieën met elk eigen voorwaarden en budget: Categorie 1: samenwerkingsverband vormen en een gebiedsplan maken. Dit betreft een subsidie voor het opzetten van een samenwerkingsverband en het opstellen van een gebiedsplan tot maximaal € 40.000 in veenweidegebieden of in en rond stikstofgevoelige Natura 2000-gebieden. Categorie 2: waterpeil opzetten en extensivering in veenweidegebieden		

	Hieronder vallen 3 subsidies: - Subsidie voor een geringere drooglegging. De drooglegging is van 1 april tot 1 oktober maximaal 20, 30 of 40 centimeter. De drooglegging is het verschil tussen de gemiddelde hoogte van het maaiveld van het graslandperceel en het waterpeil in het peilvak. - Subsidie voor de investering in een waterinfiltratiesysteem en digitale grondwaterpeilbuizen in grasland. - Subsidie voor extensivering van de melkveehouderij. Categorie 3: extensivering in Natura 2000-(overgang)gebieden Dit betreft een subsidie voor extensivering van een of meerdere melkveehouderijbedrijven via het verlagen van de productie en bemesting tot 100 of 150 kg stikstofdierexcretie per hectare per bedrijf. Het gaat hierbij om landbouwgrond in en tot 2500 meter rondom stikstofgevoelige Natura 2000-gebieden. De verlaging van productie en bemesting vindt bij voorkeur plaats in combinatie met de verlengde weidegang volgens de <i>eco-regeling</i> van het GLB.
Links naar bron-document(en)	Subsidieregeling Samenwerking in veenweiden en overgangsgebieden N2000 Maatregelen Levend Landschap (onslevendlandschap.nl) Samenwerking in veenweidegebieden en Natura 2000-overgangsgebieden (rvo.nl) Nederlands Nationaal Strategisch Plan GLB 2023- 2027, p. 539

Terug naar: [Financieel-economische instrumenten](#)

3.7 Impulsregeling Deltaplan Agrarisch Waterbeheer (DAW)

Naam instrument	Impulsregeling Deltaplan Agrarisch Waterbeheer (DAW)		
Primaire NPLG-opgave	☒ Water & bodem ☐ Klimaat ☐ Natuur ☐ Verduurzaming landbouw	Secundaire NPLG-opgave	☐ Water & bodem ☐ Klimaat ☐ Natuur ☒ Verduurzaming landbouw
Categorie instrument	☒ Financieel-economisch ☐ Grondinstrumentarium ☐ Juridisch ☐ Kennis & innovatie ☐ Samenwerking & organisatie	Eigenaar/bevoegd gezag	☒ Rijk ☐ Provincies ☐ Gemeenten ☐ Waterschappen
Uitvoerder van het instrument	☐ Rijk ☒ Provincies ☐ Gemeenten ☒ Waterschappen ☐ Anders, namelijk:	Doelgroep	☒ Boeren ☐ Industrie ☐ Grondeigenaren ☐ TBO's ☒ Anders, namelijk: waterbeheerders
Financieringsbron	Deltafonds		
Juridische grondslag	Subsidieregeling stimulering uitvoering maatregelen Deltaplan Agrarisch Waterbeheer		
Looptijd/Openstelling	☐ NVT/Werkt niet met een openstellingstermijn. ☐ Periodieke openstelling. ☒ Eenmalige openstelling van 08-07-2023 t/m 31-12-2025		
Interventielogica	De impulsregeling is een tijdelijke subsidieregeling bestemd voor maatregelen op het gebied van agrarisch waterbeheer waar waterschappen en agrariërs samen aan werken. De regeling maakt deel uit van het Deltaplan Agrarisch Waterbeheer. Naast fysieke maatregelen kan het hierbij gaan om subsidiëring van monitoring, kennisontwikkeling en kennisdeling. Waterschappen kunnen een aanvraag indienen die bijdraagt aan de ambities per waterschap beheergebied zoals beschreven in de Gebiedsdocumenten Agrarisch Waterbeheer. Uitgangspunt daarbij is dat ze de aanvraag doen samen met- of vanuit het initiatief van agrariërs. Naast een verbetering van de waterkwaliteit en waterkwantiteit moet de subsidieregeling ook bijdragen aan een goede en effectieve samenwerking tussen waterschappen en agrariërs en kennisontwikkeling bij zowel waterschappen als agrariërs.		
Doel NPLG	Deze impulsregeling draagt bij aan de beschikbaarheid en kwaliteit van oppervlakte--en grondwater omdat het agrarische ondernemers en waterbeheerders stimuleert maatregelen te nemen voor schoon, voldoende en gezond water.		
Maatregelen	Het instrument ondersteunt fysieke NPLG-maatregelen gericht op water vasthouden en waterkwaliteit, maatregelen die bijdragen aan het ontwikkelen of delen van kennis en geven van advies en monitoring en metingen van voortgang en uitvoering van projecten. Daarnaast maatregelen die bijdragen aan de organisatie van samenwerking tussen agrariërs en waterbeheerders.		
Toelichting	Het geld voor de impulsregeling komt uit het Deltafonds en wordt dus uitgekeerd aan waterbeheerders, niet aan bedrijven en burgers. Er is 50% cofinanciering nodig, maar dit geld mag ook uit andere bronnen komen. Denk bijvoorbeeld aan ANLB-gelden. Waterschappen hebben tot 31 december 2025 de tijd om geld uit de subsidiepot aan te vragen. Per waterschap is er een totaal beschikbaar budget vastgesteld, en elk waterschap kan maximaal 3 keer een aanvraag indienen.		
Links naar bron-document(en)	Impulsregeling DAW: versnelling aanpak agrarische wateropgaven - Klimaatadaptatie (klimaatadaptatienederland.nl)		

Terug naar: [Financieel-economische instrumenten](#)

3.8 Natuurschoonwet (NSW)

Natuurschoonwet (NSW)			
Primaire NPLG-opgave	☐ Water & bodem ☐ Klimaat ☒ Natuur ☐ Verduurzaming landbouw	Secundaire NPLG-opgave	☐ Water & bodem ☐ Klimaat ☐ Natuur ☒ Verduurzaming landbouw
Categorie instrument	☒ Financieel-economisch ☐ Grondinstrumentarium ☒ Juridisch ☐ Kennis & innovatie ☐ Samenwerking & organisatie	Eigenaar/bevoegd gezag	☒ Rijk ☐ Provincies ☐ Gemeenten ☐ Waterschappen
Uitvoerder van het instrument	☐ Rijk ☒ Provincies ☐ Gemeenten ☐ Waterschappen ☐ Anders, namelijk:	Doelgroep	☐ Boeren ☐ Industrie ☒ Grondeigenaren ☐ TBO's ☒ Anders, namelijk: vruchtgebruiker of erfpachter van een landgoed
Financieringsbron	De financieringsbron bestaat uit gedeelde belastingopbrengsten van de Rijksoverheid.		
Juridische grondslag	Natuurschoonwet 1928		
Looptijd/Openstelling	☒ NVT/Werkt niet met een openstellingstermijn ☐ Periodieke openstelling ☐ Eenmalige openstelling		
Interventielogica	De Natuurschoonwet (NSW) heeft als doel eigenaren van landgoederen te stimuleren om landgoederen met een origineel en historisch karakter in stand te houden en bij te dragen aan het behoud van natuurschoon. De NSW heeft daarnaast een ontwikkeldoelstelling: stimulering van natuurbeheer en realisatie van nieuwe natuur en bos door particulieren op landbouwgrond. De NSW-rangschikking geeft recht op fiscale voordelen aan de eigenaar, vruchtgebruiker of erfpachter van een landgoed, zoals bepaalde vrijstelling of vermindering van onroerendzaakbelasting, en vrijstelling van overdrachtsbelasting en schenk- en erfbelasting. De NSW stimuleert landgoedeigenaren met landgoederen om de natuur goed te beheren en hun landgoed (deels) open te stellen, zodat zij recht behouden op deze fiscale voordelen. Daarnaast kunnen verscherpingen in de voorwaarden eigenaren stimuleren om de natuurkwaliteit op hun landgoed te verbeteren. Ook stimuleert de NSW in combinatie met een rood voor groen aanpak, het ontstaan van nieuwe landgoederen waarop nieuwe natuur wordt ontwikkeld.		
Doel NPLG	De NSW is gericht op behoud en ontwikkeling van nieuwe natuur en kan hiermee een bijdrage leveren aan de natuurdoelen van het NPLG, zoals de realisatie van groenblauwe dooradering.		
Maatregelen	Vooral realisatie van nieuwe landgoederen kan bijdragen aan extensivering van de landbouw, bv. door omvorming van intensief beheerd grasland naar halfnatuurlijk grasland, of door aanleg van bos en nieuwe natuur, waaronder poelen of natuurvriendelijke oevers.		
Toelichting	Een landgoed valt onder de NSW als het: • minstens 5 hectare groot is; • een (deel van een) historische buitenplaats is en de buitenplaats minimaal 1 hectare groot is; • een aaneengesloten gebied van minimaal 5 hectare is (eventueel samen met een ander landgoed); • voor minstens 30% uit houtopstanden (bos) of natuurterreinen bestaat. Hierop gelden een aantal uitzonderingen en specificaties.		

Links naar bron-document(en)	Natuurschoonwet (rvo.nl) Microsoft Word - NL203-28339rap.docx (officielebekendmakingen.nl)
------------------------------	---

Terug naar: [Financieel-economische instrumenten](#)

3.9 Subsidieregeling hoogwaardige mestverwerking (HNV)

Naam instrument	Subsidieregeling hoogwaardige mestverwerking (HNV)		
Primaire NPLG-opgave	☐ Water & bodem ☐ Klimaat ☒ Natuur ☐ Verduurzaming landbouw	Secundaire NPLG-opgave	☐ Water & bodem ☒ Klimaat ☐ Natuur ☐ Verduurzaming landbouw
Categorie instrument	☒ Financieel-economisch ☐ Grondinstrumentarium ☐ Juridisch ☐ Kennis & innovatie ☐ Samenwerking & organisatie	Eigenaar/bevoegd gezag	☒ Rijk ☐ Provincies ☐ Gemeenten ☐ Waterschappen
Uitvoerder van het instrument	☒ Rijk, namelijk RVO ☐ Provincies ☐ Gemeenten ☐ Waterschappen ☐ Anders, namelijk:	Doelgroep	☐ Boeren ☐ Industrie ☐ Grondeigenaren ☐ TBO's ☒ Anders, namelijk: mestverwerkers
Financieringsbron	Programma Stikstofreductie en Natuurverbetering (Schoutenpakket)		
Juridische grondslag	Artikel 47 van de Algemene Groepsvrijstellingsverordening (AGVV). Artikel 16, 19, derde lid, en 25 van het Kaderbesluit Nationale EZK- en LNV- subsidies.		
Looptijd/Openstelling	☐ NVT/Werkt niet met een openstellingstermijn. ☒ Periodieke openstelling. ☐ Eenmalige openstelling		
Interventielogica	De subsidieregeling stimuleert de realisatie van installaties voor het verwerken van dierlijke mest tot hoogwaardige meststoffen (kunstmestvervangers). In de stal ontstaan door het vermengen en gisten van mest en urine methaan en ammoniakemissies. Door mest versneld op te vangen op een centraal punt vindt er minder vermenging en vergisting plaats. Daarnaast kan door het verwerken van mest op een centrale locatie emissies worden afgevangen. Verwerkte meststoffen kunnen vervolgens als vervangend kunstmest ingezet worden of worden geëxporteerd. Mestverwerkers kunnen subsidie aanvragen voor investeringen in de bouw van een hoogwaardige mestverwerkingsinstallatie of de verbouw van bestaande installaties. Hoogwaardige mestverwerking moet bijdragen aan het verminderen van nationale ammoniak & methaan emissies.		
Doel NPLG	Dit instrument draagt bij aan de natuur- en klimaatdoelen uit het NPLG, via de reductie van ammoniak en methaan emissies.		
Maatregelen	De bouw van of ombouw van bestaande installaties tot hoogwaardige mestverwerkingsinstallaties is een voorbeeld van technische maatregelen uit de provinciale gebiedsprogramma's. Subsidiering van private initiatieven kan er toe bijdragen dat deze maatregelen worden genomen.		
Toelichting	Deze subsidieregeling is alleen van toepassing op bedrijven die geregistreerd staan als intermediair en mestverwerkers zijn. De subsidie is tot en met 2026 beschikbaar. Het is nog niet bekend wanneer de subsidieregeling precies wordt opengesteld vanaf 2024. Toekenning van de subsidie gebeurt op basis van een puntensysteem waar de factoren van kostenefficiëntie, aanvoorzekerheid en locatie in beschouwing worden genomen. De aanvragen met de meeste punten krijgen voorrang in de subsidieverlening.		
Links naar bron-document(en)	Subsidieregeling hoogwaardige mestverwerking Maatregelen Levend Landschap (onslevendlandschap.nl) wetten.nl - Regeling - Regeling nationale EZK- en LNV-subsidies - BWBR0035474 (overheid.nl) Staatscourant 2023, 26068 Overheid.nl > Officiële bekendmakingen (officieelbekendmakingen.nl)		

Terug naar: [Financieel-economische instrumenten](#)

3.10 Subsidieregeling afbouw derogatie/behoud grasland

Naam instrument Subsidieregeling afbouw derogatie/behoud grasland			
Primaire NPLG-opgave	☒ Water & bodem ☐ Klimaat ☐ Natuur ☒ Verduurzaming landbouw	Secundaire NPLG-opgave	☐ Water & bodem ☐ Klimaat ☒ Natuur ☐ Verduurzaming landbouw
Categorie instrument	☒ Financieel-economisch ☐ Grondinstrumentarium ☐ Juridisch ☐ Kennis & innovatie ☐ Samenwerking & organisatie	Eigenaar/bevoegd gezag	☒ Rijk ☐ Provincies ☐ Gemeenten ☐ Waterschappen
Uitvoerder van het instrument	☒ Rijk, namelijk RVO ☐ Provincies ☐ Gemeenten ☐ Waterschappen ☐ Anders, namelijk:	Doelgroep	☒ Boeren ☐ Industrie ☐ Grondeigenaren ☐ TBO's ☐ Anders, namelijk:
Financieringsbron	GLB/NSP (EU Plattelandsfonds/ELFPO en nationale cofinanciering)		
Juridische grondslag	Artikelen 2, eerste lid, 4, onderdelen a, b en d, 5, eerste en tweede lid, 15, 16, 17, eerste lid, onderdeel b, 19, 25, 34, eerste lid, 44, en 50, tweede en vierde lid, van het Kaderbesluit Nationale EZK- en LNV-subsidies		
Looptijd/Openstelling	☐ NVT/Werkt niet met een openstellingstermijn ☒ Periodieke openstelling ☐ Eenmalige openstelling		
Interventielogica	Derogatie staat voor het met toestemming afwijken van een door de EU algemeen vastgestelde norm. In dit geval gaat het om derogatie voor de hoeveelheid dierlijke mest die op het land uitgereden mag worden. Derogatie is toegestaan zolang het grondwater niet vervuild raakt. Boeren die gebruik willen maken van derogatie moet hiervoor een vergunning aanvragen. Zij dienen minimaal 80% grasland te hebben. Echter, de concentraties nitraat in het grondwater nemen de laatste jaren toe vanwege droogte, waardoor de maximale derogatie door de EU wordt afgebouwd. De kosten die boeren moeten maken vanwege deze afbouw worden door het Rijk gecompenseerd met deze subsidie. Het risico is namelijk dat boeren anders besluiten om geen derogatie meer aan te vragen, en het landgebruik anders in te richten (bijv. maisteelt i.p.v. grasland). Minder grasland leidt tot extra verslechtering van de waterkwaliteit. Derogatie van dierlijke mest voorkomt daarnaast gebruik van kunstmest en vermindert mestoverschotten. Met de subsidie blijft het aantrekkelijk voor boeren om een derogatievergunning aan te vragen. Daarmee moet de hoeveelheid grasland in Nederland zoveel mogelijk gelijk blijven.		
Doel NPLG	Het doel van de subsidieregeling is de instandhouding van het areaal grasland en daarmee tegengaan verdere verslechtering van de waterkwaliteit. Hiermee draagt de regeling bij aan de KRW.		
Maatregelen	De regeling wordt gebruikt om overbelasten graslanden beter te behouden door het uitrijden van dierlijke meststoffen te verminderen. De subsidie aan deze regeling is een tegemoetkoming van nieuwe wettelijk normen. Hiermee is het inzetbaar als managementmaatregel rondom het behoud van grasland.		
Toelichting	Om voor de subsidie Behoud grasland in aanmerking te kunnen komen, dient de aanvrager aan de volgende voorwaarden te voldoen:		

	- Derogatie in 2021 of 2022 en een afgegeven derogatievergunning 2023, waarmee voldaan is aan de eis van 80 procent grasland. - Voldoen aan overige gestelde voorwaarden van de derogatievergunning. - Dit zijn bijvoorbeeld regels over de gebruiksnormen en het uitrijden van mest. Ook staan er regels in over de aan- en afvoer van mest. - Melden wijziging in percelen grasland binnen 30 dagen in percelenapplicatie RVO. - Met aanvraag binnen de de-minimis landbouw blijven. De optelsom van alle verleende de-minimissteun gedurende het huidige belastingjaar en de 2 voorgaande belastingjaren mag niet hoger zijn dan 20.000 euro. - Vanaf 2024 geldt dat het landbouwbedrijf ook in het voorgaande jaar een derogatievergunning had. Wanneer het landbouwbedrijf in 2023 niet voor derogatie in aanmerking komt omdat alle percelen in Natura2000- of grondwaterbeschermingsgebied liggen, dan is de voorwaarde van een afgegeven derogatievergunning 2023 niet van toepassing.
Links naar bron-document(en)	https://www.rvo.nl/subsidies-financiering/behoud-grasland https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2023/04/17/bijlage-cw-31-beleidskeuzes-uitgelegd-transitie-tegemoetkomingsregeling-afbouw-derogatie-24-maart https://cdn.nieuweoogst.nu/public/file/219355.pdf

Terug naar: [Financieel-economische instrumenten](#)

3.11 Borgstellingskrediet voor de Landbouw Plus (BL Plus)

Naam instrument	Borgstellingskrediet voor de Landbouw Plus (BL Plus)		
Primaire NPLG-opgave	☐ Water & bodem ☐ Klimaat ☐ Natuur ☒ Verduurzaming landbouw	Secundaire NPLG-opgave	☒ Water & bodem ☒ Klimaat ☒ Natuur ☐ Verduurzaming landbouw
Categorie instrument	☐ Financieel-economisch ☐ Grondinstrumentarium ☐ Juridisch ☐ Kennis & innovatie ☐ Samenwerking & organisatie	Eigenaar/bevoegd gezag	☒ Rijk ☐ Provincies ☐ Gemeenten ☐ Waterschappen
Uitvoerder van het instrument	☒ Rijk, namelijk RVO ☐ Provincies ☐ Gemeenten ☐ Waterschappen ☒ Anders, namelijk: banken	Doelgroep	☒ Boeren ☐ Industrie ☐ Grondeigenaren ☐ TBO's ☐ Anders, namelijk:
Financieringsbron	GLB/NSP (EU Plattelandsfonds/ELFPO en nationale cofinanciering).		
Juridische grondslag	Titel 2.5 Regeling nationale EZK- en LNV-subsidies		
Looptijd/Openstelling	☒ NVT/Werkt niet met een openstellingstermijn ☐ Periodieke openstelling ☐ Eenmalige openstelling		
Interventielogica	Het Borgstellingskrediet voor de Landbouw Plus (BL Plus) biedt voor glastuinders of veehouders die duurzaam willen investeren in bijv. Groen Label Kassen of duurzame stallen maar niet voldoende onderpand hebben voor een reguliere lening, de mogelijkheid om bij de bank een borgstellingslening te krijgen voor duurzame investeringen. Het maximale bedrag bedraagt € 2,5 miljoen. De overheid staat daarbij garant voor een groot deel van de lening. Naast steun voor duurzame investeringen biedt het BL Plus een Werkkapitaalregeling Omschakelprogramma. Hiermee kunnen agrariërs extra werkkapitaal aantrekken om de periode van omschakeling naar biologische landbouw of een duurzamer manier van produceren te overbruggen. De omschakelperiode is de periode waarin vanwege de omschakeling nog onvoldoende wordt verdiend om de kosten te kunnen dekken. De werkkapitaalregeling is er op gericht omschakeling te stimuleren en vergemakkelijken.		
Doel NPLG	Het BL Plus draagt bij aan verduurzaming van de landbouw via het bieden van een kredietfaciliteit voor doen van duurzame investeringen en omschakeling.		
Maatregelen	Het instrument ondersteunt de uitvoering van technische en managementmaatregelen gericht op (omschakeling naar) biologische landbouw en duurzamer manieren van produceren.		
Toelichting	Agrariërs kunnen niet zelf een aanvraag indienen. Dat doet de bank of financier die bij de regeling zijn aangesloten. Er geldt een provisie van 1-3% van het geleende bedrag. Deze provisie is niet marktconform. Dit betekent dat de provisie en daarmee de provisieopbrengsten in het algemeen te laag zijn om alle kosten voor deze regeling te dekken. Omdat de agrariër minder hoeft te betalen heeft hij/zij een voordeel. Dit voordeel staat gelijk aan de subsidie die hij/zij door de BL-lening eigenlijk krijgt.		
Links naar bron-document(en)	Borgstellingskrediet voor de Landbouw (BL) (rvo.nl) Staatscourant 2021, 49381 Overheid.nl > Officiële bekendmakingen (officielebekendmakingen.nl)		

Terug naar: [Financieel-economische instrumenten](#)

3.12 Verplaatsingsregelingen

Naam instrument	Verplaatsingsregelingen		
Primaire NPLG-opgave	☐ Water & bodem ☐ Klimaat ☒ Natuur ☐ Verduurzaming landbouw	Secundaire NPLG-opgave	☒ Water & bodem ☒ Klimaat ☐ Natuur ☐ Verduurzaming landbouw
Categorie instrument	☒ Financieel-economisch ☐ Grondinstrumentarium ☐ Juridisch ☐ Kennis & innovatie ☐ Samenwerking & organisatie	Eigenaar/bevoegd gezag	☒ Rijk ☒ Provincies ☐ Gemeenten ☐ Waterschappen
Uitvoerder van het instrument	☒ Rijk ☒ Provincies ☐ Gemeenten ☐ Waterschappen ☐ Anders, namelijk:	Doelgroep	☒ Boeren ☐ Industrie ☐ Grondeigenaren ☐ TBO's ☐ Anders, namelijk:
Financieringsbron	Voor de landelijke verplaatsingsregeling dienen nog Rijksmiddelen aangevraagd te worden (waarschijnlijk ten laste van het Transitiefonds Landelijk Gebied en Natuur). Provinciale verplaatsingsregelingen kunnen door provincies zelf of, indien aan de voorwaarden wordt voldaan, vanuit het Transitiefonds worden gefinancierd.		
Looptijd/Openstelling	☐ NVT/Werkt niet met een openstellingstermijn ☐ Periodieke openstelling ☒ Eenmalige openstelling, variërend per regeling. Voor de rijksregeling is deze nog niet bekend.		
Interventielogica	Verplaatsingsregelingen richten zich op agrariërs die op een plek zitten waar de emissies van het bedrijf (te) grote nadelen opleveren voor natuur en milieu. Zij kunnen financiële ondersteuning krijgen bij vrijwillige verplaatsing van hun bedrijf naar een locatie waar zij wel aan die milieuraanvoorwaarden kunnen voldoen. Een aantal provincies heeft een verplaatsingsregeling op basis van de landbouwwijstellingsverordening van de EU. Het Rijk ontwikkelt momenteel ook een verplaatsingsregeling, maar dan op basis van de Staatsteunrichtsnoeren. Deelname aan de verplaatsingsregeling van het Rijk zal ook op vrijwillige basis zijn. De regeling zal gericht zijn op bedrijven die piekbelasting veroorzaken op door stikstof overbelaste Natura 2000 gebieden.		
Doel NPLG	Verplaatsingsregelingen kunnen bijdragen aan het realiseren van natuurherstel in specifieke natuurgebieden, door het verminderen van de stikstof uitstoot van agrarische bedrijven in de omgeving. Verplaatsingsregelingen zorgen niet per se voor een lagere uitstoot in totaal (immers, het bedrijf verhuist in principe in zijn geheel naar een andere locatie). Echter, door verplaatsing financieel te stimuleren van locaties waar zij veel depositie op kwetsbare Natura 2000-gebieden veroorzaken naar locaties waar dat niet of minder het geval is, kan een dergelijke regeling toch een bijdrage leveren aan het behalen van de NPLG-doelen.		
Maatregelen	Het instrument ondersteunt de NPLG-maatregel vrijwillige verplaatsing van veehouderijbedrijven. Indirect kunnen verplaatsingsregelingen ook bijdragen aan extensivering in overgangsgebieden rond Natura 2000-gebieden doordat door verplaatsing van grondgebonden bedrijven grond beschikbaar kan komen voor andere agrarische bedrijven.		
Toelichting	Deelnemers aan de vrijwillige verplaatsingsregelingen van de provincies kunnen tot een maximum van €600.000 steun krijgen voor het verplaatsen van hun bedrijf, zijnde de kosten van het fysiek verplaatsen van tot het bedrijf behorende onroerende en roerende zaken. De subsidiabele kosten, steunintensiteit en steunmaxima voor de landelijke verplaatsingsregeling voor bedrijven met piekbelasting moeten nog worden vastgesteld. De intentie is om zo goed		

	mogelijk gebruik te maken van de ruimte die de Staatssteunrichtsnoeren bieden voor steun aan bedrijfsverplaatsing.
Links naar bron-document(en)	Landbouwwijzigingsverordening van de EU: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/NL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32022R2472&from=EN Staatsteunrichtsnoeren: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/NL/TXT/PDF/?uri=CELEX:52022XC1221(01)

Terug naar: [Financieel-economische instrumenten](#)

3.13 Subsidieverordening Natuur- en landschapsbeheer (SVNL) - onderdeel Agrarisch Natuur- en Landschapsbeheer (ANLb)

Naam instrument Subsidieverordening Natuur- en landschapsbeheer (SVNL) – onderdeel Agrarisch Natuur- en Landschapsbeheer (ANLb)			
Primaire NPLG-opgave	☐ Water & bodem ☐ Klimaat ☒ Natuur ☐ Verduurzaming landbouw	Secundaire NPLG-opgave	☒ Water & bodem ☒ Klimaat ☐ Natuur ☒ Verduurzaming landbouw
Categorie instrument	☒ Financieel-economisch ☐ Grondinstrumentarium ☐ Juridisch ☐ Kennis & innovatie ☐ Samenwerking & organisatie	Eigenaar/bevoegd gezag	☐ Rijk ☒ Provincies ☐ Gemeenten ☐ Waterschappen
Uitvoerder van het instrument	☒ Rijk, namelijk RVO ☐ Provincies ☐ Gemeenten ☐ Waterschappen ☒ Anders, namelijk: agrarische collectieven	Doelgroep	☒ Boeren ☐ Industrie ☒ Grondeigenaren ☐ TBO's ☐ Anders, namelijk:
Financieringsbron	GLB/NSP (EU Plattelandsfonds/ELFPO en nationale cofinanciering).		
Juridische grondslag	Provinciale verordeningen op basis van de modelverordening SVNL van BIJ12.		
Looptijd/Openstelling	☐ NVT/Werkt niet met een openstellingstermijn ☒ Periodieke openstelling, nl. eens in de 6 jaar eventueel aangevuld met uitbreidingsopenstellingen ☐ Eenmalige openstelling		
Interventielogica	Het ANLb is een zesjarige subsidie voor het verbeteren van de biodiversiteit (68 VHR-doelsoorten) en water- en klimaatdoelen in het in agrarisch gebied. Agrarische collectieven kunnen een ANLb subsidie aanvragen. Een agrarisch collectief is een samenwerkingsverband tussen agrariërs en andere grondgebruikers die agrarisch natuur- en landschapsbeheer uitvoeren in een bepaald gebied waarvoor de provincie doelen heeft vastgelegd in het provinciale natuurbeheerplan. In de subsidieaanvraag ('gebiedsaanvraag') laten agrarische collectieven zien welke prestaties zij op gebiedsniveau willen realiseren en hoe deze bijdragen aan de doelen van de provincie uit het provinciale natuurbeheerplan. Het agrarisch collectief sluit voor de uitvoering beheercontracten af met individuele agrariërs en eventuele andere grondgebruikers over het uit te voeren beheer, de locatie en de financiële vergoeding.		
Doel NPLG	Het ANLb is primair gericht op het versterken van biodiversiteit op boerenland. Dit loopt via het uitvoeren van specifieke beheermaatregelen die bijdragen aan het creëren of instandhouding van de juiste ecologische condities in kansrijke leefgebieden voor een gunstige staat van instandhouding van de 68 VHR-doelsoorten van het ANLb. Met het ANLb worden ook beheermaatregelen gestimuleerd ter verbetering van bodemkwaliteit en voorkomen van broeikasgasemissies ten behoeve van klimaatdoelen. Daarnaast wordt een verbetering van waterkwaliteit (KRW), vaak in combinatie met klimaatadaptatie, gestimuleerd. Het ANLb is hiermee gericht op alle NPLG-doelen.		
Maatregelen	Het instrument ondersteunt het nemen van beheermaatregelen op boerenland die bijdragen aan natuur-, klimaat- en waterdoelen, zoals later maaien of plas-dras, langjarig kruidenrijk grasland, verbrede bufferstroken (evt. met kruiden) of het aanleggen van een infiltratiegreppel.		

Toelichting	Subsidie voor het ANLb kan worden verleend voor drie agrarische leefgebieden en voor de categorie water en klimaat. De drie leefgebieden komen overeen met de agrarische natuurtypen van de Index Natuur en Landschap: open grasland, open akkerland en dooradering. De provincies bepalen de mogelijkheden en voorwaarden en geven in het provinciaal Natuurbeheerplan (NBP) de begrenzing van de leefgebieden en categorieën aan. Provincies stellen aan het begin van de GLB-periode de openstelling vast met maximale subsidiebedragen per leefgebied, de aanvraagperiode waarbinnen collectieven subsidie voor een periode van 6 jaar kunnen aanvragen en hoeveel geld zij in totaal beschikbaar stellen voor subsidies. Een wijzigingsnotitie om deze periode te verlengen tot 12 jaar ligt voor bij de EC. Provincies kunnen daarna nog uitbreidingsopenstellingen doen, bijvoorbeeld als er extra budget beschikbaar komt voor het ANLb. Het ANLb valt onder het Subsidiestelsel Natuur en Landschap (SNL). Provincies hebben in het kader van het Natuurpact afgesproken om de uitvoering hiervan zo uniform mogelijk te doen en hun subsidieverordening te baseren op modelverordening SVNL, onderdeel ANLb.
Links naar bron-document(en)	Agrarisch Natuur- en Landschapsbeheer BoerenNatuur Kennisbank Agrarisch Natuur- en Landschapsbeheer (ANLb) - BIJ12 Stelselvernieuwing in uitvoering - WUR Nederlands Nationaal Strategisch Plan GLB 2023- 2027

Terug naar: [Financieel-economische instrumenten](#)

3.14 Subsidieverordening Natuur- en landschapsbeheer (SVNL) - onderdeel natuur

Subsidieverordening Natuur- en landschapsbeheer (SVNL) – onderdeel natuur			
Naam instrument			
Primaire NPLG-opgave	☐ Water & bodem ☐ Klimaat ☒ Natuur ☐ Verduurzaming landbouw	Secundaire NPLG-opgave	☒ Water & bodem ☒ Klimaat ☐ Natuur ☒ Verduurzaming landbouw
Categorie instrument	☒ Financieel-economisch ☐ Grondinstrumentarium ☐ Juridisch ☐ Kennis & innovatie ☐ Samenwerking & organisatie	Eigenaar/bevoegd gezag	☐ Rijk ☒ Provincies ☐ Gemeenten ☐ Waterschappen
Uitvoerder van het instrument	☐ Rijk ☒ Provincies ☐ Gemeenten ☐ Waterschappen ☐ Anders, namelijk:	Doelgroep	☐ Boeren ☐ Industrie ☒ Grondeigenaren ☒ TBO's ☒ Anders, namelijk: gemeenten
Financieringsbron	Financiering loopt via de reguliere begrotingen van provincies.		
Juridische grondslag	Provinciale verordeningen op basis van de modelverordening SVNL van BIJ12.		
Looptijd/Openstelling	☐ NVT/Werkt niet met een openstellingstermijn ☒ Periodieke openstelling ☐ Eenmalige openstelling		
Interventielogica	De subsidieverordening Natuur en landschapsbeheer - onderdeel natuur is een subsidie voor het beheer en de ontwikkeling van natuurgebieden en landschappen aan gecertificeerde natuurbeheerders, zoals terreinbeherende organisaties (TBO's), particuliere eigenaren van natuurgebieden of natuurcollectieven. De subsidie geldt voor een periode van zes jaar. De provincies bepalen in hun natuurbeheerplan waar zij welke natuur- en landschapsdoelen willen realiseren en welke middelen zij hiervoor inzetten. De subsidie maakt het aantrekkelijk voor beheerders om specifieke beheeractiviteiten uit te voeren omdat zij hiervoor financiering ontvangen van de overheid.		
Doel NPLG	Veel gesubsidieerde beheeractiviteiten zijn gericht zijn op het in stand houden van de biodiversiteit van natuurgebieden. Ook het in stand houden van goede water- en bodemkwaliteit hoort bij beheeractiviteiten. De Subsidieverordening Natuur- en Landschapsbeheer – onderdeelnatuur heeft daarmee veel raakvlakken met de NPLG-doelstellingen voor natuur, groenblauwe dooradering, klimaat- en waterdoelen.		
Maatregelen	De subsidie draagt bij aan de NPLG maatregel natuurbeheer. Met de subsidie worden beheeractiviteiten uitgevoerd die passen bij het aangewezen beheer- en landschapstype. Ieder stukje natuur in Nederland heeft een bepaald beheertype of landschapstype. En bij iedere beheertypen of landschapstypen horen bepaalde activiteiten. Het in stand houden of bevorderen van blauwgrasland vergt bijvoorbeeld meer werk dan een bos. Om ervoor te zorgen dat blauwgrasland niet wordt overwoekerd, is het nodig regelmatig te maaien. De SVNL-subsidie varieert dan ook per type natuur; hoe meer werk er nodig is, hoe hoger de subsidie.		
Toelichting	De regie over de uitvoering van natuurbeheer ligt bij de provincies. De provincies bepalen de mogelijkheden en voorwaarden en geven in het provinciaal Natuurbeheerplan (NBP) aan voor welke beheer- en landschapstypen subsidie mogelijk is. In het NBP begrenzen en beschrijven provincies de gebieden waar beheerders subsidie kunnen krijgen voor het beheer en de ontwikkeling van natuur, agrarische natuur en landschapselementen. De begrenzing is aangeduid		

	op de beheertypenkaart en de ambitiekaart. Subsidie is alleen mogelijk voor de beheer- en landschapstypen van de Index Natuur en Landschap die in het Natuurbeheerplan zijn begrensd en vastgesteld. De kwaliteitsborging van het uitgevoerde beheer vindt plaats via certificering en monitoring. Alle beheerders die een subsidie natuurbeheer ontvangen zijn gecertificeerd, en worden regelmatig geaudit. Daarnaast monitoren de beheerders de natuurkwaliteit, en worden de resultaten daarvan besproken met de provincie in het 'Goede gesprek'. Indien nodig kan het beheer worden bijgesteld, of afspraken worden gemaakt over aanvullende maatregelen. De subsidie geldt voor een periode van zes jaar. Provincies kunnen voor nieuwe terreinen van beheerders een uitbreidingsaanvraag toevoegen aan een eerder verstrekte subsidie. De subsidieverordening Natuur en landschapsbeheer (SVNL) valt onder het subsidiestelsel Natuur en Landschap (SNL). Provincies hebben in het kader van het Natuurpact afgesproken om de uitvoering van het SNL zo uniform mogelijk te doen. In de provinciale Openstellingsbesluiten geven de provincies aan voor welke beheer- en landschapstypen en bijdragen subsidie beschikbaar wordt gesteld, en hoeveel geld zij in totaal beschikbaar stellen voor subsidies. Bij de subsidie voor natuurbeheer moet de beheerder zijn terrein openstellen. Het natuurterrein is opengesteld als het minimaal 358 dagen per jaar gratis fysiek bereikbaar en toegankelijk is.
Links naar bron-document(en)	Subsidiestelsel Natuur en Landschap (SNL) - Bij12 335950 (wur.nl)

Terug naar: [Financieel-economische instrumenten](#)

3.15 Subsidieregeling Kwaliteitsimpuls Natuur en Landschap (SKNL)

Subsidie Kwaliteitsimpuls Natuur en Landschap (SKNL)			
Naam instrument			
Primaire NPLG-opgave	☐ Water & bodem ☐ Klimaat ☒ Natuur ☐ Verduurzaming landbouw	Secundaire NPLG-opgave	☒ Water & bodem ☐ Klimaat ☒ Natuur ☒ Verduurzaming landbouw
Categorie instrument	☒ Financieel-economisch ☐ Grondinstrumentarium ☐ Juridisch ☐ Kennis & innovatie ☐ Samenwerking & organisatie	Eigenaar/bevoegd gezag	☐ Rijk ☒ Provincies ☐ Gemeenten ☐ Waterschappen
Uitvoerder van het instrument	☐ Rijk ☒ Provincies ☐ Gemeenten ☐ Waterschappen ☒ Anders, namelijk: voor een aantal provincies voert RVO de subsidie uit	Doelgroep	☒ Boeren ☐ Industrie ☒ Grondeigenaren ☒ TBO's ☐ Anders, namelijk:
Financieringsbron	Financiering loopt via de reguliere begrotingen van provincies.		
Juridische grondslag	Provinciale verordeningen op basis van de modelverordening SKNL van BIJ12.		
Looptijd/Openstelling	☐ NVT/Werkt niet met een openstellingstermijn ☒ Periodieke openstelling ☐ Eenmalige openstelling		
Interventielogica	SKNL is een subsidie voor grondbezitters om landbouwgronden om te zetten naar natuur en om bestaande natuur een kwaliteitsimpuls te geven gericht op de realisatie van het Natuurnetwerk Nederland (NNN). De subsidie voorziet in een directe compensatie voor gemaakte kosten en waardedaling van grond door omzetting. Hiermee maakt de subsidie zij natuurrealisatie financieel aantrekkelijk voor grondeigenaren. Op de ambitiekaart van het Natuurbeheerplan wordt aangegeven waar de provincie nieuwe natuur wil realiseren of de kwaliteit van bestaande natuur wil verhogen.		
Doel NPLG	Realisatie van overgangsgebieden, groenblauwe dooradering en inpassing areaal agrarische natuur en nieuwe natuur wordt mogelijk gemaakt door de financiële impuls van de subsidie. Daarmee wordt in de eerste plaats bijgedragen aan natuurdoelen. Maar ook waterkwaliteitsdoelstellingen kunnen worden gerealiseerd door bijvoorbeeld natuurrijkere inrichting van waterlichamen, zoals aanleg natuurvriendelijke oevers.		
Maatregelen	NPLG-maatregelen die worden ondersteund met de SKNL subsidie zijn aanleg van nieuwe natuur en bos en natuurherstel in natuurgebieden. Ook kan de subsidie bijdragen aan extensivering van de agrarisch bedrijfsvoering, zoals bij de aanleg van vogelrijk grasland, dat met inachtneming van de natuurkaders, agrarisch wordt gebruikt.		
Toelichting	De SKNL is bedoeld voor grondgebruikers die grond willen omzetten naar natuur of natuurbeheerders die de kwaliteit van de natuur willen verbeteren. De subsidie bestaat uit twee onderdelen: functieverandering en investeringssubsidie. Subsidie voor functieverandering is een compensatie voor de waardedaling van de grond als deze van functie landbouw naar functie natuur gaat. Investeringsubsidie is een compensatie voor de inrichtingsmaatregelen die nodig zijn om de grond geschikt te maken voor natuur. De subsidie wordt verleend op basis van kaders in het Natuurbeheerplan (NBP) van de provincie, waarin staat welke gebieden en natuurtypen ervoor in aanmerking komen. Het NBP is echter niet een juridisch bindend instrument, per		

	aanvraag wordt gekeken of er subsidie wordt verleend. Een inrichtingsplan is noodzakelijk om te kunnen controleren of er is voldaan aan de vastgestelde natuurdoelstelling. De SKNL valt net als de SVNL onder het subsidiestelsel Natuur en Landschap (SNL). Provincies gebruiken het Natuurbeheerplan (NBP) als kader voor het toekennen van SKNL-subsidie. In het NBP begrenzen en beschrijven provincies de gebieden waar beheerders subsidie kunnen krijgen voor het beheer en de ontwikkeling van natuur, agrarische natuur en landschapselementen. De begrenzing is aangeduid op de beheertypenkaart en de ambitiekaart. Subsidie is alleen mogelijk voor de beheertypen van de Index Natuur en Landschap die in het Natuurbeheerplan zijn begrensd en vastgesteld.
Links naar bron-document(en)	Kwaliteitsimpuls: investeringen en functieverandering – BIJ12 Kwaliteitsimpuls natuur en landschap (SKNL)

Terug naar: [Financieel-economische instrumenten](#)

3.16 Subsidie verduurzaming bedrijfsvoering middels kritische prestatie indicatoren

Naam instrument Subsidie verduurzaming bedrijfsvoering middels kritische prestatie indicatoren			
Primaire NPLG-opgave	☐ Water & bodem ☐ Klimaat ☐ Natuur ☒ Verduurzaming landbouw	Secundaire NPLG-opgave	☒ Water & bodem ☒ Klimaat ☒ Natuur ☐ Verduurzaming landbouw
Categorie instrument	☒ Financieel-economisch ☐ Grondinstrumentarium ☐ Juridisch ☐ Kennis & innovatie ☐ Samenwerking & organisatie	Eigenaar/bevoegd gezag	☐ Rijk ☒ Provincies ☒ Gemeenten ☒ Waterschappen
Uitvoerder van het instrument	☐ Rijk ☒ Provincies ☐ Gemeenten ☐ Waterschappen ☒ Anders, namelijk: agrarische collectieven	Doelgroep	☒ Boeren ☐ Industrie ☐ Grondeigenaren ☐ TBO's ☐ Anders, namelijk:
Financieringsbron	Overheden, mogelijk ook Transitiefonds Landelijk Gebied en Natuur.		
Looptijd/Openstelling	☐ NVT/Werkt niet met een openstellingstermijn ☐ Periodieke openstelling ☒ Eenmalige openstelling, namelijk gedurende de projectperiode		
Interventielogica	Diverse provincies, gemeenten en waterschappen hebben een subsidieregeling ingesteld op basis van Kritische Prestatie Indicatoren (KPI's) of zijn dat van plan. Deze KPI's maken duurzaamheidsprestaties van melkveehouders inzichtelijk. Deelnemende boeren kunnen hiervoor een beloning ontvangen. KPI's, waaronder ammoniakuitstoot, weidegang, blijvend grasland en fosfaat-bodemoverschot, worden berekend op basis van informatie uit management- en registratiesystemen. Ze kunnen ook een basis voor belonen vanuit de markt vormen. Denk hierbij aan het verlenen van rentekorting door banken en betaling van duurzaamheidspremies of het instellen van keurmerken door afnemers. Het gaat bij de beloning van KPI's om bovenwettelijke inspanningen. De deelnemers kiezen zelf welke maatregelen ze willen nemen. Met deze ondersteuning wordt bijgedragen aan het verdienvermogen van bedrijven die bijdragen aan water- en natuurkwaliteit, bodem vitaliteit en een aantrekkelijk landschap.		
Doel NPLG	De subsidiëring van KPI's kan bijdragen aan alle NPLG doelen: verduurzaming landbouw, waterkwaliteit, klimaat, stikstof en natuur. De mate waarin is afhankelijk van de precieze score die agrariërs halen op de integrale set aan indicatoren.		
Maatregelen	De subsidiëring van KPI's stimuleert boeren om maatregelen te nemen voor de verduurzaming van hun bedrijf, zoals het behoud of de aanleg van kruidenrijk grasland, het verhogen van het aandeel eiwit van eigen land in het voer, het verlengen van de weidegang, minder gebruik van kunstmest en gewasbeschermingsmiddelen en groen blauwe dooradering.		
Toelichting	Vooralsnog zijn de provinciale regelingen gericht op de melkveehouderij. Er wordt gewerkt aan uitbreiding van de KPI-systematiek naar de akkerbouw. Een integrale set van KPI's wordt momenteel ontwikkeld door een kennisconsortium onder leiding van Wageningen Research. Ook onderzoeken het Rijk, de provincies, gemeenten en sector samen hoe de integrale KPI set kan worden ingezet voor verschillende vormen van doelsturing, zoals informatievoorziening en benchmarking, beloning, prijzen en normering. De beloning uit publieke middelen bedraagt op dit moment maximaal 6.666 euro per bedrijf per jaar om niet als staatsteun te worden aangemerkt (de-minimis regelingen). Bovendien geldt er		

	een nationaal plafond van €117,5 miljoen euro per jaar voor alle vergoedingen samen. Daarom kan het instrument worden getypeerd als lichte stimulering van de overheid. Voor meer substantiële betaling van maatschappelijke diensten met behulp van KPI's zal de staatsteuntoets moeten worden doorlopen. Ook vereist dit een grotere robuustheid van dataverzameling en berekening.
Links naar bron-document(en)	Brabantse Biodiversiteitsmonitor Melkveehouderij Landbouw en Voedsel Brabant Homepage - Duurzaam Boeren Drenthe 590972 (wur.nl) Samen op weg naar duurzame landbouw - BoerenKPI

Terug naar: [Financieel-economische instrumenten](#)

3.17 Investeringsfonds duurzame landbouw (IDL)

Naam instrument Investeringsfonds duurzame landbouw (IDL)			
Primaire NPLG-opgave	☐ Water & bodem ☐ Klimaat ☐ Natuur ☒ Verduurzaming landbouw	Secundaire NPLG-opgave	☒ Water & bodem ☒ Klimaat ☒ Natuur ☐ Verduurzaming landbouw
Categorie instrument	☒ Financieel-economisch ☐ Grondinstrumentarium ☐ Juridisch ☐ Kennis & innovatie ☐ Samenwerking & organisatie	Eigenaar/bevoegd gezag	☒ Rijk ☐ Provincies ☐ Gemeenten ☐ Waterschappen
Uitvoerder van het instrument	☐ Rijk ☐ Provincies ☐ Gemeenten ☐ Waterschappen ☒ Anders, namelijk: Nationaal Groenfonds	Doelgroep	☒ Boeren ☐ Industrie ☐ Grondeigenaren ☐ TBO's ☐ Anders, namelijk:
Financieringsbron	Nationaal Groenfonds		
Looptijd/Openstelling	☒ NVT/Werkt niet met een openstellingstermijn. ☐ Periodieke openstelling. ☐ Eenmalige openstelling		
Interventielogica	Het Investeringsfonds Duurzame Landbouw (IDL) is een fonds dat boeren die willen omschakelen naar duurzamere vormen van landbouw een gunstige lening versterkt. Dit moet financiële belemmeringen voor de stap naar duurzame landbouw verminderen. Als pilot loopt deze regeling sinds 2021. Momenteel wordt er gewerkt aan een meer definitieve variant van de regeling. Ondernemers die een beroep doen op het IDL worden niet verplicht tot het nemen van specifieke maatregelen maar investeringen moeten wel leiden tot aantoonbare verbeteringen op de gestelde doelen: daling stikstofemissie, minder gewasbeschermingsmiddelen en biociden, minder broeikasgassen, minder nitraat uitspoeling, toename biodiversiteit, betere bodem, circulaire inzet van veevoer en verbetering van diergezondheid en -welzijn. In het bedrijfsplan dient de ondernemer te onderbouwen dat hij/zij op minimaal vijf van deze acht doelen een bijdrage levert, waaronder in ieder geval op het doel reductie van stikstofemissie.		
Doel NPLG	Door het verduurzamen van het agrarische bedrijfsproces is er minder uitstoot van stikstof (ammoniak) en broeikasgassen. Dit heeft een positief effect op natuurherstel en het halen van de doelen voor water en klimaat. Daarnaast draagt instrument bij aan het verminderen van onder meer gewasbeschermingsmiddelen wat gunstig is voor de waterkwaliteit.		
Maatregelen	Ondernemers kunnen via het IDL specifieke maatregelen nemen of investeringen doen op het gebied van het verminderen van stikstof emissies, gebruik gewasbeschermingsmiddelen en biociden, uitstoot broeikasgassen en nitraat uitspoeling.		
Toelichting	Per bedrijf is maximaal 400.000 euro beschikbaar. De financiële condities zijn soepel: ondernemers betalen een lage rente (1%) en hoeven de eerste jaren niet af te lossen. De afspraken hebben een langjarig karakter. Wel moet er sprake zijn van cofinanciering: investeringen moeten dus voor een deel ook gefinancierd worden uit andere bronnen, zoals een financiering bij de (huis)bank, eigen geld, crowdfunding etc. Een onafhankelijke commissie, met mensen uit praktijk en wetenschap, beoordeelt de aanvragen op duurzaamheid. Het gaat de beoordelingscommissie vooral om investeringen die leiden tot structurele veranderingen in de bedrijfsvoering. Iedere boer of tuinder kan een beroep doen op het IDL en geeft daarbij zelf aan hoe hij of zij tot meer duurzaamheid wil komen.		
Links naar bron-document(en)	Investeringsfonds Duurzame Landbouw Nationaal Groenfonds Omschakelprogramma Maatregelen Aanpak Stikstof		

	Kamerstuk 35334, nr. 163 Overheid.nl > Officiële bekendmakingen (officielebekendmakingen.nl)
--	--

Terug naar: [Financieel-economische instrumenten](#)

3.18 Subsidie Duurzame Energie en Klimaattransitie (SDE++)

Subsidie Duurzame Energie en Klimaattransitie (SDE++)			
Naam instrument			
Primaire NPLG-opgave	☐ Water & bodem ☐ Klimaat ☐ Natuur ☒ Verduurzaming landbouw	Secundaire NPLG-opgave	☒ Water & bodem ☒ Klimaat ☒ Natuur ☐ Verduurzaming landbouw
Categorie instrument	☒ Financieel-economisch ☐ Grondinstrumentarium ☐ Juridisch ☐ Kennis & innovatie ☐ Samenwerking & organisatie	Eigenaar/bevoegd gezag	☒ Rijk ☐ Provincies ☐ Gemeenten ☐ Waterschappen
Uitvoerder van het instrument	☒ Rijk ☐ Provincies ☐ Gemeenten ☐ Waterschappen ☐ Anders, namelijk:	Doelgroep	☒ Boeren ☒ Industrie ☐ Grondeigenaren ☐ TBO's ☐ Anders, namelijk:
Financieringsbron	Rijksbegroting		
Looptijd/Openstelling	☐ NVT/Werkt niet met een openstellingstermijn ☒ Periodieke openstelling ☐ Eenmalige openstelling		
Interventielogica	De SDE++ richt zich op grootschalige uitrol van technieken die hernieuwbare energie produceren en andere technieken die de uitstoot van koolstofdioxide (CO₂) verminderen. De subsidie stimuleert, naast andere technieken, (monomest-) vergisting en draagt daarmee ook bij aan stikstof- en methaanreductie (in combinatie met dagontmesting en digestaatverwerking). De SDE++ neemt de onrendabele top weg voor het vergisten van landbouw (rest)stromen en draagt hierdoor bij aan het benutten van de landbouw voor de klimaat en energie opgave. Daarnaast kan de SDE++ een bijdrage leveren aan het vergroten van het verdienvermogen van de boer, via het verwaarden van mest en kunstmestvervanging.		
Doel NPLG	Mestvergisting kan een duurzame oplossing bieden voor veehouders. Het draagt direct bij aan de vermindering van de uitstoot van methaan en stikstof en daarmee aan de NPLG-klimaat en natuurdoelen. Zeker wanneer gebruik wordt gemaakt van dagverse mest, en wanneer het biogas wordt opgewaardeerd tot groen gas wordt een grote methaanreductie gerealiseerd. Daarnaast kan mestvergisting bijdragen aan extra inkomsten voor boeren.		
Maatregelen	De regeling is met name relevant voor twee typen technische maatregelen voor verduurzaming van de landbouw uit de PPLG's: allesvergisting en monomestvergisting. Allesvergisting is gericht op voor bijna alle typen biomassa, inclusief covergisting van mest. Voorwaarde is dat de biogasopbrengst van de ingaande biomassastroom ten minste 25 Nm³ aardgasequivalent per ton bedraagt. Bij monomestvergisting mag de input uitsluitend uit dierlijke mest bestaan en geen coproducten bevatten.		
Toelichting	De SDE++ is een exploitatiesubsidie. Dat wil zeggen dat de aanvrager subsidie kan ontvangen tijdens de exploitatieperiode van een project. De SDE++ vergoedt de onrendabele top: het verschil tussen de kostprijs van de hernieuwbare energie of de te verminderen CO₂-uitstoot en de (mogelijke) opbrengsten.		
Links naar bron-document(en)	https://www.rvo.nl/sites/default/files/2022-06/Brochure_SDE_plus_plus_2022_versie_27_06_2022.pdf		

Terug naar: [Financieel-economische instrumenten](#)

Hoofdstuk 4

Grondinstrumenten

4.1 Wettelijke herverkaveling

Naam instrument	Wettelijke herverkaveling		
Primaire NPLG-opgave	☐ Water & bodem ☐ Klimaat ☐ Natuur ☒ Verduurzaming landbouw	Secundaire NPLG-opgave	☒ Water & bodem ☒ Klimaat ☒ Natuur ☐ Verduurzaming landbouw
Categorie instrument	☐ Financieel-economisch ☒ Grondinstrumentarium ☐ Juridisch ☐ Kennis & innovatie ☐ Samenwerking & organisatie	Eigenaar/bevoegd gezag	☐ Rijk ☒ Provincies ☐ Gemeenten ☐ Waterschappen
Uitvoerder van het instrument	☐ Rijk ☒ Provincies ☒ Gemeenten ☒ Waterschappen ☒ Anders, namelijk: bestuurscommissie van gebieds- partijen	Doelgroep	☐ Boeren ☐ Industrie ☒ Grondeigenaren ☐ TBO's ☒ Anders, namelijk: grondgebruikers
Financieringsbron	GLB/NSP (EU Plattelandsfonds/ELFPO en nationale cofinanciering).		
Juridische grondslag	Afdeling 12.4 Omgevingswet		
Looptijd/Openstelling	☒ NVT/Werkt niet met een openstellingstermijn ☐ Periodieke openstelling ☐ Eenmalige openstelling		
Interventielogica	Bij wettelijke herverkaveling verankerd in de Omgevingswet (voorheen in de Wet Inrichting Landelijk Gebied, WILG) worden gronden ingebracht en opnieuw toebedeeld om gewenste ruimtelijke functies te realiseren zoals natuur of waterberging en de verkavelingssituatie van agrarische bedrijven te verbeteren. Hierdoor hoeven gronden niet persé op de juiste locatie aangekocht te worden maar worden ze middels ruiling naar de gewenste locatie gebracht. Dit kan onteigening voorkomen. Wettelijke herverkaveling is een verplichtend ruilinstrument (anders dan vrijwillige kavelruil). Grondeigenaren en -gebruikers die binnen het herverkavelingsgebied liggen moeten deelnemen aan het ruilproces. De wet schrijft voor dat iedereen die grond inbrengt, recht heeft op toedeling van vervangende grond, met een gelijke gebruiksbestemming (agrarische bestemming blijft agrarisch en wordt bijvoorbeeld geen natuur) en vergelijkbare hoedanigheid (kwaliteit). Niemand gaat er als gevolg van het ruilproces (inbreng-toedeling) op achteruit. Er geldt een hoge mate van rechtsbescherming en tijdens het proces bestaan er verschillende participatiemogelijkheden.		
Doel NPLG	Voor alle NPLG-doelen en structurerende keuzes waarbij het gaat om realisatie van nieuwe ruimtelijke functies kan wettelijke herverkaveling ingezet worden. Door inzet van wettelijke herverkaveling hoeft de overheid grond voor deze functies niet op de juiste locatie te verwerven maar kan de overheid ruilgrond op andere plekken verwerven en die inbrengen in het ruilproces. Wettelijke herverkaveling draagt daarnaast bij aan het versterken van de agrarische structuur (vergroten bedrijfs- en veldkavels, verminderen kavelafstand tot bedrijfslocatie) en aan mogelijkheden voor extensivering en voor compensatie in grond (i.p.v. geld) bij functieverandering.		
Maatregelen	Wettelijke herverkaveling kan een belangrijke rol spelen bij het realiseren van NPLG-maatregelen waarmee grond gemoeid is zoals natuurontwikkeling, extensivering van grondgebonden landbouw, beekdalherstel en de aanleg van bufferzones. Hierbij is het wel nodig dat de overheid over voldoende grondposities beschikt, zodat beschikbare ruilgrond naar de juiste locatie geruild kan worden. Daarnaast zijn meestal inrichtingsmaatregelen nodig. Ook hiervoor beschikt de		

	Omgevingswet over interessante instrumenten, zoals allerlei gedoogplichten, zodat al voordat de ruil is afgerond met de inrichting kan worden begonnen.
Toelichting	Tijdens het proces bestaan verschillende participatiemogelijkheden. Zo schrijft de wet voor dat alle rechthebbenden hun wensen kenbaar mogen maken. Het is ook mogelijk dat agrariërs samen met overheidspartijen een ruilplan vervaardigen waarbij de publieke opgaven worden gerealiseerd maar ook de agrarische structuur wordt verbeterd. In het kader van wettelijke herverkaveling kunnen boerderijverplaatsingen uitgevoerd worden. Hierbij kunnen agrarische bedrijven in zijn geheel worden verplaatst. Bijvoorbeeld vanuit de omgeving van Natura 2000-gebieden naar locaties elders in het land. Wettelijke herverkaveling kent bovendien de mogelijkheid om uit te treden op basis van geld in plaats van grond. De meerwaarde van wettelijke herverkaveling ten opzichte van vrijwillige kavelruilprocessen bij de aanpak van meervoudige inrichtingsopgaven bestaat uit meer zekerheid over doelbereik voor de overheid, realisatie van een optimale verkaveling en meer rechtszekerheid voor belanghebbenden. Deze meerwaarde is vooral groot in situaties waarbij publieke doelen onontkoombaar gerealiseerd moeten worden, er weinig beleidsruimte is en er relatief veel grondeigenaren of -gebruikers zijn en/of sprake is van versnipperd grondgebruik. De meerwaarde van wettelijke herverkaveling ten opzichte van onteigening ter plekke op basis van een omgevingsplan is de mogelijkheid om meerdere gebiedsdoelen te realiseren, waaronder een optimale verkaveling. Terwijl met onteigening en inrichting ter plekke één specifiek doel wordt gediend, biedt wettelijke herverkaveling mogelijkheden om ook de verkavelingssituatie te verbeteren. Een voordeel van herverkaveling is verder dat hiermee geen kosten voor de overdracht van grond worden gemaakt, dat geen (bedrijfs-) schadevergoedingen hoeven te worden uitgekeerd en dat ook grond die elders is verworven kan worden ingezet voor de ruil naar de nieuwe gebiedsfunctie.
Links naar bron-document(en)	Heinen, J. (2020) Landinrichting als instrument voor duurzame gebiedsontwikkeling. In: Bestuursrecht, 2020/29, afl. 5. Kadaster (2023) Ruimtelijk puzzelen met herverkaveling of kavelruil (brochure) Evaluatie landinrichtingsinstrumentarium Wet inrichting landelijk gebied

Terug naar: [Grondinstrumenten](#)

4.2 Vrijwillige kavelruil

Naam instrument	Vrijwillige kavelruil		
Primaire NPLG-opgave	☐ Water & bodem ☐ Klimaat ☐ Natuur ☒ Verduurzaming landbouw	Secundaire NPLG-opgave	☒ Water & bodem ☒ Klimaat ☒ Natuur ☐ Verduurzaming landbouw
Categorie instrument	☐ Financieel-economisch ☒ Grondinstrumentarium ☐ Juridisch ☐ Kennis & innovatie ☐ Samenwerking & organisatie	Eigenaar/bevoegd gezag	☐ Rijk ☒ Provincies ☐ Gemeenten ☐ Waterschappen
Uitvoerder van het instrument	☐ Rijk ☐ Provincies ☒ Gemeenten ☒ Waterschappen ☒ Anders, namelijk: particulieren	Doelgroep	☐ Boeren ☐ Industrie ☒ Grondeigenaren ☐ TBO's ☐ Anders, namelijk: _____
Financieringsbron	GLB/NSP (EU Plattelandsfonds/ELFPO en nationale cofinanciering). Er geldt vrijstelling van overdrachtsbelasting bij kavelruil. Dit betekent dus dat sprake is van gedeelde belastinginkomsten vergeleken met 'gewone' grondtransacties.		
Juridische grondslag	Afdeling 12.6 Omgevingswet		
Looptijd/Openstelling	☐ NVT/Werkt niet met een openstellingstermijn ☒ Periodieke openstelling ☐ Eenmalige openstelling		
Interventiologica	Bij vrijwillige kavelruil (of ruilverkaveling bij overeenkomst) komen drie of meer eigenaren op vrijwillige basis overeen om bepaalde, hun toebehorende zaken samen te voegen (grond en gebouwen) en de gegeven massa op bepaalde wijze te verkavelen en onder elkaar bij notariële akte te verdelen. Een kavelruil kan het karakter hebben van een eenvoudige grondruil tussen enkele eigenaren. Hier is de beleidsmatige variant, ook wel planmatige kavelruil genoemd, relevant waarbij naast een verbetering van de agrarische structuur ook andere beleidsdoelen op het gebied van natuur en water een rol kunnen spelen en er sprake is van een plan (vergelijkbaar met een ruilplan in de wettelijke variant) voor een begrensd gebied en het in zoveel mogelijk in één keer realiseren van de ruilen uit dit plan. Een belangrijke reden voor grondeigenaren om voor kavelruil te kiezen vergeleken met 'gewone' grondverwerving en -verkoop, is de vrijstelling van overdrachtsbelasting die geldt voor kavelruilen. Ook worden er, als de kavelruilen bijdragen aan provinciale beleidsdoelen, provinciale subsidies verleend als vergoeding voor bijvoorbeeld proces- en ruilkosten en notaris- en kadasterkosten.		
Doel NPLG	Planmatige kavelruil kan een bijdrage leveren aan alle NPLG-doelen en structurerende keuzes waarbij het gaat om realisatie van nieuwe ruimtelijke functies. Door inzet van kavelruil hoeft de overheid grond voor deze functies niet op de juiste locatie te verwerven maar kan de overheid ruilgrond op andere plekken verwerven en die inbrengen in het ruilproces. Kavelruil draagt daarnaast bij aan het versterken van de agrarische structuur (vergroten bedrijfs- en veldkavels, verminderen kavelafstand tot bedrijfslocatie) en aan mogelijkheden voor extensivering en voor compensatie in grond (in plaats van geld) bij functieverandering. Er is minder zekerheid over doelbereik dan bij wettelijke herverkaveling. Ook lenen complexe, meervoudige, gebiedsopgaven en situaties met sterk versnipperd grondeigendom/ veel grondeigenaren en -gebruikers zich minder goed voor kavelruil.		
Maatregelen	Kavelruil kan een rol spelen bij het realiseren van NPLG-maatregelen waarmee grond gemoeid is zoals natuurontwikkeling, extensivering van grondgebonden landbouw, beekdalherstel en de		

	aanleg van bufferzones. Hierbij is het wel nodig dat de overheid over voldoende grondposities beschikt, zodat beschikbare ruilgrond naar de juiste locatie geruild kan worden.
Toelichting	Voor de uitvoering van planmatige kavelruil maken provincies gebruik van kavelruilcoördinatoren en kavelruilcommissies. In veel provincies zijn gespecialiseerde stichtingen of kavelruilbureaus actief die kavelruilprocessen ondersteunen, zoals Stivas in de provincie Noord-Holland en kavelruilbureau Zeeland
Links naar bron-document(en)	Heinen, J. (2020) Landinrichting als instrument voor duurzame gebiedsontwikkeling. In: Bestuursrecht, 2020/29, afl. 5. Kadaster (2023) Ruimtelijk puzzelen met herverkaveling of kavelruil (brochure) Evaluatie landinrichtingsinstrumentarium Wet inrichting landelijk gebied Wet inrichting landelijk gebied – Overheid.nl

Terug naar: [Grondinstrumenten](#)

4.3 Grondverwerving en -verkoop

Naam instrument	Grondverwerving en -verkoop		
Primaire NPLG-opgave	☐ Water & bodem ☐ Klimaat ☒ Natuur ☐ Verduurzaming landbouw	Secundaire NPLG-opgave	☒ Water & bodem ☒ Klimaat ☐ Natuur ☐ Verduurzaming landbouw
Categorie instrument	☐ Financieel-economisch ☒ Grondinstrumentarium ☐ Juridisch ☐ Kennis & innovatie ☐ Samenwerking & organisatie	Eigenaar/bevoegd gezag	☐ Rijk ☒ Provincies ☒ Gemeenten ☒ Waterschappen
Uitvoerder van het instrument	☒ Rijk ☒ Provincies ☒ Gemeenten ☒ Waterschappen ☐ Anders, namelijk:	Doelgroep	☐ Boeren ☐ Industrie ☒ Grondeigenaren ☐ TBO's ☐ Anders, namelijk:
Financieringsbron	Grondverwerving kost voor overheden die met het baten en lasten stelsel werken (los van proces- en transactiekosten die fors kunnen oplopen) geen begrotingsgeld; de gronden komen op de balans te staan. Financiering geschiedt binnen hun reguliere treasury proces, waarbij de overheden waar nodig geld lenen om hun uitgaven van te kunnen betalen; de daaruit volgende rentelasten vallen wel in hun begroting. Pas is de grond om een of andere reden afgewaardeerd dient te worden is er sprake van direct grond gerelateerde kosten (zie functiewijziging & afwaardering grond).		
Looptijd/Openstelling	☒ NVT/Werkt niet met een openstellingstermijn ☐ Periodieke openstelling ☐ Eenmalige openstelling		
Interventielogica	Overheden kunnen om meerdere redenen grond verwerven en verkopen in het kader van het NPLG, bijvoorbeeld voor het realiseren van nieuwe natuur, de inzet van ruilgrond in een kavelruilproces, wettelijke herverkaveling of beekherstel. Ook kan verwerving van grond onderdeel zijn van een bredere afspraak met een stoppende of verplaatsende agrarisch ondernemer. Grondverwerving of -verkoop is dus geen doel of maatregel op zich, maar kan het implementeren van andere maatregelen vergemakkelijken. Bij minnelijke (ongedwongen) grondverwerving gaan de koper en de eigenaar in onderhandeling over de aankoop van de grond, veelal op basis van een taxatie door deskundigen. Dit resulteert meestal in een koopovereenkomst. Grond kan ook niet-minnelijk worden verworven via onteigening .		
Doel NPLG	Grondverwerving en -verkoop draagt niet direct bij aan het bereiken van NPLG-doelen, maar kan een cruciale tussenstap zijn tot het bereiken van doelen waarvoor grond nodig is zoals uitbreiding van het Natuurnetwerk, extensivering landbouw en bodem- water en klimaatdoelen.		
Maatregelen	Eigendom van grond geeft, afgezien van lopende pachtcontracten, aanzienlijke bewegingsvrijheid. De grond kan bijvoorbeeld verkocht worden aan een verplaatsende agrarisch ondernemer of omgezet worden naar natuur (wat in de meeste gevallen wel een financiële afwaardering zal betekenen).		
Toelichting	Belangrijk bij dit proces is dat staatssteun wordt voorkomen en er marktconform wordt gehandeld. Grondverwerving kan op verzoek van de provincies ook door het Rijk plaatsvinden door middel van de Nationale Grondbank.		

Terug naar: [Grondinstrumenten](#)

4.4 Verkoop of verpachting grond onder voorwaarden

Verkoop of verpachting grond onder voorwaarden			
Primaire NPLG-opgave	☐ Water & bodem ☐ Klimaat ☐ Natuur ☒ Verduurzaming landbouw	Secundaire NPLG-opgave	☒ Water & bodem ☒ Klimaat ☒ Natuur ☐ Verduurzaming landbouw
Categorie instrument	☐ Financieel-economisch ☒ Grondinstrumentarium ☒ Juridisch ☐ Kennis & innovatie ☐ Samenwerking & organisatie	Eigenaar/bevoegd gezag	☒ Rijk ☒ Provincies ☒ Gemeenten ☒ Waterschappen
Uitvoerder van het instrument	☒ Rijk ☒ Provincies ☒ Gemeenten ☒ Waterschappen ☐ Anders, namelijk:	Doelgroep	☒ Boeren ☐ Industrie ☐ Grondeigenaren ☐ TBO's ☐ Anders, namelijk:
Financieringsbron	Omdat bij dit instrument uitgegaan wordt van verpachting of verkoop van bestaand grondbezit is financiering in principe niet nodig. Echter, afhankelijk van de gestelde voorwaarden kan het zijn dat begrote pachtopbrengsten verlaagd moeten worden en/of de grond moet worden afgewaardeerd ten opzichte van de boekwaarde. Als dit onderdeel uitmaakt van de gebiedsprogramma's komt het Transitiefonds Landelijk Gebied en Natuur in principe in aanmerking als financieringsbron.		
Looptijd/Openstelling	☒ NVT/Werkt niet met een openstellingstermijn ☐ Periodieke openstelling ☐ Eenmalige openstelling		
Interventielogica	Bij verpachting of verkoop kan de verpachtende of verkopende instantie (overheid) voorwaarden koppelen aan het gebruik van de grond (bijvoorbeeld een duurzame agrarische bedrijfsvoering of natuurbeheer), eventueel in combinatie met een lagere pacht- of grondprijs. Op deze manier wordt omschakeling naar een duurzame en/of natuurinclusieve bedrijfsvoering gestimuleerd, wat kan bijdragen aan de gewenste ontwikkeling in het gebied.		
Doel NPLG	De grondeigenaar kan de gebruiker/nieuwe eigenaar met dit instrument bewegen tot bijvoorbeeld duurzamere of natuurinclusieve landbouw om op die manier bij te dragen aan het behalen van de NPLG-doelen.		
Maatregelen	Met de voorwaarden kan geen radicale wijziging van het grondgebruik plaatsvinden (bijvoorbeeld volledig van agrarisch naar natuur), maar is het wel mogelijk om verduurzaming te laten plaatsvinden, zoals via het maximeren van het aantal dieren of het stellen van voorwaarden aan de bemesting.		
Toelichting	Een belangrijk aandachtspunt bij de inzet van dit instrument is in hoeverre de grondeigenaar de juridische mogelijkheid heeft om specifieke voorwaarden op te leggen en af te dwingen. Bij verpachting zijn deze mogelijkheden naar verwachting groter dan bij verkoop. Hier moet op voorhand duidelijkheid over zijn. Daarnaast dient rekening gehouden te worden met het financiële effect (lagere pacht- of grondopbrengst vanwege de opgelegde voorwaarden).		
Links naar bron-document(en)	Duurzame Gronduitgifte		

Terug naar: [Grondinstrumenten](#)

4.5 Functiewijziging & afwaardering grond

Naam instrument	Functiewijziging & afwaardering grond		
Primaire NPLG-opgave	☐ Water & bodem ☐ Klimaat ☒ Natuur ☐ Verduurzaming landbouw	Secundaire NPLG-opgave	☒ Water & bodem ☒ Klimaat ☐ Natuur ☐ Verduurzaming landbouw
Categorie instrument	☐ Financieel-economisch ☒ Grondinstrumentarium ☐ Juridisch ☐ Kennis & innovatie ☐ Samenwerking & organisatie	Eigenaar/bevoegd gezag	☐ Rijk ☒ Provincies ☒ Gemeenten ☐ Waterschappen
Uitvoerder van het instrument	☐ Rijk ☒ Provincies ☒ Gemeenten ☐ Waterschappen ☐ Anders, namelijk:	Doelgroep	☐ Boeren ☐ Industrie ☒ Grondeigenaren ☐ TBO's ☐ Anders, namelijk:
Financieringsbron	Afwaardering in het kader van het NPLG kan uit het Transitiefonds Landelijk Gebied en Natuur worden betaald.		
Looptijd/Openstelling	☒ NVT/Werkt niet met een openstellingstermijn ☐ Periodieke openstelling ☐ Eenmalige openstelling		
Interventielogica	Door de functie van een perceel grond te wijzigen (bijvoorbeeld met een omgevingsplan , al dan niet in samenhang met de omgevingsverordening , een projectbesluit of besluit kwaliteit leefomgeving) kan bijvoorbeeld de mogelijkheid tot veehouderij op het perceel worden verminderd of verwijderd. Hierdoor daalt doorgaans de waarde van de grond, en wordt de grondeigenaar hiervoor gecompenseerd, bijvoorbeeld met SKNL .		
Doel NPLG	Afhankelijk van waar de grond zich bevindt en de opgaven in het betreffende gebied, kan dit instrument aan een groot deel van de NPLG-doelen bijdragen. Door de functiewijziging kan er bijvoorbeeld meer natuur worden gerealiseerd, minder stikstof worden uitgestoten, de kwaliteit van het omliggende water worden verbeterd, etc.		
Maatregelen	Met dit instrument kan bijvoorbeeld landbouwgrond worden omgezet in natuur. In theorie zijn ook andere bestemmingen mogelijk waarbij er geen sprake hoeft te zijn van afwaardering, maar als deze verdere bebouwing o.i.d. betreffen is de kans klein dat dit een positieve bijdragen aan de NPLG-doelen levert.		
Toelichting	In de werkgroep Afwaardering, een samenwerking tussen Netwerkfaciliteit/Grondzaken van het ministerie van LNV en de provincies, zijn afspraken gemaakt over de berekeningssystematiek van de afwaardering van grond. Deze systematiek zal gebruikt worden voor het berekenen van de afwaarderingsbedragen die vanuit de provincies in hun gebiedsprogramma's en maatregelenpakketten worden opgenomen en als grondslag dienen voor hun aanvraag uit het Transitiefonds. Een belangrijk punt hierbij is het borgen van de functiewijziging/extensivering. Hiervoor zijn zowel publiekrechtelijke als privaatrechtelijke mogelijkheden. Deze mogelijkheden worden juridisch verkend met de werkgroep.		

Terug naar: [Grondinstrumenten](#)

4.6 Onteigening

Naam instrument	Onteigening		
Primaire NPLG-opgave	☐ Water & bodem ☐ Klimaat ☒ Natuur ☐ Verduurzaming landbouw	Secundaire NPLG-opgave	☒ Water & bodem ☒ Klimaat ☐ Natuur ☐ Verduurzaming landbouw
Categorie instrument	☐ Financieel-economisch ☒ Grondinstrumentarium ☒ Juridisch ☐ Kennis & innovatie ☐ Samenwerking & organisatie	Eigenaar/bevoegd gezag	☒ Rijk ☒ Provincies ☒ Gemeenten ☐ Waterschappen
Uitvoerder van het instrument	☒ Rijk ☒ Provincies ☒ Gemeenten ☐ Waterschappen ☐ Anders, namelijk:	Doelgroep	☐ Boeren ☐ Industrie ☒ Grondeigenaren ☐ TBO's ☐ Anders, namelijk:
Financieringsbron	Als de onteigening onderdeel uitmaakt van een goedgekeurd maatregelenpakket en gebiedsprogramma, kunnen de kosten voor de daaruit volgende schadevergoeding (en mogelijk de proceskosten) uit het Transitiefonds Landelijk Gebied en Natuur vergoed worden.		
Juridische grondslag	Artikel 18 Onteigeningswet		
Looptijd/Openstelling	☒ NVT/Werkt niet met een openstellingstermijn ☐ Periodieke openstelling ☐ Eenmalige openstelling		
Interventielogica	Onteigening is de gedwongen overdracht van het eigendomsrecht van particulieren aan de overheid. Onteigening is mogelijk als een bepaalde functie niet in overeenstemming is met de beoogde vorm van ontwikkeling, gebruik of beheer van de fysieke leefomgeving zoals aangegeven in het omgevingsplan, in een omgevingsvergunning voor een buitenplanse omgevingsplanactiviteit of door een projectbesluit. Onteigening kan afhankelijk van het aan de orde zijnde belang plaatsvinden door de gemeente, het waterschap, de provincie of het Rijk. Onteigening mag alleen ingezet worden als er geen andere oplossingen zijn en er een duidelijk verband bestaat dat kan worden aangetoond. De overheid moet eerst trachten de onroerende zaken op minnelijke wijze te verwerven en mogelijkheid tot zelfrealisatie benoemen (waarbij de huidige eigenaar een voorstel kan indienen om de gewenste ontwikkeling tegen vergoeding zelf tot stand te brengen). Bij onteigening van onroerende zaken wordt uitgegaan van volledige schadeloosstelling.		
Doel NPLG	Onteigening kan bijdragen aan meerdere NPLG-doelen. Onteigening kan worden ingezet voor ontwikkeling van nieuwe natuur (stikstof zelf kan daarbij uit staatssteunoverwegingen niet het doel zijn). Onteigening kan enkel worden ingezet voor onroerende zaken. Vanwege de aanzienlijke voorwaarden waaraan moet worden voldaan voordat onteigening is toegestaan, kan het een lastig instrument zijn om in te zetten in het kader van NPLG-doelen.		
Maatregelen	Onteigening kan bijdragen aan de realisatie van nieuwe natuur en watermaatregelen waarmee grond gemoeid is..		
Toelichting	Onteigening is een zwaar instrument en kan alleen ingezet worden als andere routes (minnelijke verwerving, zelfrealisatie) niet succesvol zijn gebleken. Bij de inzet hiervan moet rekening gehouden worden met mogelijk lange juridische procedures (en bijbehorende kosten), waardoor het lang kan duren voor er onherroepelijk zekerheid is dat het betreffende plan gerealiseerd kan		

	worden, en tegen welke kosten. Deze afwegingen dienen vooraf gemaakt te worden bij besluit tot het inzetten van dit instrument. Om te kunnen onteigenen moet onder de omgevingswet aannemelijk worden gemaakt dat er binnen drie jaar een begin kan worden gemaakt met de verwezenlijking van de beoogde ontwikkeling, gebruik of beheer van de fysieke leefomgeving waarvoor onteigening noodzakelijk was. Met volledige schadeloosstelling wordt de marktwaarde van de door onteigening verworven zaken betaald. Verder is er ook een vergoeding voor andere schade die de eigenaar rechtstreeks en noodzakelijk door het verlies van zijn zaak lijdt, zoals bijvoorbeeld verlies aan inkomsten, financieringskosten, belastingschade, herinrichtingskosten, kosten voor inschakeling van deskundigen.
Links naar bron-document(en)	Onteigening van grond - Kenniscentrum InfoMil

Terug naar: [Grondinstrumenten](#)

4.7 Vestigen voorkeursrecht

Naam instrument	Vestigen voorkeursrecht		
Primaire NPLG-opgave	☐ Water & bodem ☐ Klimaat ☒ Natuur ☐ Verduurzaming landbouw	Secundaire NPLG-opgave	☒ Water & bodem ☐ Klimaat ☐ Natuur ☒ Verduurzaming landbouw
Categorie instrument	☐ Financieel-economisch ☒ Grondinstrumentarium ☒ Juridisch ☐ Kennis & innovatie ☐ Samenwerking & organisatie	Eigenaar/bevoegd gezag	☒ Rijk ☒ Provincies ☒ Gemeenten ☐ Waterschappen
Uitvoerder van het instrument	☒ Rijk ☒ Provincies ☒ Gemeenten ☐ Waterschappen ☐ Anders, namelijk	Doelgroep	☐ Boeren ☐ Industrie ☒ Grondeigenaren ☐ TBO's ☐ Anders, namelijk: _____
Financieringsbron	Kosten voor toepassing van het instrument komen voor rekening van het bevoegd gezag van de voorkeursrechtbeschikking.		
Juridische grondslag	Hoofdstuk 9 Omgevingswet		
Looptijd/Openstelling	☐ NVT/Werkt niet met een openstellingstermijn. ☐ Periodieke openstelling. ☒ openstelling, vanaf het moment dat een overheid het voorkeursrecht vestigt. De duur van het voorkeursrecht is afhankelijk van de grondslag. Deze grondslag kan geformuleerd zijn in de beschikking zelf of in een omgevingsvisie, omgevingsprogramma of omgevingsplan waarin voor de locatie of het gebied waarop het voorkeursrecht wordt gevestigd, de nieuwe functie is toegedeeld of toegedacht.		
Interventielogica	Met het vestigen van een voorkeursrecht krijgt de overheid het recht van eerste koop op een onroerende zaak. Hiermee voorkomt de overheid dat bij geplande ontwikkelingen de grondprijzen worden opgedreven. Of dat particulieren of organisaties grondposities innemen die de ontwikkeling van gebieden belemmeren. In het verleden was de toepassing van het instrument voorbehouden aan gemeenten. Inmiddels voorziet de wet een toepassingsmogelijkheid voor de provincies en voor het Rijk. Daarbij geldt dat sprake moet zijn van een provinciaal of nationaal belang dat gemotiveerd moet worden in de te nemen voorkeursrechtbeschikking. Het voorkeursrecht wordt gevestigd door een voorkeursrechtbeschikking die van kracht wordt door de inschrijving in de openbare registers door het Kadaster. De geldigheid van een voorlopige en definitieve voorkeursrechtbeschikking is gebonden aan termijnen. Een voorkeursrecht dwingt de eigenaar of rechthebbende niet tot verkoop. Deze kan zelf beslissen of hij de onroerende zaak wil verkopen. Dit is een belangrijk verschil met de toepassing van onteigening waarbij de eigendom van onroerende zaken wel gedwongen overgaat naar de overheid.		
Doel NPLG	Toepassing van voorkeursrecht kan bijdragen aan gebiedsontwikkeling waarmee NPLG-doelen op het vlak van natuur, water en bodem worden bereikt.		
Maatregelen	Het voorkeursrecht kan worden ingezet voor niet-agrarische functies die als onderdeel van een gebiedsontwikkeling tot stand worden gebracht. In het verleden is het instrument vooral ingezet voor de ontwikkeling van woongebieden, bedrijventerreinen, infrastructuur en/of energietransitie. In het kader van het NPLG kan het instrument worden ingezet voor realisatie van nieuwe natuur. Met deze toepassing is nog weinig ervaring opgedaan.		

Toelichting	Een voorlopige voorkeursrechtbeschikking, te nemen door B&W of GS kan maximaal drie maanden gelden. Een definitieve voorkeursrechtbeschikking kan – afhankelijk van de grondslag – maximaal 3 tot 5 jaar van kracht zijn, met een verlengingsmogelijkheid van resp 3 tot 5 jaar. Genoemde perioden kunnen op elkaar aansluiten waardoor de maximale geldingsduur theoretisch uitkomt op 3 mnd + 3 jaar + 3 jaar + 5 jaar + 5 jaar = 16 jaar en 3 mnd. Een voorkeursrecht kan alleen gevestigd worden op een onroerende zaak die deel uitmaakt van een locatie waaraan een niet-agrarische functie is toegedeeld of toegedacht. Het voorkeursrecht kan in de huidige situatie niet gevestigd worden om nieuw agrarisch gebruik tot stand te brengen. De tweede eis is dat het huidige planologische toegestane gebruik afwijkt van de toegedeelde of toegedachte functie. Het ministerie van LNV onderzoekt de mogelijkheden om de werking van het voorkeursrecht uit te breiden tot situaties waarbij het voorkeursrecht ook betrekking heeft op gronden die een agrarische functie behouden. Deze uitgebreide vorm van het voorkeursrecht zal ingezet kunnen worden voor het realiseren van gebiedsdoelstellingen zoals verwoord in het NPLG en PPLG's (en uiteindelijk worden overgenomen in een omgevingsvisie en omgevingsplan) waarbij het agrarische gebruik van de grond wijzigt, maar wel agrarisch blijft, bijvoorbeeld extensiever grondgebruik of agrarisch gebruik met een neven doelstelling op het gebied van natuurbeheer. Als deze wijziging wordt doorgevoerd, kan het instrument ook worden ingezet voor verduurzaming van de landbouw.
Links naar bron-document(en)	Handreiking Grondeigendom Omgevingswet Informatiepunt leefomgeving

Terug naar: [Grondinstrumenten](#)

4.8 Grondbank

Naam instrument	Grondbank		
Primaire NPLG-opgave	☐ Water & bodem ☐ Klimaat ☒ Natuur ☒ Verduurzaming landbouw	Secundaire NPLG-opgave	☒ Water & bodem ☒ Klimaat ☐ Natuur ☐ Verduurzaming landbouw
Categorie instrument	☐ Financieel-economisch ☒ Grondinstrumentarium ☐ Juridisch ☐ Kennis & innovatie ☐ Samenwerking & organisatie	Eigenaar/bevoegd gezag	☒ Rijk ☒ Provincies ☐ Gemeenten ☐ Waterschappen
Uitvoerder van het instrument	☒ Rijk ☒ Provincies ☐ Gemeenten ☐ Waterschappen ☐ Anders, namelijk:	Doelgroep	☐ Boeren ☐ Industrie ☒ Grondeigenaren ☐ TBO's ☐ Anders, namelijk:
Financieringsbron	Grondaankopen vanuit provinciale grondbanken worden de provincies zelf gefinancierd. Grondaankopen vanuit de Nationale Grondbank (NGB) worden uit de LNV-begroting gefinancierd. De uitvoeringskosten van de NGB en afwaarderingskosten van gronden in bezit worden uit het Transitiefonds Landelijk Gebied en Natuur gefinancierd.		
Juridische grondslag	Voor NGB: Artikel 1a Besluit volmacht en machtiging LNV voor het Rijksvastgoedbedrijf		
Looptijd/Openstelling	☒ NVT/Werkt niet met een openstellingstermijn ☐ Periodieke openstelling ☐ Eenmalige openstelling		
Interventielogica	Een provinciale of nationale grondbank is een instrument om de grondmobiliteit in het landelijk gebied te verhogen. Hiertoe verwerft de grondbank gronden (en bedrijven) vooruitlopend op de concretisering van beleidsdoelen in gebiedsplannen. Deze gronden kunnen vervolgens via ruil of verkoop ingezet worden voor het extensiveren, omvormen en verplaatsen van boerenbedrijven, voor natuur of voor waterdoelen. Na aankoop worden de agrarische gronden in tijdelijk beheer uitgegeven, totdat vanuit de gebiedsprocessen duidelijk wordt onder welke voorwaarden de gronden weer kunnen worden verkocht, overgedragen of in beheer gegeven. Hierbij kunnen ook voorwaarden worden gesteld aan duurzaam agrarisch grondgebruik door bij de gunning de mate van duurzame bedrijfsvoering van de (erf-) pachter te laten meetellen (zie verkoop of verpachting onder voorwaarden). De Nationale Grondbank (NGB) is een landelijke faciliteit voor met name provincies en fungeert als aanvulling op provinciale grondbanken. De NGB is provinciegrensoverschrijdend en komt in beeld bij kansen waar de provincie zelf geen mogelijkheden ziet om via eigen grondinstrumentarium gronden te verwerven.		
Doel NPLG	De grondbank is een ondersteunend, beleidsarm instrument; het primaire doel van de Nationale Grondbank en provinciale grondbanken is om met hun grondbezit de grondmobiliteit in het landelijk gebied te vergroten. Hiermee kan een bijdrage worden geleverd aan een breed scala van doelen van het NPLG, zoals structuurverbetering van de landbouw en het realiseren van natuur- en waterdoelen.		
Maatregelen	Door gronden aan te kopen met een grondbank wordt het eenvoudiger om de gronden in te brengen in gebiedsprocessen. Hiermee kunnen maatregelen worden gerealiseerd zoals extensivering, omvorming en het verplaatsen van boerenbedrijven, het uitbreiden van natuurgebieden, beekherstel of waterberging. Een grondbank kan ook ingezet worden bij beëindiging door gronden aan te kopen van boeren die deelnemen aan stoppersregelingen, en –		

	indien passend binnen de kaders van staatssteun – aankoop van bedrijven van boeren die vrijwillig willen stoppen, maar niet kunnen deelnemen aan de stoppersregelingen.
Toelichting	De NGB is primair een faciliteit voor provincies en fungeert als aanvulling op provinciale grondbanken. De NGB is provinciegrensoverschrijdend en komt in beeld bij kansen waar de provincie zelf geen mogelijkheden ziet om via eigen grondinstrumentarium of middelen gronden te verwerven. Bij de inzet in gebiedsprocessen verwerft provincie of een andere partij de eerder door de NGB verworven grond, waarmee de NGB als het ware haar geld terugkrijgt. De middelen voor eventuele afwaardering kunnen onder voorwaarden worden aangevraagd bij het Rijk/ Transitiefonds. Omdat de inzet van de NGB moet bijdragen aan de realisatie van de transitie van het landelijk gebied, worden criteria gesteld aan projecten die willen kwalificeren voor de NGB. De NGB werkt alleen op basis van vrijwilligheid. Een verzoek tot inzet van de NGB kan gedaan worden als de provincie daar een moverende reden voor heeft. De onderbouwing omtrent reden voor inzet NGB komt van de provincie en wordt door het ministerie van LNV getoetst aan deze criteria. Daarnaast kunnen boeren die deelnemen aan stoppersregelingen zoals de LBV en LBV+ de NGB benaderen om hun gronden aan te kopen. Ook dergelijke verzoeken worden getoetst.
Links naar bron-document(en)	Nationale Grondbank - RVO Spelregels provinciale grondbank ZH-PLG – provincie Zuid-Holland

Terug naar: [Grondinstrumenten](#)

Hoofdstuk 5

Juridische instrumenten

5.1 Omgevingsverordening

Naam instrument	Omgevingsverordening		
Primaire NPLG-opgave	☒ Water & bodem ☐ Klimaat ☒ Natuur ☐ Verduurzaming landbouw	Secundaire NPLG-opgave	☐ Water & bodem ☒ Klimaat ☐ Natuur ☒ Verduurzaming landbouw
Categorie instrument	☐ Financieel-economisch ☐ Grondinstrumentarium ☒ Juridisch ☐ Kennis & innovatie ☐ Samenwerking & organisatie	Eigenaar/bevoegd gezag	☐ Rijk ☒ Provincies ☐ Gemeenten ☐ Waterschappen
Uitvoerder van het instrument	☐ Rijk ☒ Provincies ☐ Gemeenten ☐ Waterschappen ☐ Anders, namelijk:	Doelgroep	☒ Boeren ☒ Industrie ☒ Grondeigenaren ☒ TBO's ☒ Anders, namelijk: gemeenten en waterschappen
Financieringsbron	Niet van toepassing		
Juridische grondslag	Artikel 2.6 Omgevingswet		
Looptijd/Openstelling	☒ NVT/Werkt niet met een openstellingstermijn ☐ Periodieke openstelling ☐ Eenmalige openstelling		
Interventielogica	De omgevingsverordening is gericht op het sturen en reguleren van de fysieke leefomgeving. Per provincie is er één omgevingsverordening. De verordening bevat alle provinciale regels en voorschriften voor de fysieke leefomgeving, waaronder regels rondom grondgebruik, water en bodem, natuur en andere thema's binnen de scope van het NPLG. De Omgevingswet gaat uit van het beginsel "decentraal, tenzij". Dit betekent dat de gemeente of het waterschap als eerste aan zet is. De provincie mag alleen de onderwerpen regelen die van provinciaal belang zijn. Dit kan via rechtstreeks werkende regels, maar ook via instructieregels over de uitoefening van taken en bevoegdheden door de gemeente en het waterschap. Voor bepaalde activiteiten kan de provincie in de omgevingsverordening de mogelijkheid bieden tot het stellen van maatwerkregels of maatwerkvoorschriften. Daarmee kan gebiedsgericht door specifieke voorschriften worden gestuurd op beperking van cumulatieve nadelige gevolgen van activiteiten voor de fysieke leefomgeving.		
Doel NPLG	De omgevingsverordening kan sturen op alle NPLG-doelen. Het bevat een aantal verplichte onderdelen, waaronder de bescherming van het Natuurnetwerk Nederland (NNN), grondwaterbeschermingsgebieden en omgevingswaarden voor de veiligheid van regionale waterkeringen.		
Maatregelen	In de provinciale verordening kunnen eisen en regels worden opgenomen over een grote variatie aan maatregelen die de NPLG-doelen ondersteunen, waaronder regels over veedichtheid, eisen aan stallen, regels over grondwateronttrekkingen, regels ter voorkoming van ongewenste teelten (bv teelt lilies, mais etc.) en regels die omschakeling naar multifunctionele landbouw ondersteunen (bijvoorbeeld via uitzonderingen). Voor elke van deze voorbeelden geldt dat provincies een afweging kunnen maken wat het werkingsgebied is van deze regels, of dit rechtstreeks werkende regels zijn voor bedrijven, of een nieuwe vergunningplicht wordt ingesteld, of wordt aangesloten bij een bestaande vergunningplicht zoals Natura 2000, of dat deze in de vorm aan een instructieregels bij gemeenten of inliggende waterschappen wordt neergelegd.		

	Daarnaast kan een aanpassing van de NNN-begrenzing in de omgevingsverordening aan de orde zijn. Dit kan bijdragen aan versnelling, om de samenhang in een gebied te versterken of omdat de begrenzing bij nader inzien niet logisch blijkt te zijn. De oppervlakte van het NNN dient gelijk te blijven en de verandering dient gepaard te gaan met een versterking van de waarden van het Natuurnetwerk.
Toelichting	De omgevingsverordening kan op verschillende manieren sturen op het grondgebruik, activiteiten en ruimtelijke bestemmingen, waaronder: - Omgevingswaarden voor activiteiten in de fysieke leefomgeving. De provincie kan bijvoorbeeld, als bevoegd gezag, beoordelingsregels en een omgevingswaarde voor Natura 2000 activiteiten opstellen in de omgevingsverordening. Deze worden dan gebruikt bij de beoordeling van de vergunningen voor die specifieke activiteit. - Algemene regels en vergunningsvoorschriften voor burgers en bedrijven. De verordening kan regels, sancties en handhavingsmechanismen bevatten voor het verlenen van vergunningen voor bijvoorbeeld bouwprojecten. - Instructieregels: De omgevingsverordening kan vereisten vaststellen voor het opstellen en wijzigen van omgevingsplannen, verplichte programma's, waterschapsverordeningen en andere instrumenten. Met deze instructieregels kan de provincie opleggen dat gemeenten in hun omgevingsplan regels opnemen over milieubelastende activiteiten voor het houden van dieren (bv emissies) - Voor bepaalde activiteiten kan de provincie in de omgevingsverordening de mogelijkheid bieden tot het stellen van maatwerkregels of maatwerkvoorschriften. Daarmee kan gebiedsgericht door specifieke voorschriften worden gestuurd op beperking van cumulatie van nadelige gevolgen van activiteiten voor de fysieke leefomgeving. - In de verordening kunnen gebieden worden aangewezen met specifieke algemene regels voor activiteiten en/of instructieregels voor gemeenten of waterschappen. Voorbeelden hiervan zijn grondwaterbeschermingsgebieden (verplicht), industrieterreinen en bijzondere landschappen. In de omgevingsverordening zijn ook de grenzen van het NNN vastgelegd. In het kader van het NPLG kan worden gedacht aan het aanwijzen van zones rond beekdalen, veenweidegebieden of rond N2000-gebieden waar beperkende regels gelden ten aanzien van het agrarisch gebruik. Provinciale Staten stellen de omgevingsverordening vast. Daarbij dienen zij rekening houden met de taken, bevoegdheden en het beleid van andere bestuursorganen. De mate waarin de omgevingsverordening wordt ingezet voor uitvoering van het PPLG kan sterk variëren en hangt samen met de rolverdeling tussen provincie, gemeenten en waterschappen. Er geldt er een normenhiërarchie waarbij provinciale, waterschaps- en/of gemeentelijke verordeningen lager zijn dan AMvBs en wetgeving. Decentrale regelgeving mag niet in strijd zijn met hogere normen.
Links naar bron-document(en)	Omgevingsverordening – Informatiepunt Leefomgeving (IPLO)

Terug naar: [Juridische instrumenten](#)

5.2 Waterschapsverordening

Naam instrument Waterschapsverordening			
Primaire NPLG-opgave	☒ Water & bodem ☐ Klimaat ☐ Natuur ☐ Verduurzaming landbouw	Secundaire NPLG-opgave	☐ Water & bodem ☒ Klimaat ☒ Natuur ☒ Verduurzaming landbouw
Categorie instrument	☐ Financieel-economisch ☐ Grondinstrumentarium ☒ Juridisch ☐ Kennis & innovatie ☐ Samenwerking & organisatie	Eigenaar/bevoegd gezag	☐ Rijk ☒ Provincies ☐ Gemeenten ☒ Waterschappen
Uitvoerder van het instrument	☐ Rijk ☐ Provincies ☐ Gemeenten ☒ Waterschappen ☐ Anders, namelijk:	Doelgroep	☒ Boeren ☒ Industrie ☒ Grondeigenaren ☒ TBO's ☐ Anders, namelijk:
Financieringsbron	Niet van toepassing		
Juridische grondslag	Artikel 2.5 Omgevingswet		
Looptijd/Openstelling	☒ NVT/Werkt niet met een openstellingstermijn ☐ Periodieke openstelling ☐ Eenmalige openstelling		
Interventielogica	De waterschapsverordening bevat alle regels over de fysieke leefomgeving die het waterschap stelt binnen haar beheergebied. Per waterschap is er één waterschapsverordening. Met de waterschapsverordening geeft het waterschap uitvoering aan de opgedragen beheertaken, bijvoorbeeld door het opnemen van een vergunningstelsel en algemene regels. De waterschapsverordening bevat regels specifiek gericht op het watersysteem en waterstaatswerken binnen het beheergebied van een waterschap. Het bevat regels voor het onttrekken van oppervlaktewater of grondwater, regels over lozingen(waterkwaliteit) en een beperkingengebied opleggen rondom een werk of object. Samen met het omgevingsplan bevat de waterschapsverordening de regels voor de fysieke leefomgeving op lokaal niveau.		
Doel NPLG	De waterschapsverordening kan een belangrijke rol spelen om de maatregelen in het kader van “water en bodem sturend” te borgen met regels. Met verplichtende regels kan worden gestuurd op voldoende en schoon water en een gezonde bodem in de ontwikkeling van grote gebiedsplannen.		
Maatregelen	De waterschapsverordening bevat regels voor activiteiten. Op die manier kan bijvoorbeeld worden gestuurd op: - Grondwateronttrekkingen, waaronder beregeningsverboden - Lozingen op regionale wateren - Een minimale verwerkingscapaciteit van (extreme) neerslag in nieuwe bouwprojecten - Voorschriften voor natuurvriendelijke oevers en afwisselende diepten van sloten		
Toelichting	In de waterschapsverordening kan worden gewerkt met verschillende juridische instrumenten. Dit zijn zorgplichten, direct werkende regels, meldplichten, vergunningplichten met beoordelingsregels, maatwerkregels, maatwerkvoorschriften, gelijkwaardige maatregel en algemeen verbod. Uitgangspunt in de Omgevingswet is om zoveel mogelijk gebruik te maken van algemene regels. Dat kan via doelvoorschriften of middelvoorschriften. Doelvoorschriften zijn voorschriften met een norm waaraan moet worden voldaan, deze hebben als voordeel dat het de initiatiefnemer		

	ruimte biedt. Middelvoorschriften zijn voorschriften waarin een specifieke techniek of maatregel staat voorgeschreven. Voordeel daarvan is dat zij heel duidelijk zijn en gemakkelijk te handhaven. Indien een activiteit een voorafgaande beoordeling van het waterschap vergt is de omgevingsvergunning voor een wateractiviteit het juiste middel. Daarnaast kunnen er nog andere afwegingen van belang zijn voor het inzetten van het instrument vergunningplicht (zoals het bieden van flexibiliteit). Waterschappen hebben de mogelijkheid om aanvullend op of afwijkend van de algemene regels van het Rijk of de provincie maatwerkregels te stellen. Maatwerkregels gelden op een bepaalde locatie, ongeacht wie daar een activiteit gaat verrichten en zijn dus niet gericht tot een belanghebbende. Dit maken maatwerkregels geschikt om te sturen op toekomstige ontwikkelingen. De zorg voor de fysieke leefomgeving ligt niet bij één overheidsorgaan, er is sprake van een taakverdeling tussen verschillende overheden. Grondwater is bijvoorbeeld een gedeelde verantwoordelijkheid. Een goede samenwerking tussen het waterschap en gemeenten (en provincie) in een vroeg stadium is dan ook erg belangrijk. Met name omdat bij het opstellen en uitvoeren van de waterschapsverordening de instructieregels die gemeenten hebben opgelegd in hun omgevingsplan en provincies in hun omgevingsverordening in acht moeten worden genomen. Dit biedt de mogelijkheid om het omgevingsplan en de waterschapsverordening goed op elkaar af te stemmen.
Links naar bron-document(en)	Handreiking waterschapsverordening (TROWA) Waterschapsverordening Informatiepunt Leefomgeving (iplo.nl)

Terug naar: [Juridische instrumenten](#)

5.3 Omgevingsplan

Naam instrument	Omgevingsplan		
Primaire NPLG-opgave	☒ Water & bodem ☐ Klimaat ☒ Natuur ☐ Verduurzaming landbouw	Secundaire NPLG-opgave	☐ Water & bodem ☒ Klimaat ☐ Natuur ☒ Verduurzaming landbouw
Categorie instrument	☐ Financieel-economisch ☐ Grondinstrumentarium ☒ Juridisch ☐ Kennis & innovatie ☐ Samenwerking & organisatie	Eigenaar/bevoegd gezag	☐ Rijk ☐ Provincies ☒ Gemeenten ☐ Waterschappen
Uitvoerder van het instrument	☐ Rijk ☐ Provincies ☒ Gemeenten ☐ Waterschappen ☐ Anders, namelijk:	Doelgroep	☒ Boeren ☒ Industrie ☒ Grondeigenaren ☒ TBO's ☐ Anders, namelijk:
Financieringsbron	Niet van toepassing		
Juridische grondslag	Artikel 2.4 Omgevingswet		
Looptijd/Openstelling	☒ NVT/Werkt niet met een openstellingstermijn ☐ Periodieke openstelling ☐ Eenmalige openstelling		
Interventielogica	Het omgevingsplan is het belangrijkste instrument van de gemeente voor de regulering van de fysieke leefomgeving. Het is vanaf 1 januari 2024 de rechtsopvolger van het bestemmingsplan en diverse andere gemeentelijke verordeningen. Het omgevingsplan is dekkend voor het hele grondgebied van de gemeente. In het omgevingsplan worden functies aan locaties toegekend. Daarnaast kan de gemeente in het omgevingsplan regels opnemen voor activiteiten die gevolgen hebben voor de fysieke leefomgeving. Het omgevingsplan bevat dus niet alleen 'klassieke' ruimtelijke ordening, maar ook milieu, klimaat en natuur verboden of geboden. De regels moeten bijdragen aan een veilige en gezonde fysieke leefomgeving en/of het benutten van de fysieke leefomgeving voor maatschappelijke behoeften. Met omgevingsplannen kunnen gemeenten sturen op NPLG-doelen door bijvoorbeeld verbodsbepalingen in te stellen voor vervuulende activiteiten of door vergunningsplicht uit te breiden of de voorwaarden aan te scherpen en vanwege toedeling functies aan locaties in het omgevingsplan. Het omgevingsplan kan worden ingezet om de (ruimtelijke) resultaten van een gebiedsproces formeel te borgen.		
Doel NPLG	Het omgevingsplan kan sturen op alle NPLG-doelen. Op grond van het omgevingsplan wordt bepaald of en op welke plek een activiteit is toegestaan of uitgesloten en op welke manier deze toestemming is geregeld. In het omgevingsplan kunnen ook andere elementen dan alleen ruimtelijke aspecten worden opgenomen zoals milieu, gezondheid en duurzaamheid.		
Maatregelen	Met het omgevingsplan kunnen gemeentes regels stellen over welke (agrarische) activiteiten zijn toegestaan op welke locatie en onder welke voorwaarden. Anders dan in het verleden is de ondergrond (zand, klei veen) een relevante factor voor het stellen/aanpassen van regels, want onderdeel van de fysieke leefomgeving en de opdracht om te komen tot een evenwichtige toedeling van functies aan locaties. Denk bijvoorbeeld aan een verbod op ongewenste teelten, of aan het stellen van normen voor nabijheid van geitenhouderijen en andere intensieve veehouderijen nabij woonkernen. Ook kunnen regels sturen op het verminderen van risico's op zoönose, bijvoorbeeld via regels voor nabijheid veehouderijen in bedrijfs- en dierdichte gebieden. Anderzijds kan het omgevingsplan bijdragen in het maken van een gewenste transitie, bijvoorbeeld met regels die multifunctionele landbouw (combi agrarische activiteiten in		

	combinatie met zorg, kleinschalig wonen, energieopwekking, recreatie, boerderijwinkel etc.) niet tegenwerken, maar juist ondersteunen.
Toelichting	In het omgevingsplan kan op meerdere manieren worden gestuurd: - Een verbodsbepaling geeft aan dat de bedoelde activiteit niet is toegestaan. Hiermee kan bijvoorbeeld worden gestuurd op het grondgebruik in bufferzones of overgangsgebieden. - Bij een vergunningplicht geldt dat een activiteit is alleen toegestaan als er een vergunning voor is verleend. In het omgevingsplan staan de regels waarop een aanvraag wordt beoordeeld. - Bij algemene regels in het omgevingsplan geldt dat activiteiten zijn toegestaan mits wordt voldaan aan bepaalde regels. Dit kunnen bijvoorbeeld regels over grondgebruik of het gebruik van bestrijdingsmiddelen zijn. - Het omgevingsplan met maatwerkregels kan afwijken van bepalingen uit het Bal of Bbl en zo bijv. ook strengere regels opnemen dan die in het Bal zijn t.a.v. bijvoorbeeld de agrarische sector. - Tot slot is het ook mogelijk om niets te regelen voor bepaalde activiteiten. In beginsel zijn deze activiteiten dan toegestaan, met inachtneming van de zorgplichten. De mate waarin het omgevingsplan wordt ingezet voor uitvoering van het PPLG kan sterk variëren en hangt samen met de rolverdeling tussen provincie, gemeenten en waterschappen. Er geldt er een normenhiërarchie waarbij provinciale, waterschaps- en/of gemeentelijke verordeningen lager zijn dan AMvBs en wetgeving. Lagere, decentrale regelgeving mag niet in strijd zijn met hogere normen. De provincie kan via instructieregels in de omgevingsverordening beleid laten doorwerken in het omgevingsplan en daarnaast werken ook de wettelijke instructieregels van het Rijk door in het omgevingsplan, hfst. 5 Bkl.
Links naar bron-document(en)	Omgevingsplan – Informatiepunt Leefomgeving (IPLO) Staalkaart Buitengebied - VNG Milieu en het omgevingsplan – Omgevingsdienst Zuid-Holland Zuid

Terug naar: [Juridische instrumenten](#)

5.4 Projectbesluit

Naam instrument	Projectbesluit		
Primaire NPLG-opgave	☒ Water & bodem ☐ Klimaat ☒ Natuur ☐ Verduurzaming landbouw	Secundaire NPLG-opgave	☐ Water & bodem ☒ Klimaat ☐ Natuur ☒ Verduurzaming landbouw
Categorie instrument	☐ Financieel-economisch ☐ Grondinstrumentarium ☒ Juridisch ☐ Kennis & innovatie ☐ Samenwerking & organisatie	Eigenaar/bevoegd gezag	☒ Rijk ☒ Provincies ☐ Gemeenten ☒ Waterschappen
Uitvoerder van het instrument	☒ Rijk ☒ Provincies ☐ Gemeenten ☒ Waterschappen ☐ Anders, namelijk:	Doelgroep	☐ Boeren ☐ Industrie ☒ Grondeigenaren ☒ TBO's ☐ Anders, namelijk:
Financieringsbron	Niet van toepassing		
Juridische grondslag	Artikel 5.44 Omgevingswet		
Looptijd/Openstelling	☒ NVT/Werkt niet met een openstellingstermijn ☐ Periodieke openstelling ☐ Eenmalige openstelling		
Interventielogica	Het projectbesluit is een instrument voor waterschappen, provincies en het Rijk, bedoeld om complexe projecten met een publiek belang mogelijk te maken. Het kan bijvoorbeeld worden ingezet om uitvoering te geven aan een samenhangend gebiedsplan. Ook kan het gaan om private initiatieven die samenvallen met het bereiken van publieke doelen voor de fysieke leefomgeving, zoals de ontwikkeling van nieuwe natuur. Het projectbesluit wijzigt (onder voorwaarden) het omgevingsplan met regels die nodig zijn voor het uitvoeren, in werking hebben of in stand houden van het project. De gewijzigde regels van het omgevingsplan zijn onderdeel van het projectbesluit.		
Doel NPLG	Het projectbesluit is specifiek bedoeld voor het realiseren van (complexe) projecten. Daarmee kan het bijdragen aan alle NPLG-doelen, en in het bijzonder aan de doelstellingen rond water en natuur. De provincie en het waterschap kunnen het projectbesluit inzetten om de realisatie van een integraal gebiedsproces planologisch mogelijk te maken, bijvoorbeeld op basis van een inrichtings- en beheerplan voor realisatie van natuur. Hierbij is het mogelijk dat partijen uit het gebied, bijvoorbeeld een groep grondeigenaren, zelf de ruimte krijgt om een plan te ontwikkelen. Waterschappen kunnen op basis van het projectbesluit bijvoorbeeld waterbergingsgebieden inrichten of de loop van een watergang wijzigen.		
Maatregelen	Het projectbesluit kan worden ingezet voor het planologisch borgen van ruimtelijke ontwikkelingsprojecten, zoals: - Realisatie nieuwe natuur (NNN, bossenstrategie) - Onderdelen van groenblauwe dooradering - Grootschalige functieverandering en herinrichting van een gebied - Overgangsgebieden rond N2000-gebieden - Aanpak beekdalen en andere maatregelen in stroomgebiedsbeheerplannen		
Toelichting	Voor toepassing van het projectbesluit geldt het subsidiariteitsbeginsel, wat inhoudt dat het stellen van regels over de fysieke leefomgeving wordt overgelaten aan gemeenten en waterschappen, tenzij er bijzondere redenen zijn die het stellen van regels door de provincies of het Rijk rechtvaardigen.		

	Het projectbesluit kan door het waterschap worden ingezet voor een bredere categorie 'projecten' dan het geval was bij het projectplan in de Waterwet. Het waterschap kan in het projectbesluit ook meekoppelkansen mogelijk maken bijvoorbeeld op het gebied van natuur, landschap, cultuurhistorie en recreatie. Voordeel van deze 'Brede kijk' is dat het meewegen en meenemen van andere belangen bijdraagt aan een doelmatiger en meer integrale besluitvorming. Echter, wanneer zo'n meekoppelkans niet bijdraagt aan de uitvoering van de waterschapstaak, kan het projectbesluit van het waterschapsbestuur daarin niet voorzien. Het bundelen van projecten kan een oplossing bieden in die gevallen waar de eigen grenzen van de bevoegdheid zijn bereikt en legitieme wensen in de sfeer van meekoppelkansen kunnen worden opgelost door de besluitvorming zoveel mogelijk integraal te maken. Afstemming en samenwerking tussen overheden is in de Omgevingswet uitdrukkelijk vastgelegd en past veelal bij bestuurlijke wensen om in gebiedsprocessen de diverse opgaven te realiseren. Wanneer het projectbesluit in strijd is met het omgevingsplan, geldt het projectbesluit dan als een omgevingsvergunning voor een buitenplanse omgevingsplanactiviteit. De gemeente moet er dan voor zorgen dat zij het nieuwe deel van het omgevingsplan in overeenstemming brengt met deze omgevingsvergunning.
Links naar bron-document(en)	Handreiking projectbesluit omgevingswet – Unie van Waterschappen Hoofdlijnen projectbesluit – Informatiepunt Leefomgeving (IPLO) Werkwijze Integrale gebiedsprocessen landelijk gebied – provincie Noord-Holland

Terug naar: [Juridische instrumenten](#)

5.5 Peilbesluit

Naam instrument	Peilbesluit		
Primaire NPLG-opgave	☒ Water & bodem ☐ Klimaat ☐ Natuur ☐ Verduurzaming landbouw	Secundaire NPLG-opgave	☐ Water & bodem ☒ Klimaat ☒ Natuur ☐ Verduurzaming landbouw
Categorie instrument	☐ Financieel-economisch ☐ Grondinstrumentarium ☒ Juridisch ☐ Kennis & innovatie ☐ Samenwerking & organisatie	Eigenaar/bevoegd gezag	☒ Rijk ☐ Provincies ☐ Gemeenten ☒ Waterschappen
Uitvoerder van het instrument	☒ Rijk ☐ Provincies ☐ Gemeenten ☒ Waterschappen ☐ Anders, namelijk:	Doelgroep	☐ Boeren ☐ Industrie ☐ Grondeigenaren ☐ TBO's ☒ Anders, namelijk: zelfbindend, geeft resultaatverplichting aan Waterschap & Rijk om peil na te streven.
Financieringsbron	Reguliere begroting peilbeheerders (waterschap & Rijkswaterstaat)		
Juridische grondslag	Artikel 2.41 Omgevingswet		
Looptijd/Openstelling	☒ NVT/Werkt niet met een openstellingstermijn ☐ Periodieke openstelling ☐ Eenmalige openstelling		
Interventiologica	In een peilbesluit neemt een waterbeheerder (waterschap of Rijkswaterstaat voor Rijkswateren) een formeel besluit over de hoogte van de waterstand van een gebied. Waterbeheerders hebben vervolgens een inspanningsverplichting om deze hoogte te handhaven. Een te lage waterstand kan zorgen voor bodemdaling, verdroging, inklinken van veengrond, oxidatie van veen en schade aan funderingen. Een te hoge waterstand kan zorgen voor grondwateroverlast en zuurstofgebrek in de bodem.		
Doel NPLG	Een aanpassing van een bestaand peilbesluit of het nemen van een nieuw onverplicht peilbesluit kan bijdragen aan verschillende NPLG-doelen, zoals natuur, waterkwaliteit en klimaat. Rijkswaterstaat en het waterschap hebben de nodige beoordelingsvrijheid bij het vaststellen van een peilbesluit. Daarbij kunnen in meer of mindere mate de belangen van natuur worden meegenomen. Ook heeft het waterpeil invloed op waterkwaliteit: een te laag waterpeil kan bijvoorbeeld zorgen voor verontreinigingen in het oppervlaktewater, bodemdaling in veenweidegebieden en oxidatie van veen (klimaat). Onderdeel van de structurerende keuzes binnen NPLG is om – daar waar relevant – te streven naar een hoger (grond)waterpeil.		
Maatregelen	Het peilbesluit draagt bij aan het veranderen van het waterpeil in gebieden.		
Toelichting	Bij een peilbesluit hoort een kaart met toelichting. Bij het vaststellen van een peilbesluit gelden de algemene beginselen van behoorlijk bestuur. Het peilbesluit kan schade veroorzaken, die door het bevoegd gezag via nadeelcompensatie aan gedupeerden moet worden vergoed. Rijk en waterschappen moeten een zorgvuldige belangenafweging maken. Daarbij houden ze rekening met zowel het eigen beleid als de plannen en besluiten van andere bestuursorganen (artikel 2.2, Omgevingswet).		

	Bij het vaststellen van het gewenste peil wordt rekening gehouden met de bestemming van de grond. Wanneer functieverandering optreedt kan een peilbesluit zorgen voor een waterpeil dat beter aansluit bij de nieuwe functie. Voor sommige Rijkswateren is het peilbesluit verplicht. De provincie bepaalt in haar omgevingsverordening voor welke regionale wateren een peilbesluit verplicht is. Onverplichte peilbesluiten zijn geen peilbesluiten in de zin van artikel 2.41 Omgevingswet. Functies die in de belangenafweging in ieder geval een rol spelen zijn waterkwantiteit, waterkwaliteit, natuur, ruimtelijke ordening, milieu, landbouw, scheepvaart, waterrecreatie, archeologie, bebouwing, begraafplaatsen en infrastructuur. De minister van IenW is bevoegd op te sturen op de inhoud van een peilbesluit (2.25 1^e lid onder 6 en 2.34 3^e lid Omgevingswet).
Links naar bron-document(en)	Peilbesluiten - Kenniscentrum InfoMil Peilbesluit waterbeheer in de Omgevingswet - Informatiepunt Leefomgeving (iplo.nl) Peilwijziging oppervlaktewater - Kenniscentrum InfoMil Meten bij Rijkswaterstaat – Rijkswaterstaat Richtlijn Peibeheer – Wetterskip Fryslân

Terug naar: [Juridische instrumenten](#)

5.6 Omgevingsvergunning

Naam instrument Omgevingsvergunning			
Primaire NPLG-opgave	☒ Water & bodem ☒ Klimaat ☒ Natuur ☒ Verduurzaming landbouw	Secundaire NPLG-opgave	☐ Water & bodem ☐ Klimaat ☐ Natuur ☐ Verduurzaming landbouw
Categorie instrument	☐ Financieel-economisch ☐ Grondinstrumentarium ☒ Juridisch ☐ Kennis & innovatie ☐ Samenwerking & organisatie	Eigenaar/bevoegd gezag	☒ Rijk ☒ Provincies ☒ Gemeenten ☒ Waterschappen
Uitvoerder van het instrument	☒ Rijk ☒ Provincies ☒ Gemeenten ☒ Waterschappen ☐ Anders, namelijk:	Doelgroep	☒ Boeren ☒ Industrie ☒ Grondeigenaren ☒ TBO's ☐ Anders, namelijk:
Financieringsbron	Niet van toepassing		
Juridische grondslag	Afdeling 5.1 Omgevingswet, Artikel 5.3 Omgevingswet, Artikel 5.4 Omgevingswet		
Looptijd/Openstelling	☒ NVT/Werkt niet met een openstellingstermijn ☐ Periodieke openstelling ☐ Eenmalige openstelling		
Interventielogica	Wanneer activiteiten in de fysieke leefomgeving vergunningplichtig zijn moeten burgers, bedrijven en overheden toestemming vragen om deze activiteiten uit te voeren. Een omgevingsvergunning heeft als doel het vooraf beoordelen en kunnen toestaan of weigeren van de activiteit. Ook kunnen specifieke voorschriften in de vergunning worden opgenomen die alleen gelden voor de vergunninghouder. Dit instrument wordt gebruikt wanneer er geen mogelijkheid is om vooraf de activiteit te reguleren met algemene regels, bijvoorbeeld vanwege grote variëteit in het type activiteit, grote complexiteit, de wens tot maatwerk of wanneer sprake is van schaarse (vergunning)ruimte. Een vergunning wordt, afhankelijk van de aard van de activiteit, afgegeven door het college van burgemeester en wethouders, het dagelijks bestuur van het waterschap, gedeputeerde staten of een minister. Voor de doelen van het NPLG zijn met name de omgevingsvergunningen voor milieubelastende activiteiten, natuuractiviteiten en wateractiviteiten van belang, naast die van de omgevingsplanactiviteit. Het bevoegd gezag dat de omgevingsvergunning heeft verleend, kan deze ook actualiseren, wijzigen of intrekken. De voorschriften van een vergunning voor een wateractiviteit of een milieubelastende activiteit moeten door het bevoegd gezag regelmatig worden bekeken. In sommige situaties is het bevoegd gezag ook verplicht om een vergunning aan te passen of in te trekken.		
Doel NPLG	Gelet op de brede reikwijdte van de omgevingsvergunning kan deze bijdragen aan alle NPLG-doelen. Het Rijk heeft beoordelingsregels ingesteld voor een groot deel van de vergunningplichtige activiteiten, waaronder milieubelastende activiteiten, bouwactiviteiten, Natura 2000, Flora en Fauna- en omgevingsplanactiviteiten en activiteiten ten aanzien van water. Daarnaast is er de mogelijkheid van decentrale vergunningenstelsels in waterschapsverordening, omgevingsverordening en omgevingsplan. De omgevingsvergunning is als instrument dan ook sterk gerelateerd aan de andere kerninstrumenten van de Omgevingswet, waarin veelal de beoordelingsregels worden opgenomen waarvoor een vergunning verleend moet worden.		

Maatregelen	De omgevingsvergunning kan als instrument een rol spelen bij een groot aantal maatregelen in het kader van de provinciale programma's landelijk gebied. Enkele voorbeelden: - Reductie stikstofdepositie door intrekken omgevingsvergunning: een vergunning kan worden aangepast of ingetrokken wanneer een verslechtering of significante verstoring van natuurwaarden in een Natura 2000-gebied dreigt en de activiteit waarvoor de natuurvergunning is verleend effecten heeft op die natuurwaarden. - Reductie stikstofdepositie door het aankopen van depositieruimte en deze vervolgens laten vervallen. - Instellen van een stikstofplafond (emissie of depositie) per vergunning en specifieke voorschriften die toegepast moeten worden wanneer het plafond wordt overschreden (zoals technische maatregelen, managementmaatregelen, minder dieren houden). - Beperken van emissie door voorschrijven van brongerichte maatregelen. - Reguleren van innovatieve, nog niet bewezen maatregelen (die nog niet in algemene regels te vangen zijn) - Verdergaande eisen vastleggen vanwege plaatselijke omstandigheden.
Toelichting	Een vergunning kan alleen worden voorgeschreven als de wetgever de activiteit in kwestie onder algemene regels heeft gebracht. Vergunningplichtige activiteiten worden aangewezen door het Rijk in de Omgevingswet, het Besluit activiteiten leefomgeving (Bal) en het Besluit bouwwerken leefomgeving (Bbl), door de provincie in de omgevingsverordening, door het waterschap in de waterschapsverordening en door de gemeente in het omgevingsplan. Provincies kunnen voor vergunningplichtige milieubelastende activiteiten extra beoordelingsregels stellen, in aanvulling op de beoordelingsregels die het Rijk meegeeft. Er zijn diverse omstandigheden waaronder een vergunning kan of moet worden ingetrokken. Het bevoegd gezag kan de omgevingsvergunning intrekken wanneer de vergunninghouder in strijd met de regels handelt of als de vergunning zelf in strijd is met de beoordelingsregels voor de vergunning. Dit laatste kan alleen als wijziging van de vergunningvoorschriften niet helpt. Ook wanneer de vergunninghouder geen activiteit uitvoert waarvoor de vergunning nodig is kan de vergunning worden ingetrokken. Het bevoegd gezag moet de vergunning intrekken wanneer de vergunning niet bijdraagt aan het toepassen van de best beschikbare technieken of wanneer sprake is van een ontoelaatbaar overbelaste situatie.
Links naar bron-document(en)	Rapport strenger vergunnen veehouderij - Schoneluchtakkoord

Terug naar: [Juridische instrumenten](#)

5.7 Programma

Naam instrument	Programma		
Primaire NPLG-opgave	☒ Water & bodem ☐ Klimaat ☒ Natuur ☐ Verduurzaming landbouw	Secundaire NPLG-opgave	☐ Water & bodem ☒ Klimaat ☐ Natuur ☒ Verduurzaming landbouw
Categorie instrument	☐ Financieel-economisch ☐ Grondinstrumentarium ☒ Juridisch ☐ Kennis & innovatie ☐ Samenwerking & organisatie	Eigenaar/bevoegd gezag	☒ Rijk ☒ Provincies ☒ Gemeenten ☒ Waterschappen
Uitvoerder van het instrument	☐ Rijk ☒ Provincies ☒ Gemeenten ☒ Waterschappen ☐ Anders, namelijk:	Doelgroep	☐ Boeren ☐ Industrie ☐ Grondeigenaren ☐ TBO's ☒ Anders, namelijk: zelfbindend
Financieringsbron	Niet van toepassing		
Juridische grondslag	Artikel 3.5 Omgevingswet		
Looptijd/Openstelling	☒ NVT/Werkt niet met een openstellingstermijn ☐ Periodieke openstelling ☐ Eenmalige openstelling, namelijk van 1-1-2023 tot 1-1-2024		
Interventielogica	In programma's formuleren gemeenten, waterschappen, provincies en het Rijk beleid en maatregelen die leiden tot de gewenste kwaliteit van de fysieke leefomgeving. Die maatregelen kunnen heel divers zijn, variërend van communicatieve, financiële en juridische maatregelen tot de uitvoering van projecten. Naast vrijwillige programma's zijn er verplichte programma's die veelal volgen uit Europese wetgeving. Er geldt ook een programmaplicht wanneer de overheid een omgevingswaarde heeft vastgesteld en daar niet aan voldoet. Voor een aantal programma's geeft het Rijk instructieregels over de inhoud. Het programma bindt alleen het bestuur zelf, maar kan ook burgers en bedrijven stimuleren om de doelstellingen te halen.		
Doel NPLG	Het programma is een flexibel instrument dat de overheid kan toepassen in verschillende fasen van de beleidscyclus. Daarmee kan het instrument bijdragen aan alle NPLG-doelen. Een programma is vooral uitvoeringsgericht; de nadruk ligt op het bereiken van het doel binnen een beheersbare termijn voor het desbetreffende aspect van het beleid voor de fysieke leefomgeving. Een aantal verplichte programma's die volgen uit Europese wetgeving zijn direct gerelateerd aan de NPLG-doelen op het gebied van water en natuur. Voor de provincie betreft dit het regionaal waterprogramma en het beheerplan Natura 2000 en voor het waterschap het Waterbeheerprogramma.		
Maatregelen	Het NPLG zelf, en de PPLG's zijn programma's. In de PPLG's worden de maatregelenpakketten beschreven, met doelen en maatregelen voor natuur, water, droogte en klimaat. Daarnaast kan de provincie andere programma's vaststellen, voor andere onderwerpen zoals luchtkwaliteit in relatie tot industrie en/of mobiliteit.		
Toelichting	Het programma bevat de volgende onderdelen: - de uitwerking van het beleid voor ontwikkeling, gebruik, beheer, bescherming en behoud van de fysieke leefomgeving (artikel 3.5, onder a, Omgevingswet) - maatregelen om aan omgevingswaarden te voldoen of maatregelen om 1 of meer andere doelstellingen voor de fysieke leefomgeving te bereiken (artikel 3.5, onder b, Omgevingswet). Andere kenmerken zijn:		

	- Het instrument programma is een beleidsdocument. Het kan als grondslag dienen voor de inzet van een wettelijk instrument, zoals de vestiging van een of onteigening. - Het programma is zelfbindend. Dit betekent dat het alleen het bestuur zelf bindt. Een programma kan wel burgers en bedrijven stimuleren om die dingen te doen, die helpen om de doelstellingen te halen. Er is geen sprake van direct toezicht of handhaving op een programma. - Er staat – in de meeste gevallen – geen beroep open tegen de vaststelling van een programma. Wel kan het algemeen bestuur aan de hand van het programma het dagelijks bestuur om verantwoording vragen. - Een programma kan door meerdere overheden worden opgesteld om samen doelstellingen te behalen. Zij stellen dan ieder voor zich hetzelfde programma vast. Zo geldt het programma voor al die overheden. - Wanneer de overheid omgevingswaarden heeft vastgesteld, en daar niet aan voldoet of dreigt te voldoen, dan geldt er een programmaplicht. De overheid moet dan een programma met maatregelen vaststellen. Bijvoorbeeld: het Rijk wijst in het Besluit kwaliteit leefomgeving de provincie aan om een programma te maken bij dreigende overschrijding van omgevingswaarden voor zwaveldioxide en stikstofoxiden in grote natuurgebieden.
Links naar bron-document(en)	Programma Informatiepunt Leefomgeving (iplo.nl) Programma als kerninstrument Omgevingswet VNG

Terug naar: [Juridische instrumenten](#)

5.8 Rood-voor-rood

Naam instrument			
Primaire NPLG-opgave	☐ Water & bodem ☐ Klimaat ☒ Natuur ☒ Verduurzaming landbouw	Secundaire NPLG-opgave	☐ Water & bodem ☐ Klimaat ☐ Natuur ☐ Verduurzaming landbouw
Categorie instrument	☐ Financieel-economisch ☐ Grondinstrumentarium ☒ Juridisch ☐ Kennis & innovatie ☐ Samenwerking & organisatie	Eigenaar/bevoegd gezag	☐ Rijk ☒ Provincies ☒ Gemeenten ☐ Waterschappen
Uitvoerder van het instrument	☐ Rijk ☒ Provincies ☒ Gemeenten ☐ Waterschappen ☐ Anders, namelijk:	Doelgroep	☒ Boeren ☐ Industrie ☒ Grondeigenaren ☐ TBO's ☐ Anders, namelijk:
Financieringsbron	Niet van toepassing		
Juridische grondslag	Provinciale omgevingsverordening en/of omgevingplan		
Looptijd/Openstelling	☒ NVT/Werkt niet met een openstellingstermijn ☐ Periodieke openstelling ☐ Eenmalige openstelling		
Interventielogica	Een rood-voor-rood of ruimte-voor-ruimte regeling op basis van functieveranderingsbeleid maakt het mogelijk dat (leegstaande) gebouwen op een erf worden gesloopt in ruil voor nieuwbouw vierkante meters. Het gaat dan om gebouwen die landschap ontsierend zijn en die een agrarische functie hebben (gehad). Doorgaans moeten de bouwkvavels weer op het oorspronkelijke erf komen te staan, andere varianten zijn ook mogelijk. De nieuwbouw meters moeten leiden tot een verbetering van de ruimtelijke kwaliteit. De regeling kan worden vastgelegd in de provinciale omgevingsverordening en/of in het omgevingsplan. Per provincie en gemeente verschillen de mogelijkheden, eisen en voorwaarden.		
Doel NPLG	Een rood-voor-rood regeling kan bijdragen aan NPLG-doelen omdat het een positieve bijdrage kan leveren aan de businesscase voor beëindiging van een veehouderijbedrijf. Op die manier kan uitstoot van stikstof en fosfaat worden gereduceerd. Daarnaast kan, bijvoorbeeld door aanvullende voorwaarden op realisatie van extra groen, worden bijgedragen aan groenblauwe dooradering en/of realisatie van nieuwe natuur.		
Maatregelen	Een rood-voor-rood regeling kan van toegevoegde waarde zijn voor veehouders die gebruik maken van de LBV of LBV+. <u>Indien</u> vrijkomende agrarische gebouwen worden gesloopt, kan functieverandering bijdragen aan het hernieuwd bestemmen van gronden die vrijkomen, en op die manier aan een gunstiger financieel perspectief voor de ondernemer. Het is van meerwaarde om het gesprek hierover te betrekken in de gebiedsprocessen, zodat wordt voorkomen dat de afweging over toevoegen van woningen op ad hoc basis plaatsvindt.		
Toelichting	De regelingen voor rood-voor-rood verschillen per provincie en gemeente. Zo kent de provincie Noord-Brabant de ontwikkelmaatschappij ruimte-voor-ruimte CV, die de provinciale regeling uitvoert. Deze regeling beoogt de kwaliteit van het landelijk gebied te verbeteren zonder dat dit tot uitgaven van de overheid leidt. Ruimtelijke kwaliteitsverbetering wordt bereikt door agrarische bedrijfsgebouwen te slopen en de kosten die dit met zich meebrengt te financieren via de uitgifte van woningbouwlocaties, boven op de contingenten die het Rijk aan de provincies heeft		

	toegekend. Andere regelingen werken lokaler: de bouwkavels moeten op het oorspronkelijke erf worden herontwikkeld.
Links naar bron-document(en)	Ruimte voor ruimte - Provincie Noord-Brabant Functieveranderingsbeleid Regio FoodValley 2016 Ladder voor duurzame verstedelijking en Ruimte voor Ruimte Informatiepunt Leefomgeving (iplo.nl)

Terug naar: [Juridische instrumenten](#)

5.9 Gedoogplicht

Naam instrument	Gedoogplicht		
Primaire NPLG-opgave	☒ Water & bodem ☐ Klimaat ☐ Natuur ☐ Verduurzaming landbouw	Secundaire NPLG-opgave	☐ Water & bodem ☐ Klimaat ☒ Natuur ☐ Verduurzaming landbouw
Categorie instrument	☐ Financieel-economisch ☐ Grondinstrumentarium ☒ Juridisch ☐ Kennis & innovatie ☐ Samenwerking & organisatie	Eigenaar/bevoegd gezag	☒ Rijk ☒ Provincies ☒ Gemeenten ☒ Waterschappen
Uitvoerder van het instrument	☒ Rijk ☒ Provincies ☒ Gemeenten ☒ Waterschappen ☐ Anders, namelijk:	Doelgroep	☐ Boeren ☐ Industrie ☒ Grondeigenaren ☐ TBO's ☐ Anders, namelijk:
Financieringsbron	Niet van toepassing		
Juridische grondslag	Afdeling 10.1 Omgevingswet, Afdeling 10.2 Omgevingswet, Afdeling 10.3 Omgevingswet, Afdeling 10.4 Omgevingswet		
Looptijd/Openstelling	☒ NVT/Werkt niet met een openstellingstermijn ☐ Periodieke openstelling ☐ Eenmalige openstelling		
Interventielogica	Een gedoogplicht zorgt ervoor dat een initiatiefnemer werkzaamheden op een onroerende zaak kan uitvoeren zonder de toestemming van een eigenaar. De eigenaar van grond of een gebouw moet dan activiteiten of een werk toelaten in, op, boven of onder zijn onroerende zaak. Een gedoogplicht kan voor natuurdoeleinden (onder voorwaarden) toegepast worden voor maatregelen die opgenomen zijn in een onherroepelijk beheerplan. Omdat onteigening een te zwaar middel is als de onroerende zaak nog goed bruikbaar blijft voor de eigenaar en minnelijke verwerving niet altijd tot resultaat leidt, kunnen maatregelen voor natuurherstel of preventie via een gedoogplicht worden gerealiseerd. Denk aan bedrijfskavels grenzend aan Natura 2000-gebieden waar vernatting (dulden hogere waterstand) of het tegengaan van vermessing (verbod op mestgift) aan de orde is. Maar ook watermaatregelen, zoals beekherstel en waterberging, kunnen via een gedoogplichtbeschikking worden gerealiseerd.		
Doel NPLG	Gedoogplichten kunnen voor verschillende NPLG-doelen worden ingezet zoals natuurherstel en verbetering bodem- en waterkwaliteit.		
Maatregelen	NPLG-maatregelen die via een gedoogplicht kunnen worden gerealiseerd zijn hydrologisch herstel in overgangsgebieden Natura 2000, groenblauwe dooradering, beekherstel en water vasthouden.		
Toelichting	Er zijn veel gedoogplichten die van rechtswege gelden. Voor de toepassing daarvan is dus geen besluit van het bevoegd gezag nodig. Voorbeelden zijn gedoogplichten voor activiteiten zoals onderhoudswerk bij waterstaatswerken, wegen, luchthavens, gesloten stortplaatsen. Maar bijvoorbeeld ook spoorwegen, mijnbouw, zwemwater, natuurgebieden en landinrichting. Voor deze gedoogplichten regelt afdeling 10.2 van de Omgevingswet in welke situaties zij gelden en welke activiteiten of werken zij omvatten. Naast de gedoogplichten van rechtswege zijn er de gedoogplichten waarvoor het bevoegd gezag een beschikking moet nemen. Dit is bijvoorbeeld nodig als de initiatiefnemer geen overeenstemming met de eigenaar kan bereiken. Het gaat om gedoogplichten voor activiteiten of de realisatie van werken van algemeen belang, zie afdeling 10.3 van de Omgevingswet. Daarnaast		

	bevat afdeling 10.3 een bevoegdheid om een gedoogplicht op te leggen voor werken van algemeen belang, die niet tot de in de wet genoemde gevallen behoren.
Links naar bron-document(en)	Algemene informatie over gedoogplichten Informatiepunt Leefomgeving (iplo.nl)

Terug naar: [Juridische instrumenten](#)

Hoofdstuk 6

Instrumenten kennis & innovatie

6.1 Coaching & advisering

Naam instrument	Coaching & advisering		
Primaire NPLG-opgave	☐ Water & bodem ☐ Klimaat ☐ Natuur ☒ Verduurzaming landbouw	Secundaire NPLG-opgave	☒ Water & bodem ☒ Klimaat ☒ Natuur ☐ Verduurzaming landbouw
Categorie instrument	☐ Financieel-economisch ☐ Grondinstrumentarium ☐ Juridisch ☒ Kennis & innovatie ☐ Samenwerking & organisatie	Eigenaar/bevoegd gezag	☒ Rijk ☒ Provincies ☒ Gemeenten ☐ Waterschappen
Uitvoerder van het instrument	☒ Rijk ☒ Provincies ☒ Gemeenten ☐ Waterschappen ☐ Anders, namelijk:	Doelgroep	☒ Boeren ☐ Industrie ☐ Grondeigenaren ☐ TBO's ☐ Anders, namelijk:
Financieringsbron	GLB/NSP (EU Plattelandsfonds/ELFPO en nationale cofinanciering) Provincies Gemeenten		
Looptijd/Openstelling	☐ NVT/Werkt niet met een openstellingstermijn ☒ Periodieke openstelling (GLB-kennisvouchers) ☐ Eenmalige openstelling		
Interventielogica	Coaching en advisering kunnen agrariërs verder helpen bij de keuzes die zij maken voor hun bedrijfsontwikkeling. Vanuit het Rijk zijn sinds 2020 middelen beschikbaar als onderdeel van de SABE-regeling (Subsidiemodule Agrarische Bedrijfsadviesing en Educatie) om agrariërs te ondersteunen met coaching en advisering gericht op verduurzaming van hun bedrijf. Via de SABE-regeling van het Rijk konden ondernemers een adviesvoucher krijgen van maximaal € 1.500. Hiermee kon de ondernemer een erkende adviseur betalen. De SABE-vouchers zijn inmiddels overgegaan in GLB-kennisvouchers. Diverse provincies en gemeenten werken daarnaast met plattelandscoaches of erfcoaches, gericht op het toekomstbestendig maken van agrarische bedrijven. Boeren worden begeleid door persoonlijke keukentafelgesprekken te houden met coaches en krijgen informatie over diverse bedrijfsontwikkelingsmogelijkheden, in hun gebied of daarbuiten. Hierdoor gaan zijn zelfbewust het gebiedsproces in.		
Doel NPLG	De coaching en advisering (kennisoverdracht) is in eerste instantie vooral gericht op het verduurzamen van landbouwbedrijven. Afhankelijk van de wensen en mogelijkheden van de agrarische ondernemers kunnen er ook aanpassingen in de bedrijfsvoering uit volgen die bijdragen aan de andere NPLG doelen.		
Maatregelen	Coaching en advisering is een NPLG-maatregel die ondersteunend is aan de realisatie van verschillende andere NPLG-maatregelen, zoals beëindiging, innovatie, extensivering of multifunctionele landbouw. Door coaching en advisering gaan agrariërs zich oriënteren op hun toekomstmogelijkheden, wat aanleiding kan zijn voor bewuste keuzes voor veranderingen in hun bedrijfsvoering.		
Toelichting	Met een GLB-kennisvoucher kunnen agrariërs advies krijgen over een van de volgende 10 onderwerpen: - Brongericht verminderen van uitstoot van ammoniak, nitraat en fosfaat naar bodem, water en lucht. - Duurzaam bodembeheer of groeimediumbeheer met integrale aandacht voor (grond)water en teeltsysteem. - Weerbare teeltsystemen waarbij minder behoefte is aan gewasbeschermingsmiddelen.		

	- Nieuwe en aangepaste gewassen, grondstoffen en bewerkingen hiervan. Deze moeten bijdragen aan hergebruik van of nieuwe, meer diverse of verbeterde eiwitteelten en - bronnen. - Ontwikkeling natuurinclusieve landbouw en herstel van biodiversiteit op en rondom landbouwbedrijven. - Precisie landbouw door inzet van gegevens, software, autonome werktuigen en precisiewerktuigen om beleidsdoelen te halen. - Ontwikkeling vaardigheden van medewerkers van het landbouwbedrijf. Deze vaardigheden moeten te maken hebben met persoonlijke ontwikkeling en duurzame ontwikkeling van het bedrijf. - Stimuleren samenwerking tussen landbouwbedrijven, producentenorganisaties of telersverenigingen. Om de positie van het landbouwbedrijf te versterken. - Starten, overnemen of beëindigen van een landbouwbedrijf. - Versterken van het toekomstperspectief en het inkomen van agrarisch ondernemers. Dit kan door vernieuwende product-marktcombinaties of keten- en gebiedsorganisaties. Of door het combineren van agrarische productie met het leveren van diensten aan de samenleving.
Links naar bron-document(en)	Staatscourant 2023, 15754 Overheid.nl > Officiële bekendmakingen (officielebekendmakingen.nl) GLB-kenniscoupon advies over duurzame landbouw (rvo.nl)

Terug naar: [Instrumenten kennis & innovatie](#)

6.2 Fieldlabs

Naam instrument			
Primaire NPLG-opgave	☐ Water & bodem ☐ Klimaat ☐ Natuur ☒ Verduurzaming landbouw	Secundaire NPLG-opgave	☒ Water & bodem ☒ Klimaat ☒ Natuur ☐ Verduurzaming landbouw
Categorie instrument	☐ Financieel-economisch ☐ Grondinstrumentarium ☐ Juridisch ☒ Kennis & innovatie ☐ Samenwerking & organisatie	Eigenaar/bevoegd gezag	☒ Rijk ☒ Provincies ☐ Gemeenten ☐ Waterschappen
Uitvoerder van het instrument	☒ Rijk, namelijk RVO ☒ Provincies ☐ Gemeenten ☐ Waterschappen ☐ Anders, namelijk:	Doelgroep	☒ Boeren ☒ Industrie ☒ Grondeigenaren ☐ TBO's ☐ Anders, namelijk:
Financieringsbron	GLB/NSP (EU Plattelandsfonds/ELFPO en nationale cofinanciering) Rijk (versnellingsmiddelen vooruitlopend op openstelling Transitiefonds Landelijk Gebied en Natuur) Provincies		
Looptijd/Openstelling	☐ NVT/Werkt niet met een openstellingstermijn ☐ Periodieke openstelling ☒ Eenmalige openstelling van de Regeling Samenwerken aan innovatie (EIP) fieldlabs van het GLB/NSP van 1-6-2023 tot 13-7-2023. Mogelijk komt er een nieuwe openstelling medio 2024.		
Interventielogica	Fieldlabs zijn praktijkomgevingen waar boeren, wetenschappers, ketenpartijen, overheden en andere stakeholders samenwerken aan technologische en sociale innovaties om deze klaar te stomen voor het boerenland en de daaraan verbonden ketens. Ze richten zich op de vraag welke toekomstbestendige bedrijfssystemen in een gebied kunnen ontstaan en welke kennis en innovatie daarvoor nodig zijn. Het Rijk en verschillende provincies ondersteunen (de totstand-koming van) fieldlabs financieel, onder meer via de module Samenwerken aan innovatie (EIP) fieldlabs. Betrokkenen ontwikkelen, testen en demonstren in een fysieke praktijkomgeving de haalbaarheid van nieuwe kennis en innovaties, waardoor nieuwe handelingsperspectieven en samenwerkingen ontstaan. De ontwikkelde kennis, innovaties en handelingsperspectieven kunnen bijdragen aan diverse doelen op het gebied van kringlooplandbouw, dierenwelzijn, bodem, water en natuur.		
Doel NPLG	Het instrument draagt bij aan verduurzaming van de landbouw en daarmee aan de andere NPLG-doelen op het vlak van bodem, water, klimaat en natuur.		
Maatregelen	Het instrument draagt bij aan toepassing van kennis en innovaties voor verduurzaming van de landbouw.		
Toelichting	Het Rijk heeft in 2023 de oprichting van drie pilots gebiedsgerichte fieldlabs in Flevoland, Achterhoek/Twente en De Peel ondersteund uit versnellingsmiddelen. Daarnaast was er een eerste openstelling van de ontwerpfasen binnen de EIP Regeling. Hiermee krijgen partijen de kans om de haalbaarheid en regio specifieke doelen van een gebiedsgerichte fieldlab te ontwikkelen. Er is een regeling voor de uitvoeringsfase in de maak. Besluitvorming hierover is aan het nieuwe kabinet.		
Links naar bron-document(en)	Samenwerken aan innovatie (EIP) fieldlabs (rvo.nl)		

Terug naar: [Instrumenten kennis & innovatie](#)

6.3 Demonstratiebedrijven

Naam instrument			
Primaire NPLG-opgave	☐ Water & bodem ☐ Klimaat ☐ Natuur ☒ Verduurzaming landbouw	Secundaire NPLG-opgave	☒ Water & bodem ☒ Klimaat ☒ Natuur ☐ Verduurzaming landbouw
Categorie instrument	☐ Financieel-economisch ☐ Grondinstrumentarium ☐ Juridisch ☒ Kennis & innovatie ☐ Samenwerking & organisatie	Eigenaar/bevoegd gezag	☒ Rijk ☐ Provincies ☐ Gemeenten ☐ Waterschappen
Uitvoerder van het instrument	☒ Rijk, namelijk RVO ☐ Provincies ☐ Gemeenten ☐ Waterschappen ☐ Anders, namelijk:	Doelgroep	☒ Boeren ☐ Industrie ☐ Grondeigenaren ☐ TBO's ☐ Anders, namelijk:
Financieringsbron	GLB/NSP (EU Plattelandsfonds/ELFPO en nationale cofinanciering).		
Looptijd/Openstelling	☐ NVT/Werkt niet met een openstellingstermijn ☒ Periodieke openstelling (GLB projectsubsidie demonstratiebedrijven) ☐ Eenmalige openstelling		
Interventielogica	Demonstratiebedrijven ondersteunen boeren bij de omschakeling naar duurzame landbouw via het delen van praktijkkennis en informatie. Boeren die hun bedrijf inzetten als demonstratiebedrijf en andere landbouwers informeren en inspireren met hun kennis en ervaring kunnen hiervoor de GLB-projectsubsidie demonstratiebedrijven ontvangen. Andere boeren kunnen op de demonstratiebedrijven kennis opdoen die hen kan helpen bij omschakeling naar duurzame landbouw. De regeling staat open voor individuele boeren of voor samenwerkende boeren (maximaal drie) die samen een demonstratiebedrijf vormen.		
Doel NPLG	Het instrument draagt bij aan kennisverspreiding voor verduurzaming van de landbouw.		
Maatregelen	Demonstratiebedrijven zijn een voorbeeld van ondersteunende NPLG maatregelen om boeren te voorzien van praktische kennis en informatie over duurzame vormen van landbouw.		
Toelichting	Om in aanmerking te komen moet het bedrijf zich in elk geval bezig houden met de emissiereductie van stikstof en met minimaal vijf van de volgende onderwerpen: - emissiereductie gewasbeschermingsmiddelen en toepassing van geïntegreerde gewasbescherming - emissiereductie broeikasgassen - emissiereductie nitraat en andere meststoffen - vergroten biodiversiteit - versterken duurzaam bodembeheer - verhogen aandeel circulair veevoergebruik - verbeteren dierenwelzijn en -gezondheid		
Links naar bron-document(en)	GLB-projectsubsidie demonstratiebedrijf (rvo.nl)		

Terug naar: [Instrumenten kennis & innovatie](#)

6.4 Keukentafelgesprekken

Naam instrument	Keukentafelgesprekken		
Primaire NPLG-opgave	☐ Water & bodem ☐ Klimaat ☐ Natuur ☒ Verduurzaming landbouw	Secundaire NPLG-opgave	☒ Water & bodem ☒ Klimaat ☒ Natuur ☐ Verduurzaming landbouw
Categorie instrument	☐ Financieel-economisch ☐ Grondinstrumentarium ☐ Juridisch ☒ Kennis & innovatie ☐ Samenwerking & organisatie	Eigenaar/bevoegd gezag	☐ Rijk ☒ Provincies ☒ Gemeenten ☒ Waterschappen
Uitvoerder van het instrument	☐ Rijk ☐ Provincies ☒ Gemeenten ☒ Waterschappen ☒ Anders, namelijk: intermediaire organisaties zoals adviesbureaus, kavelruilbureaus, plattelandscaches etc.	Doelgroep	☒ Boeren ☐ Industrie ☐ Grondeigenaren ☐ TBO's ☒ Anders, namelijk: bewoners
Financieringsbron	Divers		
Looptijd/Openstelling	☒ NVT/Werkt niet met een openstellingstermijn ☐ Periodieke openstelling ☐ Eenmalige openstelling		
Interventielogica	Keukentafelgesprekken zijn persoonlijke gesprekken met boeren, grondeigenaren en bewoners die gevoerd worden door onafhankelijke adviseurs of coaches. Ze worden door provincies, gemeenten en waterschappen vaak aangeboden in het kader van gebiedsontwikkelingen om de belangen, wensen en toekomstperspectieven van individuele lokale actoren in beeld te krijgen en ontwikkelingen in de omgeving te bespreken. Ze dienen voor bewustwording over wat er op het gebied afkomt. Daarnaast zijn de gebundelde inzichten uit de gesprekken input voor de uitwerking van de plannen voor het gebied. Keukentafelgesprekken kunnen hiermee ondersteunend zijn aan een gebiedsproces en bijdragen aan draagvlak voor te realiseren maatregelen.		
Doel NPLG	Bij keukentafelgesprekken is sprake van een procesinstrument dat in combinatie met andere instrumenten kan worden ingezet voor de realisatie van diverse NPLG-doelen (verduurzaming van de landbouw, water en bodem, klimaat en natuur).		
Maatregelen	Keukentafelgesprekken kunnen ondersteunend zijn voor de realisatie van diverse NPLG-maatregelen waarbij bewustwording en medewerking van lokale grondeigenaren van belang is, zoals verminderen stikstofbelasting, extensivering landbouw, realisatie overgangsgebieden en aanleg bufferstroken.		
Toelichting	Diverse provincies, gemeenten en waterschappen bieden keukentafelgesprekken aan. Er is een grote variëteit: soms worden keukentafelgesprekken gevoerd in het kader van specifieke ruimtelijke projecten of beleidsdoelen, zoals de aanleg van een waterberging of natuurinclusieve landbouw. Maar er zijn ook voorbeelden van volledig open gesprekken waarbij de aanvrager zelf het onderwerp bepaalt. Keukentafelgesprekken met agrarische ondernemers kunnen worden gevolgd door een aanbod voor gespecialiseerd advies of sociaaleconomische begeleiding (zie ook coaching en advisering)		
Links naar bron-document(en)	Transitie Landelijk Gebied - De verbinding tussen tekentafel en keukentafel Royal HaskoningDHV Keukentafelgesprekken agrarische ondernemers Gemeente Voorst Ondernemersbegeleiding (gelderland.nl)		

Terug naar: [Instrumenten kennis & innovatie](#)

6.5 Participatieve monitoring

Naam instrument	Participatieve monitoring		
Primaire NPLG-opgave	☒ Water & bodem ☐ Klimaat ☐ Natuur ☐ Verduurzaming landbouw	Secundaire NPLG-opgave	☐ Water & bodem ☒ Klimaat ☒ Natuur ☐ Verduurzaming landbouw
Categorie instrument	☐ Financieel-economisch ☐ Grondinstrumentarium ☐ Juridisch ☒ Kennis & innovatie ☐ Samenwerking & organisatie	Eigenaar/bevoegd gezag	☐ Rijk ☒ Provincies ☒ Gemeenten ☒ Waterschappen
Uitvoerder van het instrument	☐ Rijk ☐ Provincies ☐ Gemeenten ☒ Waterschappen ☒ Anders, namelijk: adviesbureaus, kennisinstellingen	Doelgroep	☒ Boeren ☐ Industrie ☒ Grondeigenaren ☒ TBO's ☐ Anders, namelijk:
Financieringsbron	Divers		
Looptijd/Openstelling	☒ NVT/Werkt niet met een openstellingstermijn ☐ Periodieke openstelling ☐ Eenmalige openstelling		
Interventiologica	Bij participatieve monitoring werken boeren en/of inwoners van een gebied samen met onderzoekers om een proces van dataverzameling te ontwerpen, data te verzamelen, verzamelde data te analyseren en de analyse te vertalen naar de praktijk. Naast reguliere functies zoals monitoring van het effect van maatregelen en bijsturing, draagt participatieve monitoring bij aan betrokkenheid, begrip en leren omdat mensen zelf actief dingen gaan meten, resultaten met elkaar bespreken en kennis en ervaringen uitwisselen. Het kan ingezet worden ter ondersteuning van bijvoorbeeld adaptief waterbeheer, het verbeteren van waterkwaliteit en (agrarisch) natuurbeheer.		
Doel NPLG	Participatieve monitoring kan indirect bijdragen aan de NPLG-doelen voor water (kwantiteit en kwaliteit), natuur, stikstof en klimaat via bewustwording en leren over het effect van relevante maatregelen bij de doelgroep.		
Maatregelen	Effecten van diverse maatregelen kunnen gemonitord worden zoals peilverhoging, agrarisch natuurbeheer, weidegang of voermaatregelen.		
Toelichting	Participatieve monitoring onderscheidt zich van reguliere monitoring, waarbij inhoudelijke experts een monitoringsprotocol opstellen, een monitoringsnet inrichten, data verzamelen en deze interpreteren. Bij participatieve monitoring worden belanghebbenden bij een maatregel of plan betrokken bij de monitoring van de effecten van die maatregel of dat plan. Het onderscheidt zich ook van Citizen Science. Bij Citizen Science spelen vrijwilligers ook een rol, bijvoorbeeld door data te verzamelen over flora en fauna of over waterkwaliteit. Bij participatieve monitoring zijn deze activiteiten echter altijd direct gekoppeld aan een bepaald besluit- en planvormingsproces of aan de uitvoering van bepaalde (innovatieve) beheers- of managementmaatregelen.		
Links naar bron-document(en)	Participatieve monitoring in het waterbeheer STOWA Participatieve monitoring (wur.nl)		

Terug naar: [Instrumenten kennis & innovatie](#)

Hoofdstuk 7

Instrumenten samenwerking & organisatie

7.1 Gebiedsgerichte aanpak

Naam instrument	Gebiedsgerichte aanpak		
Primaire NPLG-opgave	☒ Water & bodem ☐ Klimaat ☒ Natuur ☒ Verduurzaming landbouw	Secundaire NPLG-opgave	☐ Water & bodem ☒ Klimaat ☐ Natuur ☐ Verduurzaming landbouw
Categorie instrument	☐ Financieel-economisch ☐ Grondinstrumentarium ☐ Juridisch ☐ Kennis & innovatie ☒ Samenwerking & organisatie	Eigenaar/bevoegd gezag	☒ Rijk ☒ Provincies ☒ Gemeenten ☒ Waterschappen
Uitvoerder van het instrument	☒ Rijk ☒ Provincies ☒ Gemeenten ☒ Waterschappen ☒ Anders, namelijk: uitvoeringsorganisatie, collectief, NGO	Doelgroep	☒ Boeren ☐ Industrie ☒ Grondeigenaren ☒ TBO's ☒ Anders, namelijk: andere maatschappelijke organisaties, ondernemers, burgers
Financieringsbron	Transitiefonds Landelijk Gebied en Natuur, provincies, waterschappen en gemeenten.		
Looptijd/Openstelling	☒ NVT/Werkt niet met een openstellingstermijn ☐ Periodieke openstelling ☐ Eenmalige openstelling		
Interventielogica	De gebiedsgerichte aanpak is een procesinstrument om beleidsopgaven en gebiedswensen onder gebiedspartijen te integreren en tot een gezamenlijke toekomstvisie en aanpak te komen passend bij het gebied. Gebiedsprocessen worden doorgaans geïnitieerd en/of gefaciliteerd door overheden, vooral provincies maar ook waterschappen, gemeenten en andere gebiedspartijen kunnen initiatieven nemen voor een gebiedsproces. Gebiedsprocessen kunnen op verschillende geografische schaalniveaus plaatsvinden, van regionaal tot lokaal. Voor het inzetten van gebiedsprocessen hebben overheden over het algemeen de volgende motieven: (1) elk gebied is anders, om tot effectieve beleidsuitvoering te komen is een aanpak aangepast aan de eigenschappen van het gebied nodig; en (2) de overheid kan het niet alleen, draagvlak voor gemaakte afspraken is nodig zodat gebiedspartijen er niet alleen mee instemmen maar ook actief participeren in de uitvoering.		
Doel NPLG	In het NPLG staat een gebiedsgerichte aanpak centraal voor de realisatie van de doelen voor natuur, stikstof, water en klimaat en voor het doorvoeren van de structurerende keuzes, naast generieke rijksmaatregelen. Het NPLG biedt de kaders die de provincies gebruiken om provinciale programma's landelijk gebied op te stellen. In de provinciale programma's landelijk gebied leggen provincies op hoofdlijnen vast hoe ze de doelen gaan halen. Deze provinciale programma's worden de komende jaren verder uitgewerkt op gebiedsniveau in gebiedsprocessen waaraan decentrale overheden en andere stakeholders meedoen.		
Maatregelen	In principe kunnen alle NPLG-maatregelen die een gebiedsgerichte invulling behoeven onderwerp zijn van gebiedsprocessen. Denk aan: extensivering landbouw, inrichting beekdalen en overgangsgebieden, vernatting en natuurherstel.		
Toelichting	Nederland kent een lange traditie van gebiedsprocessen in het landelijk gebied. Ruilverkavelingen en landinrichtingen vallen er onder, maar bijvoorbeeld ook het Ruimte voor de Rivier-traject, waarbij het riviereengebied opnieuw is ingericht ten behoeve van waterveiligheid en natuurontwikkeling, en de reconstructie zandgebieden. Gebiedsprocessen verschillen op verschillende dimensies: sommige gebiedsprocessen hebben een meer sectoraal karakter (bv.		

	Natura 2000 beheerplannen), andere omvatten bijkans alle opgaven in het landelijk gebied (reconstructieplannen). Ook de initiatiefnemer kan verschillen: van overheden tot groepen boeren of andere maatschappelijke initiatiefgroepen. Tenslotte kan de mate van concreetheid en het schaalniveau van de gebiedsprocessen verschillen: van globale regionale toekomstvisies tot concrete inrichtingsplannen voor een specifieke polder.
Links naar bron-document(en)	Gebiedsgerichte Aanpak Stikstof - BIJ12 Gebiedsgerichte en samenhangende aanpak landelijk gebied Landelijk gebied: aanpak stikstof, natuur, water en klimaat Rijksoverheid.nl Duurzame landbouw in gebiedsprocessen - WUR

Terug naar: [Instrumenten samenwerking & organisatie](#)

7.2 Stikstofbank

Naam instrument Stikstofbank			
Primaire NPLG-opgave	☒ Water & bodem ☒ Klimaat ☒ Natuur ☒ Verduurzaming landbouw	Secundaire NPLG-opgave	☐ Water & bodem ☐ Klimaat ☐ Natuur ☐ Verduurzaming landbouw
Categorie instrument	☐ Financieel-economisch ☐ Grondinstrumentarium ☐ Juridisch ☐ Kennis & innovatie ☒ Samenwerking & organisatie	Eigenaar/bevoegd gezag	☒ Rijk ☐ Provincies ☐ Gemeenten ☐ Waterschappen
Uitvoerder van het instrument	☒ Rijk ☒ Provincies ☐ Gemeenten ☐ Waterschappen ☐ Anders, namelijk:	Doelgroep	☒ Boeren ☒ Industrie ☐ Grondeigenaren ☐ TBO's ☐ Anders, namelijk:
Financieringsbron	Niet van toepassing		
Looptijd/Openstelling	☒ NVT/Werkt niet met een openstellingstermijn ☐ Periodieke openstelling ☐ Eenmalige openstelling		
Interventielogica	Registratiesysteem bestaande uit provinciale- en Rijksdoelenbanken voor depositieruimte die ingezet kan worden ter mitigatie voor projecten die passen bij het doel van de betreffende bank.		
Doel NPLG	Doel van de Stikstofbank is om vergunningen te kunnen verlenen aan projecten die maatschappelijk wenselijk zijn, maar wel zorgen voor (kleine hoeveelheden) stikstofdepositie in Natura 2000 gebieden. Hiermee raakt het dus het NPLG.		
Maatregelen	De stikstofruimte uit de stikstofbank kan worden uitgegeven aan andere projecten binnen een provincie. Hiermee kunnen vastgelopen vergunningstrajecten weer losgetrokken worden, waarmee draagvlak voor het NPLG kan worden vergroot.		
Toelichting	Een stikstofbank kan twee doelen dienen: - Microdepositie: sommige initiatieven hebben een hele dunne wolk van stikstof en laten daarom zeer kleine hoeveelheden stikstof neerslaan op een groot areaal Natura 2000 gebieden. Als initiatiefnemer is het lastig om hiervoor zelf stikstofruimte te organiseren. Met ruimte uit de Stikstofbank kunnen deze initiatieven toch doorgaan. - Doelenbanken: provincies kunnen afzonderlijk 'doelenbanken' oprichten voor een specifiek doel. Denk daarbij aan doelen met een groot maatschappelijk belang, waarmee bijvoorbeeld banen gecreëerd worden. De ruimte hiervoor moet komen van maatregelen die de uitstoot van stikstof ergens anders beperken.		
Links naar bron-document(en)	Stikstofbanken Vergunningverlening Aanpak Stikstof Veelgestelde vragen stikstofdossier, AERIUS en vergunningverlening (bij12.nl) Maatregelen Aanpak Stikstof Stikstofbank, Hoe werkt het? – BIJ12		

Terug naar: [Instrumenten samenwerking & organisatie](#)

7.3 LEADER

Naam instrument		LEADER	
Primaire NPLG-opgave	☐ Water & bodem ☐ Klimaat ☐ Natuur ☒ Verduurzaming landbouw	Secundaire NPLG-opgave	☒ Water & bodem ☒ Klimaat ☒ Natuur ☐ Verduurzaming landbouw
Categorie instrument	☒ Financieel-economisch ☐ Grondinstrumentarium ☐ Juridisch ☐ Kennis & innovatie ☒ Samenwerking & organisatie	Eigenaar/bevoegd gezag	☐ Rijk ☒ Provincies ☐ Gemeenten ☐ Waterschappen
Uitvoerder van het instrument	☒ Rijk, namelijk RVO ☒ Provincies ☐ Gemeenten ☐ Waterschappen ☒ Anders, namelijk: LAG's	Doelgroep	☒ Boeren ☐ Industrie ☒ Grondeigenaren ☒ TBO's ☒ Anders, namelijk: Bewoners en gebruikers landelijk gebied
Financieringsbron	GLB/NSP (EU Plattelandsfonds/ELFPO en nationale cofinanciering).		
Juridische grondslag	Regeling uitvoering NSP GLB 2023–2027		
Looptijd/Openstelling	☐ NVT/Werkt niet met een openstellingstermijn. ☒ Periodieke openstelling. ☐ Eenmalige openstelling, namelijk.		
Interventielogica	LEADER is een Europees subsidieprogramma voor plattelandsontwikkeling. Het biedt financiële ondersteuning bij het ontwikkelen en realiseren van projecten door lokale initiatieven. LEADER heeft twee onderdelen. Als eerste subsidie om een Lokale Actiegroep (LAG) te beginnen door initiatiefnemers uit de lokale gemeenschap De LAG (in oprichting) ontwikkelt daarna een Lokale Ontwikkelingsstrategie (LOS) die aansluit bij de doelen van LEADER. Na vaststelling van de LOS kan er subsidie aangevraagd worden voor de organisatiekosten en de uitvoering van concrete projecten die voortkomen uit de LOS. De LAG beoordeelt projecten die partijen uit het gebied indienen op basis van de LOS. De projecten richten zich op de volgende doelen van het Nationaal Strategisch Plan: matiging van en aanpassen aan klimaatverandering, efficiënt beheer van natuurlijke hulpbronnen, bescherming van biodiversiteit en plattelandsontwikkeling.		
Doel NPLG	LEADER draagt bij aan bottom-up samenwerking tussen lokale actoren. Deze samenwerking is gericht op sociaal-economische ontwikkeling van het platteland, landschap en milieu. In de LOS maakt elk LEADER gebied een eigen van de invulling aan verschillende NPLG-doelen.		
Maatregelen	Een LAG kan inzetten op diverse NPLG-maatregelen, zoals groenblauwe dooradering, nieuwe verdienmodellen voor kringloop landbouw en leefbaarheidsprojecten.		
Toelichting	Provincies hebben, middels een selectieronde, in 2023 in totaal 31 gebieden geselecteerd voor LEADER.		
Links naar bron-document(en)	Microsoft Word - 20220209_Nederlands NSP GLB - versie 1.0 (overheid.nl)		

Terug naar: [Instrumenten samenwerking & organisatie](#)

7.4 Gebiedscoöperaties

Naam instrument			
Primaire NPLG-opgave	☐ Water & bodem ☒ Klimaat ☐ Natuur ☐ Verduurzaming landbouw	Secundaire NPLG-opgave	☒ Water & bodem ☐ Klimaat ☒ Natuur ☒ Verduurzaming landbouw
Categorie instrument	☐ Financieel-economisch ☐ Grondinstrumentarium ☐ Juridisch ☐ Kennis & innovatie ☒ Samenwerking & organisatie	Eigenaar/bevoegd gezag	☐ Rijk ☐ Provincies ☐ Gemeenten ☐ Waterschappen
Uitvoerder van het instrument	☐ Rijk ☐ Provincies ☐ Gemeenten ☐ Waterschappen ☒ Anders, namelijk: de gebiedscoöperatie zelf	Doelgroep	☒ Boeren ☐ Industrie ☒ Grondeigenaren ☐ TBO's ☒ Anders, namelijk: bewoners
Financieringsbron	De gebiedscoöperatie wordt doorgaans in de eerste fase gefinancierd door provinciale en lokale overheden, natuurbelangenorganisaties, ondernemers en maatschappelijk organisaties. Ook bedrijven zoals lokale Rabobanken, financieren de eerste fase vaak mee.		
Looptijd/Openstelling	☒ NVT/Werkt niet met een openstellingstermijn ☐ Periodieke openstelling ☐ Eenmalige openstelling		
Interventielogica	Gebiedscoöperaties zijn samenwerkingsverbanden van lokale bewoners, ondernemers en andere stakeholders gericht op het realiseren van gebiedsdoelen zoals klimaatadaptatie, energietransitie en verduurzaming van de landbouw. Ze komen voort uit het initiatief en zelf organiserend vermogen van lokale stakeholders. De overheid kan dit initiatief uitlokken door het (wettelijke) kaders te stellen en daarbij de concrete invulling en uitvoering over te laten aan gebiedscoöperaties. Die ontwikkelen en voeren plannen uit waarvoor overheden en/of private partijen geld beschikbaar stellen. Gebiedscoöperaties zien we vooral waar lokaal initiatief en maatwerk nodig is om verandering door te voeren.		
Doel NPLG	Een gebiedscoöperatie mobiliseert lokaal initiatief en uitvoeringskracht voor het realiseren van gemeenschappelijke doelen. De samenwerking die ontstaat kan in principe bijdragen aan alle gebiedsgerichte NPLG-doelen, afhankelijk van de mate waarin de doelen van de coöperatie hiermee overeenkomen.		
Maatregelen	Een gebiedscoöperatie kan zich inzetten om diverse NPLG-maatregelen te realiseren, zoals: - Onderdelen van groenblauwe dooradering, - Overgangsgebieden rond N2000-gebieden, - Realiseren van nieuwe energiewinningsprojecten, - Realisatie nieuwe natuur (NNN, bossenstrategie), - Aanpak beekdalen en andere maatregelen in stroomgebiedsbeheerplannen. Ook kan een gebiedscoöperatie een rol spelen bij het opzetten en uitvoeren van innovatieve pilotprojecten in het landelijk gebied. Deze kunnen op termijn resulteren in verduurzaming van de landbouw of ander waterbeheer.		
Toelichting	Voordelen van gebiedscoöperaties zijn dat ze samenwerking vergemakkelijken, partijen elkaar sneller vinden en elkaars kracht benutten. Behoeften en belangen worden makkelijker gedeeld.		

	Ook kan er in gezamenlijkheid makkelijker ingeschreven worden op lokale opdrachten van overheden dan bij individuele initiatieven. De rol van overheden in relatie tot gebiedscoöperaties kan verschillen. In sommige gevallen neemt een overheidspartij, zoals een provincie of gemeente, actief deel aan een gebiedscoöperatie. Ook zijn er voorbeelden waarbij overheden meer op afstand blijven.
Links naar bron-document(en)	https://www.cooperatieexpert.nl/impact/gebiedscooperatie/ https://gc-zuidwestdrenthe.nl/ https://www.gcijsdelta.nl/

Terug naar: [Instrumenten samenwerking & organisatie](#)

Colofon

© 2024, Regieorganisatie Transitie Landelijk Gebied (DGRTL, LNV)

Eerste versie (V1.0), februari 2024

Instrumentenkoffer Landelijk Gebied, Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, Den Haag

Instrumentenkofferlandelijkgebied@minlnv.nl

Dit rapport is het resultaat van een documentenanalyse van openbare bronnen die is verricht door de Regieorganisatie Transitie Landelijk Gebied (RTL), onderdeel van het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, met medewerking van adviesbureau Berenschot. Het rapport is met de grootst mogelijke zorg samengesteld en dient ter ondersteuning van de transitie van het landelijk gebied. Aan het rapport kunnen geen rechten worden ontleend. RTL aanvaardt geen enkele aansprakelijkheid voor mogelijke onjuistheden in deze publicatie, of eventuele gevolgen door toepassing van de inhoud van de publicatie.